

SOSIAALISESTI KESTÄVÄ VANTAA -STRATEGIATEEMAN SUUNNITELMA 2023-2025

SOSIAALISESTI KESTÄVÄ VANTAA -STRATEGIATEEMAN SUUNNITELMA 2023-2025

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma 2023-2025

Ohjelman valmistelu- ja johtoryhmä

Pj. Erityisasiantuntija Petri Roikonen, Kaupunkikulttuuri, Vantaan kaupunki

Pj. Apulaiskaupunginjohtaja Riikka Åstrand, Kaupunkikulttuuri, Vantaan kaupunki

Nuorisopalveluiden johtaja Hannu Rusama, Kaupunkikulttuuri, Vantaan kaupunki

Kehittämispäällikkö Jussi Perämäki, Kaupunkikulttuuri, Vantaan kaupunki

Varhaiskasvatuksen johtaja Mikko Mäkelä, Kasvatus ja oppiminen, Vantaan kaupunki

Perusopetuksen aluepäällikkö Niina Korko, Kasvatus ja oppiminen, Vantaan kaupunki

Kehittämispäällikkö Hanna Kukkonen, Kasvatus ja oppiminen, Vantaan kaupunki

Projektiasiantuntija Pia Aaltonen, Kasvatus ja oppiminen, Vantaan kaupunki

Kaupungininsinööri Henry Westlin, Kaupunkiympäristö, Vantaan kaupunki

Psykososiaalisten palvelujen palvelupäällikkö Reetta Voutilainen, Sosiaali- ja terveydenhuolto, Vantaan kaupunki

Erityisasiantuntija Hilda Hakkarainen, Sosiaali- ja terveydenhuolto, Vantaan kaupunki

Strategia- ja tutkimuspäällikkö Vesa Kokkonen, Kaupunkistrategia ja johto, Vantaan kaupunki

Erityisasiantuntija Mirka Järnefelt, Kaupunkistrategia ja johto, Vantaan kaupunki

Kansainvälisten asioiden päällikkö Elina Värtö, Kaupunkistrategia ja johto, Vantaan kaupunki

Tutkimuspäällikkö Timo Kauppinen, Sosiologia, THL

Tutkija Ramin Izadi, Taloustiede, VATT

Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman suunnitelma, 2023–2025.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala, Yhteiset palvelut.

ISBN 978-952-443-671-7

Lisätiedot:

Petri Roikonen

petri.roikonen@vantaa.fi

+358 50 314 5448

Tiivistelmä	4
Sammanfattning på svenska	6
Summary in English	8
Резюме на русском языке	10
ملخص باللغة العربية	13
Qoraalka kooban oo af-soomaali ku qoran	15
1.Johdanto	18
2.Tausta: Mitä kaupungilla jo tehdään eriarvoistumisen ehkäisemiseksi?	20
2.1. Kaupunkistrategian ja johdon toimiala	20
2.2. Kasvatuksen ja oppimisen toimiala	22
2.3. Kaupunkikulttuurin toimiala	25
2.4. Kaupunkiympäristön toimiala	33
2.5. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala	37
2.6. Koronasta toipumissuunnitelma, 2021–2023	39
3. Alueellinen eriytyminen Vantaalla	42
4. MEK-alueiden valinta	46
5. Strategiaohjelman kärkiteemat ja toimenpiteet	48
5.1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella	48
5.2. Lapsikeskeinen investointistrategia	50
5.2.1 Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta	50
5.2.2 Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen	53
5.3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä	59
5.3.1 Koulutus ja työllisyys	59
5.3.2 Terveys	69
5.4. Kukoistavat kaupunkikeskukset	74
5.4.1 Lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja	74
5.4.2 Raidekaupunkia rakentamassa	77
6. MEKin budjetti	84
7. Toimeenpano, seuranta ja vaikuttavuuden arviointi	102
8. Lopuksi	103
Lähdeluettelo	107

Tiivistelmä

Kohtaamamme viime aikojen kriisit kohdistuvat voimakkaimmin kaikkein heikompiosaisiin, minkä lisäksi Vantaalle muuttaa enenemässä määrin jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia. Nämä kehityskulut luovat haasteita eriarvoisuuden ja alueellisen eriytymisen ehkäisylle, ja ne vaativat panostuksia ja pitkäjänteistä työtä. Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman suunnitelma eli Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma (MEK) on rakentanut uudenlaista yhteistoiminnan kulttuuria, jolla tämänkaltaisia systeemiä ja kompleksisia haasteita voitaisiin ratkaista.

Toimintaohjelma on kaupunkitasoinen ja nojaa vahvasti uuteen hyväksytyyn Vantaan kaupungin strategiaan. Ohjelma tukee erityisesti eriarvoistumisen estämisen sekä kukoistavien kaupunkikeskusten painopisteitä. Strategiaohjelman tavoitteena on asukkaiden ja alueiden hyvinvointierojen kaventaminen. Ohjelmaa toteutetaan vuosina 2023–2025 ja sen toteutukseen varataan kaksi miljoonaa euroa vuosittain, yhteensä kuusi miljoonaa euroa.

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma koostuu neljästä kärkiteemasta: **1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella, 2. Lapsikeskeinen investointistrategia, 3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä ja 4. Kukoistavat kaupunkikeskukset.** Ensimmäisessä kärkiteemassa, **Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella**, luodaan paremmat puitteet tiedolla johtamiselle sekä vaikuttavuuden tutkimiselle. Mallissa edistetään jatkuvan kehittämisen periaatteita, suunnitelmallisuutta sekä yhteistyötä toimialojen ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa.

Toisessa kärkiteemassa, **Lapsikeskeinen investointistrategia**, on kaksi alateemaa: 1. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta sekä 2. koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen. Kärkiteeman ydinviesti on se, että erityisesti huono-osaisimpiin perheisiin ja lapsiin kohdistuvat panostukset voivat olla investointeja, jotka lisäävät heidän hyvinvointiaan sekä toisaalta vähentävät kalliiden korjaavien palveluiden käyttöä pidemmällä aikavälillä. Lapsiperheet ovat keskeisessä roolissa myös segregaatien muodostumisessa. Tavoitteenamme on vahvistaa lasten ja nuorten kiinnittymistä koulupolkuun ja yhteiskuntaan muun muassa nuorisotyön, harrastusten sekä vanhemmuuden tuki-palvelun avulla. Tulemme myös kehittämään koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuntaan kohdennettuja toimenpiteitä ja kokeiluja.

Kolmannessa kärkiteemassa, **Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä**, on myös kaksi alateemaa, jotka ovat koulutus ja työllisyys sekä

terveys. Köyhyyden, eriarvoisuuden sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuden ratkaisemisessa avainasemassa on perhe ja siihen liittyvät instituutiot. Tutkimusten mukaan erityisesti maahanmuuttajaäitien työllistymisaste on Suomessa erittäin matala verrattuna muihin verrokkiryhmiin tai maihin. Yksi keskeinen keino tukea erityisesti lapsiperheitä on helpottaa työn ja perhe-elämän yhdistämistä sekä tarjota tukea työllistymiseen ja kouluttautumiseen, mihin panostetaan muun muassa maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettulla ohjelmalla kouluissa. Lisäksi tuetaan muun muassa suomen kielen opetusta ja maahanmuuttajia aikuisopiston opinnoissa. Terveellisiä elintapoja sekä asukkaiden yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta vahvistetaan koululaisurheilujoukkueilla ja kaupunginosien vertaisohjaukseen pohjautuvilla lähiliikuntaryhmillä.

Neljännessä kärkiteemassa, **Kukoistavat kaupunkikeskukset**, on myös kaksi alateemaa, joista ensimmäinen on lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja. Kasvava ja merkittävä osa vantaalaisista kokee yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta, mikä on riski yhä syvenevään yhteisöllisyyden rapautumiseen ja syrjäytymiseen. Suunnan kääntäminen vaatii erityisesti alueille jalkautumista, vuorovaikutusta, alueiden toimijoiden tuomista yhteen, yhteistyötä sekä resursseja. Täten tavoitteena on kehittää suuralueita ja kaupunginosia yhteisökehittäjämallilla, jossa pääideana on alueen asukkaiden ja yhteisöjen voimaannuttaminen ja tuominen yhteen. Lisäksi turvallisuuteen, päihteiden käyttöön ja levottomuuteen tullaan kiinnittämään huomiota turvallisuusyhteistyötä tiivistämällä.

Kukoistavien kaupunkikeskusten toisena alateemana on raidekaupunkia rakentamassa. Vantaan aluekeskustat ovat usein vaa'ankeiliasemassa, kun tarkastellaan alueiden kehittymismahdollisuuksia. Tähän kiinnitetään huomiota muun muassa keskustojen kehittämissuunnitelmilla, suuralueiden viestintäbrändeillä sekä segregaatiorioyryhmällä. Sosiaalisesti kestävä kaupunkia rakennetaan myös järkevällä ja tietoon pohjautuvalla maa- ja asuntopolitiikalla sekä suuralueiden keskeisillä hankkeilla, kuten suunnitellulla Vantaan ratikalla. Toivomme, että muodostettavat taloyhtiöklubit toimisivat alustana taloyhtiöiden monenlaiselle yhteisökehittämiselle sekä paremmalle aluekehittämiselle. Lisäksi taloyhtiöklubit, yhdessä yhteisökehittäjämallin kanssa, mahdollistavat paremmat edellytykset naapuruston osallistamiselle, turvallisemman ympäristön luomiselle ja yhteisöllisyyden vahvistamiselle.

MEK-alueiksi valikoitui Länsimäki, Hakunila, Havukoski, Mikkola sekä Myyrmäki. Tästä huolimatta ohjelma ei kuitenkaan ole rajattu ainoastaan näihin kaupunginosiin, vaan toimia voidaan kohdistaa muillekin alueille, joissa havaitaan eriytymistä. On hyvä huomata myös se, että eriarvoistumiskehityksen torjuminen voi vaatia myös kaupunkitasoista toimintaa.

Strategiprogrammet för ett socialt hållbart Vanda

Omfattar åtgärdsprogrammet MEK 2023–2025

Till programmets berednings- och ledningsgrupp hör Vanda stads verksamhetsområden stadskulturen, fostran och lärande, stadsmiljön, social- och hälsovården samt stadens strategi och ledning, samt Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Statens ekonomiska forskningscentral (VATT).

Sammanfattning

De kriser vi ställts inför den senaste tiden har drabbat de mest utsatta värst, utöver vilket allt fler som redan befinner sig i en utsatt position flyttar till Vanda. Utvecklingskostnaderna som detta medför skapar utmaningar för förebyggandet av ojämlikhet och regional segregation, och kräver satsningar och långsiktigt arbete. Planen för strategitemat Ett socialt hållbart Vanda, dvs. Handlingsprogrammet för positiv särbehandling (MEK) har skapat en ny slags samarbetskultur för att lösa sådana här systemiska och komplexa utmaningar.

Handlingsprogrammet är ett program på stadsnivå och det baseras i stor utsträckning på den nya godkända strategin för Vanda stad. Programmet stödjer särskilt prioriteringarna för att motverka ojämlikhet och för blomstrande stadscentrum. Målet med av strategiprogrammet är att minska välfärdsskillnaderna mellan invånare och områden. Programmet genomförs åren 2023–2025 och för genomförandet reserveras två miljoner euro årligen, totalt sex miljoner euro.

MEK – handlingsprogrammet för positiv särbehandling består av fyra spets-teman: 1 Effektivitet genom kunskapsbaserad ledning 2 Investeringsstrategi med barn i fokus, 3 Välfärd genom utbildning, sysselsättning och hälsa och 4 Blomstrande stadscentrum. I det första spetstemat, Effektivitet genom kunskapsbaserad ledning, skapas en bättre ram för kunskapsbaserad ledning och utredning av effektiviteten. I modellen främjas principerna för kontinuerlig utveckling, planenlighet och samarbetet med verksamhetsområdena och stadens samarbetspartner.

Det andra spetstemat, Investeringsstrategi med barn i fokus, har två underteman: 1 Göra Vanda till den mest barnvänliga staden och 2. att motverka ojämlikheter i utbildning. Kärnbudskapet i temat är att satsningar på framför allt de mest utsatta familjerna och barnen kan vara investeringar som ökar deras välbefinnande och å andra sidan minskar användningen av dyra hjälptjänster på längre sikt. Barnfamiljer spelar också en central roll i uppkomsten av segregation. Vårt mål är att förstärka barns och ungdomars koppling till skolan och samhället

genom bland annat ungdomsarbete, fritidsintressen och en tjänst som stöder föräldraskapet. Vi kommer också att utveckla åtgärder och försök inriktade på att motverka ojämlikheter i utbildning.

Det tredje spetstemat Välfärd genom utbildning, sysselsättning och hälsa, har också två underteman; utbildning och sysselsättning, samt hälsa. Familjen och dess institutioner spelar en nyckelroll i kampen mot fattigdom, ojämlikhet och utslagning som går i arv. Undersökningar visar att sysselsättningsgraden för särskilt invandarmödrar är mycket låg i Finland jämfört med andra jämförelsegrupper eller länder. Ett viktigt sätt att stödja i synnerhet barnfamiljer är att underlätta samordningen av arbete och familjeliv och att erbjuda stöd för sysselsättning och utbildning bland annat genom ett program på skolor, vilket är avsett för invandrarföräldrar. Dessutom stöder man bland annat undervisning i finska och invandrare med studier på vuxenutbildningsinstitutet. En hälsosam livsstil och invånarnas känsla av gemenskap och samhörighet stärks genom idrottslag för skolelever och näridrottsgrupper som baseras på instruktion av likasinnade i stadsdelarna.

Det fjärde spetstemat, Blomstrande stadscentrum, har också två underteman, varav det första är att göra förorterna till mångsidiga mötesplatser för gemenskap. En växande och betydande del av Vandaborna upplever ensamhet och utanförskap, vilket riskerar att leda till allt sämre gemenskapskänsla och större marginalisering. För att bryta trenden krävs särskilt att man tar sig ut i områdena, står i växelverkan, för samman aktörer i områdena, samarbetar och har resurser. Målet är därför att utveckla storområdena och stadsdelarna genom en gemenskapsutvecklarmodell, där huvudtanken är att stärka och föra samman invånare och grupper i områdena. Utöver detta kommer man att fästa uppmärksamhet vid säkerhet, användningen av berusningsmedel och oroligheter genom ett tätare säkerhetssamarbete.

De Blomstrande stadscentrumens andra undertema är vi bygger en spårvägssstad. Områdescentrumen i Vanda befinner sig ofta i en vågmästarställning då områdenas utvecklingsmöjligheter granskas. Detta uppmärksammas genom till exempel utvecklingsplaner för centrumen, informationsvarumärken för storområdena samt en segregationsarbetsgrupp. En socialt hållbar stad byggs också genom en förnuftig och kunskapsbaserad mark- och bostadspolitik samt centrala projekt i storområdena, som den planerade Vandaspåran. Vår förhoppning är att de husbolagsklubbar som bildas kommer att fungera som underlag för en mångsidig gemensam utveckling inom husbolagen och en bättre område-utveckling. Utöver detta möjliggör husbolagsklubbarna, tillsammans med gemenskapsutvecklarmodellen, bättre förutsättningar för att engagera grannskap,

skapa en tryggare miljö och förstärka känslan av samhörighet.

Västerkulla, Håkansböle, Havukoski, Mikkola och Myrbacka valdes ut till MEK-områden. Trots detta har inte programmet begränsats till att endast omfatta dessa stadsdelar, utan åtgärder kan också riktas till andra områden där segregation observeras. Det är också bra att notera att motarbetandet av ojämlikhetsutvecklingen också kan kräva handlingar på stadsnivå.

Socially sustainable Vantaa strategy program

Includes the 2023-2025 MEK (Regional Program of Positive Action) program

The program's preparation and management group consists of the following City of Vantaa departments: urban culture, education and learning, urban environment, health and social welfare, city strategy and management, as well as the National Institute for Health and Welfare (THL) and the Government Institute for Economic Research (VATT).

Summary

The recent crises we have had to face have been most definitively targeted at the weakest members of the society, in addition to which more and more people in a vulnerable position are moving to Vantaa. This creates challenges to prevention of inequality and regional differentiation, and demands inputs and long-term work. The plan for the socially sustainable Vantaa strategic theme, that is, the Regional Program of Positive Action program (MEK), has been building a novel kind of culture of doing together to solve these kinds of systemic and complex challenges.

The action program is city level and strongly leans on the new, ratified City of Vantaa strategy. The program especially focuses on preventing inequality, as well as on thriving city centers. The aim of the strategy program is to bridge the wellbeing gaps between residents and regions. Altogether €6 million—€2 million per year—is budgeted for implementing the program during 2023 - 2025.

The Regional Program of Positive Action program consists of four key themes: 1. Effectiveness from knowledge-based management, 2. Child-oriented investment strategy, 3. Wellbeing from education, employment, and health, and 4. Thriving city centers. The first key theme, Effectiveness from knowledge-based management, creates a better framework for knowledge-based management

and for researching effectiveness. The model promotes the principles of continuous development, methodicalness, as well as cooperating between the city's departments and partners.

The second key theme, Child-oriented investment strategy, is divided into two sub-themes: 1. Vantaa to become the most families-with-children-friendly municipality and 2. Preventing educational inequality. The core message of the key theme is that input into children and especially the worst-off families may turn into investments that, on the one hand, increase their wellbeing and, on the other hand, diminish use of expensive corrective services in the long run. Families with children also play a key role in the uprising of segregation. Our aim is to boost children and young people's attachment to the educational path and society, for example, with the help of youth work, hobbies, and support for parenthood. We will also develop targeted measures and trials to prevent educational inequality.

The third key theme, Wellbeing from education, employment, and health, also has two sub-themes; namely education and employment, as well as health. To solve poverty, inequality, and cross-generational deprivation, we have to focus on family and the institutions related to it. Studies show that the employment rate of, in particular, immigrant mothers in Finland is very low compared to other control groups or countries. One significant means to support especially families with children is to make it easier for them to combine work and family life, as well as to give them help with finding employment and study places. We invest in the above, for instance, by providing immigrant parents with a specific program in schools. Furthermore, we support, among other things, Finnish-language instruction and adult-education studies for immigrants. We bolster healthy lifestyles and residents' inclusion and sense of community with the help of schools' sports teams and districts' local exercise groups based on peer counseling.

The fourth key theme, Thriving city centers, is also divided into two sub-themes, the first of which is called turning suburbs into living, versatile, and communal meeting places. A significant—and growing—number of Vantaa residents feels lonely and excluded, which is a risk that can lead to ever-deepening disruption of social inclusion and marginalization. To put a stop to this development, we have to create interaction in these areas, to bring the local actors together to cooperate, and we have to create resources for these areas. Thus, our aim is to develop major regions and districts according to the community-developer model whose main idea is to empower and bring together the local residents and communities. In addition, we will pay more attention to substance abuse and unrest by tightening security partnering.

The second sub-theme of Thriving city centers is building a city of rails. Vantaa's

regional centers are often in the balance-of-power position when speculating on the regions' development potentials. We will account for this fact, for example, by making plans for developing the centers, major regions' brands, and segregation teams. We are also building a socially sustainable city by a sensitive and data-based land-use and housing policy, as well as the major regions' key projects such as Vantaa light rail. We hope that the condominium clubs to be formed would act as a platform for myriad joint development of condominiums as well as for better regional development. In addition, condominium clubs and the community-developer model will together provide better preconditions for involving the neighborhoods, for creating a safer environment, and for boosting involvement.

Länsimäki, Hakunila, Havukoski, Mikkola, and Myyrmäki were chosen as the MEK areas. The MEK measures are not, nevertheless, limited to these districts only; measures can be targeted at other areas identified as undergoing regional differentiation. It is good to note that preventing the development of inequality may also demand city-level action.

Стратегический план “Социально устойчивый муниципалитет Вантаа”

Включает программу действий “МЕК” на период 2023–2025

В состав группы подготовки и управления программой входят учреждения муниципалитета Вантаа, представляющие городскую культуру, образование и обучение, городскую среду, социальную сферу и сферу здравоохранения, стратегию муниципалитета и городское управление, а также Институт здравоохранения и социального обеспечения (THL) и Государственный центр экономических исследований (VATT).

Краткое изложение

Кризисы, с которыми мы столкнулись в последнее время, в наибольшей степени коснулись наиболее подверженных им слоев населения, и, помимо этого, в Вантаа переезжает все больше жителей, уже находящихся в уязвимом положении. Расходы, направленные на развитие, создают сложности в предотвращении неравенства и региональной дифференциации и требуют вложений и долгосрочной работы. Проект стратегической темы Социально устойчивого муниципалитета Вантаа - программа действий Позитивного особого подхода (Myönteinen erityiskohtelu - MEK) построена на

новом виде культуры взаимодействия, который может быть использован для решения такого рода системных и комплексных задач.

Программа действий будет осуществляться на городском уровне и в значительной степени опираться на новую утвержденную городскую стратегию Вантаа. Приоритетная поддержка в программе уделяется предотвращению неравенства и процветанию городских центров. Целью стратегической программы является уменьшение различий в благосостоянии жителей и регионов. Программа будет реализована в 2023-2025 годах и на ее реализацию ежегодно будет выделяться по два миллиона евро, в общей сложности шесть миллионов евро.

Программа действий Позитивного особого подхода состоит из четырех ключевых тем: 1. Эффективность посредством управления информацией, 2. Ориентированная на ребенка инвестиционная стратегия, 3. Благополучие путем образования, трудоустройства и здравоохранения и 4. Процветающие городские центры. Посредством первой ключевой темы - Эффективность посредством управления информацией - будет создана лучшая база для управления информацией и изучения эффективности. Модель продвигает принципы непрерывного развития, планирования и сотрудничества с различными отраслями и партнерами города.

Вторая ключевая тема - Ориентированная на ребенка инвестиционная стратегия - содержит две подтемы: 1. “Вантаа - самый семейно ориентированный муниципалитет” и 2. “Предотвращение неравенства в образовании”.

Основная идея ключевой темы заключается в том, что направленные в особенности на наиболее неблагополучные семьи и детей вложения могут быть инвестициями, укрепляющими их благополучие и, с другой стороны, сокращающими использование дорогостоящих коррекционных услуг в долгосрочной перспективе. Семьям с детьми также отведена центральная роль в формировании сегрегации. Нашей целью является укрепление привязанности детей и молодежи к пути их образования и обществу, в том числе при помощи работы с молодежью, увлечений и услуг поддержки родителей. Нами также будут разработаны конкретные меры и практики по борьбе с неравенством в образовании.

Третья ключевая тема - Благополучие путем образования, трудоустройства и здравоохранения - также содержит две подтемы, которые звучат как “Образование и трудоустройство” и “Здравоохранение”. Семья и связанные с ней институты играют ключевую роль в борьбе с нищетой, нера-

венством и проблемами межпоколенческих отношений. Согласно исследованиям, уровень трудоустройства в частности матерей-иммигрантов в Финляндии очень низок по сравнению с другими контрольными группами или странами. Одним из ключевых способов оказания поддержки, в частности, семьям с детьми является облегчение совмещения работы с семейной жизнью и предложение поддержки в трудоустройстве и образовании, для которого будут приложены усилия в рамках предназначенной в том числе для родителей-иммигрантов программы для учебных заведений. Кроме того, в образовательных учреждениях для взрослых будет оказываться поддержка, в том числе, обучения финскому языку и для иммигрантов. Здоровый образ жизни, а также общность и чувство единения жителей будут укрепляться благодаря школьным спортивным командам и районным физкультурным группам, основанным на организованных содружествах из разных частей города.

Четвертая ключевая тема - Процветающие городские центры - также содержит две подтемы, первая из которых звучит как “Живые, разнообразные и коллективные места для встреч в спальных районах”. Растущее и значительное число жителей Вантаа испытывают одиночество и отчуждение, что представляет собой риск для все более усугубляющегося разрушения общности и дискриминации. Смена направления требует, в частности, разделения на отдельные районы, взаимодействия, объединения региональных организаций, сотрудничества и ресурсов. Таким образом, целью является развитие крупных территорий и городских районов по модели развития сообщества, основной идеей которой является расширение прав и возможностей и объединение жителей и сообществ района. Кроме того, внимание будет уделяться безопасности, употреблению психоактивных веществ и волнениям путем укрепления сотрудничества по делам безопасности.

Вторая подтема Процветающих городских центров звучит как “Строя город на рельсах”. Региональные центры Вантаа часто находятся в балансирующем состоянии при рассмотрении возможностей развития регионов. В этих вопросах внимание будет уделено в том числе планам развития городских центров, коммуникационным брендам для крупных территорий и рабочей группе по сегрегации. Социально устойчивый город будет строиться также благодаря интеллектуальной и основанной на информации земельно-жилищной политике и центральным проектам крупных территорий, таких как планируемая трамвайная линия в Вантаа. Мы надеемся, что сформированные в дальнейшем клубы жилищных товариществ послужат платформой для разнообразного спектра совместного развития жилищ-

ных товариществ, а также лучшего регионального развития. Кроме того, клубы жилищных товариществ совместно с моделью развития сообщества обеспечат лучшие условия для взаимодействия между соседями, создания более безопасной среды и укрепления сообщества.

Районами действия МЕК выбраны Länsimäki, Hakunila, Havukoski, Mikkola и Muurmäki. Несмотря на это, программа не ограничена только этими районами и действия могут быть направлены также на другие части муниципалитета, где будет наблюдаться дифференциация. Стоит отметить, что предотвращение развития неравенства может потребовать также действий на городском уровне.

برنامج إستراتيجية فانتا المستدامة اجتماعيًا

يتضمن برنامج عمل منظمة مجاهدي خلق ٢٠٢٢ - ٢٠٢٣

يضم فريق إعداد وإدارة البرنامج أقسام مدينة فانتا للثقافة الحضرية والتربية والتعلم والبيئة الحضرية والرعاية الاجتماعية والصحية واستراتيجية البلدية وإدارتها، بالإضافة إلى وزارة الصحة والرعاية (LHT) ومركز البحوث الاقتصادية (VATT).

ملخص

إن الأزمات التي واجهناها في الآونة الأخيرة تستهدف الفئات الأكثر ضعفًا، وبالإضافة إلى ذلك، ينتقل المزيد من الناس الذين هم بالفعل في وضع ضعيف إلى فانتا. تخلق تكاليف التنمية هذه تحديات لمنع عدم المساواة والتمايز الإقليمي، وتتطلب استثمارات وعملاً طويل الأجل. قامت خطة موضوع فانتا الاستراتيجية المستدامة اجتماعياً، أي برنامج العمل الإيجابي (MEK)، ببناء نوع جديد من ثقافة التعاون التي يمكن استخدامها لحل مثل هذه التحديات المنهجية والمعقدة.

يتم تنفيذ برنامج العمل على مستوى المدينة ويستند بقوة إلى الاستراتيجية الجديدة المعتمدة لمدينة فانتا. يدعم البرنامج بشكل خاص أولويات منع عدم المساواة وازدهار مراكز المدن. الهدف من برنامج الاستراتيجية هو تقليل الفروق في الرفاهية بين السكان والمناطق. سيتم تنفيذ البرنامج في السنوات ٢٠٢٢ - ٢٠٢٣ وسيتم تخصيص مليوني يورو لتنفيذه كل عام، أي ما مجموعه ستة ملايين يورو.

يتكون برنامج العمل الإيجابي من أربعة محاور رئيسية: ١. الفعالية من خلال إدارة المعلومات، ٢. إستراتيجية استثمار تركيز على الأطفال، ٣. الرفاه من التعليم والتوظيف والصحة و ٤. مراكز حضرية مزدهرة. في المحور الرئيسي الأول، الفعالية من خلال إدارة المعلومات، يتم خلق إطار أفضل لإدارة المعلومات ودراسة الفعالية. يعزز النموذج مبادئ التطوير المستمر والتخطيط والتعاون مع الصناعات وشركاء المدينة.

saameynta la baadho. Noocaas waxaa horumar lagu sameynayaa mowqifka ah in horumar joogto ah la sameeyo, in qorshe wax lagu wado iyo in wadashaqayn lala yeesho waaxyada waxqabad ee kala duwan iyo haay'adaha ay magaaladu wadashaqaynta la leedahay.

Mowduuca aasaasiga ah ee labaad, In istrategiyadda maalgelinta ay carruurta udub dhexaad u noqdaan, waxaa soo hoos gala labo mowduuc oo kale:

1. In Vantaa laga dhigo magaalada ugu soo dhaweynta badan qoysaska carruurta leh iyo 2. in laga hortago sinnaan la'aanta waxbarashada.

Mowduucaas aasaasiga ah farriinta ugu muhiimsan ee uu xambaarsanyahay waa in ay maalgalin tahay dhaqaalaha la galinayo carruurta iyo qoysaska daciifka ah oo ay keenayso maalgalintaasi in nololwanaagoodu uu siyaado dhanka kalena ay ka hor tagayso in dhaqaale badan la galiyo dhibaatooyinka ka yimaadda adeegyada dib loogaga saxayo. Qoysaska carruurta leh waxaay sidoo kale door muhiim ah kaga jiraan in dadku ay kala soocmaan. Hiigsigayagu waa in la xoojiyo in carruurta iyo dhallinyarada ay la qabsadaan jihada waxbarashada iyo bulshada iyagoo tusaale ahaan ka qaybqaadanaya shaqada dhallinyarta ama hiwaayadaha iyo iyagoo helaya adeegyada taageerada waalidnimada. Sidoo kale waxaan horumarinaynaa ka hor tagga sinnaan la'aanta waxbarashada waxqabadayada iyo tijaabooyinka loogu talo galay.

Mowduuca saddexaad ee aasaasiga ah n nololwanaagga laga abuurto tacliinta, shaqo gelinta iyo caafimaadka, wuxuu isna leeyahay labo mowduuc oo hoose oo kala ah tacliinta iyo shaqo-galidda iyo caafimaadka. Xallinta dhibaatooyinka faqriga, sinnaan la'aanta iyo nolol-xumada hiddaha noqota waxaa fure u ah qoyska iyo haay'adaha qoysaska u shaqeeya. Waxaay baadhitaanadu sheegayaan in gaar ahaan hooyooyinka soo galootiga ah darajadooda shaqadu ay aad u hooseyso Finland marka la barbar dhigo kooxaha kale ama waddamada kale. Hal qaab oo aasaasi u ah taageerada qoysaska carruurta leh la siin karo waa in la fududeeyo isku keenidda nolosha shaqada iyo qoysnimada iyo in la siiyo taageero ku saabsan shaqo galidda iyo waxbarashada, kuwaas oo xooga lagu saarayo tusaale ahaan waalidka soo galootiga ah barnaamijyada loogu talo galay ee dugsiyada ka socda. Waxaa intaas dheer in la taageerayo waxbarista af finnishka ah iyo in laga taageero dadka soo galootiga ah waxbarashada dada waawayn. Caadooyinka nolosha ee caafimaadka leh iyo dadka deggan magaalada oo bulshaawi noqda inay wadajir yihiinna dareema waxaa lagu taageerayaa kooxaha isboortiska ee dugsiyada iyo in lagu hago xaafadaha kala duwan ee magaalada kooxo isboortis oo xaafadaha ka dhaca.

Mowduuca aasaasiga ah ee afraad Xarumaha magaalada ee ilaha wanaagsan leh, waxaa isna soo hoos gala labo mowduuc oo hoose oo ka ugu horreeya uu yahay in xaafadaha laga dhigo kuwo nool oo noocyo badan oo ah baro lagu kulmo oo bulshadu leedahay. Dad badan oo reer Vantaa ah oo sii siyaadaya ayaa dareema kalinimo iyo inay ka baxsanyihiin magaalada iyo dadka, taas oo halis ku keenaysa in bulshadu ay burburto oo dadka la takooro. In jihada loo baddalo waxaay u baahantahay in xaafadaha la tago, in la wada dhaqmo, in dadka xaafadaha ka shaqeeya laisku keeno, in wadashaqayn la sameeyo iyo in la dadaal maal iyo dadba ah la galiyo. Sababtaas ayuu hiigsigu u yahay in la horumariyo nawaaxiyo waawayn iyo xaafadaha magaalada oo wadashaqayn nooc ah loo sameeyo, taas oo fikradda laga damacsanyahay ay tahay in bulshooyinka iyo dadka xaafadaha ku nool la xoojiyo oo la isku keeno. Intaas waxaa dheer in ammaanka, isticmaalka maandooriyaha, iyo deggenaansho la'aanta lagu saarayo xoog marka wadashaqaynta ammaanka la xoojiyo.

Mowduuca labaad ee hoose Xarumaha magaalada ee ilaha wanaagsan leh waa in la dhiso waddooyinka tareemada ee magaalada. Xarumaha nawaaxiyada Vantaa waa kuwo badanaa darajo sare ku leh tusaalaha laga qaadanayo fursadaha horumareed ee ay nawaaxiyada kala duwan leeyihiin. Arrintaas fiiro gaar ah ayaa lagu saarayaa tusaale ahaan qorsheyaasha lagu horumarinayo xarumaha, xayaysiiska loo sameynayao nawaaxiyada waawayn iyo kooxda shaqada ee ka hor tagaysa kala takoornaanta dadka. Magaalada horumarka waarta ee bulshada leh waxaa waxaa sidoo kale lagu dhisayaa siyaasadda dhulka iyo deggenaanshaha ee caqli galka ah ee aqoonta ku salleysan iyo mashruucyada aasaasiga ah ee nawaaxiyada waawayn sida tareenka magaalada dhex mara ee Vantaa loo qorsheynayo. Waxaan rajeynayaa in kooxaha shirkadaha guryaha ee la aasaasayo inay u noqdaan barbilow lagu horumariyo horumarinta la wadaago iyo horumarinta nawaaxiyada. Intaas waxaa dheer in kooxaha shirkada guryugu ay si wadajir ah nooca horumarinta bulshooyinka ula sameynayaan jawi wanaagsan oo wax wadaqabsiga deriska, aasaaska bii'ada amniga ah iyo xoojinta bulshada. Nawaaxiyada MEK waxaa loo doortay Länsimäki, Hakunila, Havukoski, Mikkola iyo Myyrmäki. Taasi laakiin ma keenayso in barnaamijku uu xaafadahaas oo kaliya ku koobanyahay e waxqabadka waxaa sidoo kale lagu jeedin karaa xaafadaha kale e kala soocnaantu ay ka jirto. Waxaa wanaagsan sidoo kale in fiiro gaar ah loo yeesho in ka hortagga horumarka kala soocnaantu ay u baahan karto in dhanka magaalada wax loogaga qabto.

1.Johdanto

Tuloerot, joita pidetään yleisesti keskeisenä eriarvoisuuden mittarina, ovat kasvaneet useissa kehittyneissä maissa useiden vuosikymmenten ajan aina 1970- ja 1980-luvuilta lähtien. Syitä eriarvoisuuden muutoksille on haettu niin talouskasvusta ja talouden kehitymisestä (Milanović 2011; Milanovic 2019), kriiseistä (Morelli ja Atkinson 2015; Scheidel 2017), varallisuudesta ja pääomatuloista (Piketty 2014; Bengtsson ja Waldenström 2018) sekä globalisaatiosta ja teknologisesta kehityksestä (Acemoglu 2002; Roine, Vlachos, ja Waldenström 2009). Talouskasvusta ja muista edellä mainituista voimista huolimatta maiden väliset tuloerot, mahdollisuuksien tasa-arvo sekä tapahtuneet muutokset näissä eriarvoisuuksissa ovat erittäin huomattavia (Roikonen 2021a; Jäntti et al. 2006; Roikonen, Ojala ja Eloranta 2021; Corak 2013; Roikonen 2021b). Tämä viittaa siihen, että eri yhteiskunnat ovat mukautuneet ja suhtautuneet näihin voimiin erilaisin näkökulmin ja tavoin. Toisin sanoen, politiikka ja vallitsevat instituutiot ovat tärkeitä siinä, mihin suuntaan nämä voimat vievät eriarvoisuutta ja millä voimakkuudella.

Pohjoismaita on pidetty yleisesti esimerkkinä vauraista, kohtuullisen tasa-arvoisista ja mahdollisuuksia tarjoavista yhteiskunnista, joissa vallitsevat vankat ja reilut instituutiot (Acemoglu ja Robinson 2012; Jäntti et al. 2006). Toisaalta eriarvoistuminen on tullut näkyväksi erityisesti alueellisten hyvinvointierojen kasvun myötä viimeisten vuosikymmenten aikana myös Pohjoismaissa. Eriarvoisuudet ovat kasvaneet erityisesti suurten kaupunkien sisällä, joista löytyy usein maan varakkain sekä myös kaikkein huono-osaisimmat väestöryhmät (Tunström ja Wang 2019). Huono-osaisimpien alueiden sosioekonominen ja etninen segregatio voi heikentää muun muassa syrjään jäävien peruskoulujen mahdollisuuksia saavuttaa hyviä oppimistuloksia (Bernelius ja Huilla 2021; Bernelius, Huilla, ja Lobato 2021). Huono-osaisimpien asuinalueiden asukkaat voivat myös kokea näköalattomuutta ja osattomuutta, mikä voi johtaa erittäin ikävien yhteiskunnallisten ilmiöiden syntyyn, kuten rikollisuuteen ja syrjäytymiseen (Chetty et al. 2014). Tutkimusnäyttö viittaa myös siihen, että pitkälle syventyessään segregatiolla on merkittäviä suoria vaikutuksia mahdollisuuksien tasa-arvoon (ns. aluevaikutus) (ks. Yhdysvaltojen esimerkki Chetty ja Hendren 2018).

Suomessa pääkaupunkiseutu sekä suuret kaupungit ovat kokeneet vahvimmin eriarvoistumisen alueelliset seuraukset, vaikkakin edelleen segregatio on verrattain maltillista verrattuna moniin muihin maihin (Saikkonen et al. 2018; Kauppinen ja Mikkilä 2022). Kuitenkin alueellinen eriarvoistuminen ja viime vuosien kriisiajat näkyvät muun muassa asukkaiden kokemana näköalattomuutena, yksinäisyytenä ja tulevaisuuden uskon heikentymisenä (esim. Helakorpi ja Kivimäki 2021). Huono-osaisimmille alueille on yhä enemmän keskittynyt väestöryhmiä,

joilla on kasautuneita sosioekonomisia haasteita, kuten alhainen koulutustaso, työttömyyttä sekä monenlaista osattomuutta. Riskinä on, että Suomessakin vähitellen ajaututaan kohti sellaista tilannetta, johon Ruotsin useissa lähiöissä on päädytty. Onkin tärkeää, että kaupungit ja kunnat yhdessä yhteistyötahojensa kanssa etsivät vaikuttavia ratkaisuja hyvinvointierojen kasvun hillitsemiseksi toimialat ylittävällä yhteistyöllä.

Viimeaikaiset selvitykset ja kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet alueellisen eriytymisen pysäyttämisen tai hillitsemisen erittäin haastavaksi. Positiivisena merkinä on kuitenkin huomattu se, että myönteisen erityiskohtelun tuella on saavutettu hyviä tuloksia muun muassa Helsingissä (Silliman 2017). Viimeaikaiset selvitykset kuitenkin korostavat sitä, että segregatiokehitystä ei pysäytetä investoimalla pelkästään kouluihin, vaan toimialojen välisellä yhteistyöllä (Bernelius ja Huilla 2021; Huilla 2022). Vaikka kunnan rooli verotuksen ja tulonsiirtojen (Jäntti et al. 2010) tai julkisen kulutuksen ja palveluiden (Lindert 2004) muokkajana on hyvin rajallinen, sillä on suuri vaikutusvalta alueellaan kaupunkiympäristön (kaavoitus, asuntopolitiikka ym.), koulutuksen (varhaiskasvatus, peruskoulu, toinen aste ym.), kaupunkikulttuurin (kirjastot, kulttuuri- ja liikuntapalvelut ym.) sekä tulevilla hyvinvointialueella sosiaali- ja terveystalouden kautta. Myös Vantaalla on tehty vaikuttavaa toimialojen välistä yhteistyötä Myönteisen erityiskohtelun (MEK) ohjelmassa vuodesta 2019 lähtien. Vantaa on lisännyt esimerkiksi merkittäviä panostuksia nuorisotyöhön, joka on esimerkki vaikuttavasta nuorten syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ennaltaehkäisevästä toiminnasta.¹

Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman suunnitelman eli Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelman tavoitteena on torjua eriarvoistumisen kasvua sekä alueellisen huono-osaisuuden kasautumista. Ohjelmakokonaisuudella on tarkoitus tasata asukkaiden mahdollisuuksia hyvinvointiin, ehkäistä näköalattomuutta sekä lisätä alueiden elinvoimaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tarkastelemme toimialojen nykyistä tilannetta sekä niiden suhdetta eriarvoistumiskehitykseen (kappale 2). Käsitlemme Vantaan alueellista eriytymistä kappaleessa 3. Kappaleessa 4 perustelemme indikaattorivalintojamme, joilla olemme valinneet myönteistä erityiskohtelua tarvitsevat alueet. Kappaleessa 5 esittelemme uuden Sosiaalisesti kestävä Vantaan strategiateemaohjelman. Ohjelman budjetti on esitetty kappaleessa 6.

¹ Varian keskeyttämisluvut ovat laskeneet hieman koronasta huolimatta. Negatiivisesti eronneet / keskeyttämisprosentti oli 12,7 vuonna 2019, 13,0 vuonna 2020, 11,5 vuonna 2021. Toki on mahdollista, että keskeyttämislukujen lasku johtuu jostain ulkopuolisesta tekijästä.

leessa 6 ja sen toimeenpano ja seuranta kappaleessa 7. Lopuksi tuomme esille ohjelman ydinkysymyksiä sekä lähtökohtia ohjelmatyöhön (kappale 8).

2.Tausta: Mitä kaupungilla jo tehdään eriarvoistumisen ehkäisemiseksi?

2.1.Kaupunkistrategian ja johdon toimiala

Kaupunkistrategian ja johdon toimiala jakaantuu neljään palvelualueeseen: 1. henkilöstö- ja konsernipalvelut, 2. kuntademokratia, 3. kasvupalvelut, sekä 4. talous ja strategia. Henkilöstö- ja konsernipalvelut vastaa yhteisistä konsernitoimisista palveluista. Se on jaettu kuuteen palveluyksikköön: työntajapalvelut, kehittämispalvelut, toimialojen hr-palvelut, konserniohjaus ja -valvonta, hankinta sekä tietohallinto. Palvelualue tukee elinvoimaisen Vantaan kasvua työllisyyttä vahvistaen. Kuntademokratian palvelualue huolehtii kuntademokratian toteutumisesta. Sen alta löytyvät lakiasiat ja päätösvalmistelu sekä hallintopalvelut. Kuntademokratian palvelualueen kaupunkiturvallisuuksiin ylläpitämään turvallisuuden tilannekuvaan kerätään muiden toimialojen ja viranomaisien tietoa turvallisuudesta (osa tiedoista on saatavilla alueittain). Turvallisuuskyselyn tuloksia on käytetty Vantaan kaupungin turvallisuussuunnitelman laatimiseen. Turvallisuussuunnitelma sisältää useita toimenpiteitä, joiden tarkoitus on hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen.

Kasvupalveluita ovat elinkeinopalvelut ja työllisyyspalvelut. Elinkeinopalvelut ostaa yritysten perustamisneuvontaa Uusyrityskeskus YritysVantaalta. Vuonna 2021 Vantaalla perustettiin 1906 yritystä, joista 579 perustettiin YritysVantaan perustamispalvelun kautta. YritysVantaan avulla perustetuista yrityksistä noin 45 % on maahanmuuttajataustaisten henkilöiden perustamia. Elinkeinopalvelut kehittää Vantaan elinkeinotoimintaa perustoimintansa lisäksi myös erinäisillä hankkeilla, kuten My Business Hub, Urbaania kasvua Vantaa sekä Talent Vantaa. My Business Hub -hankkeessa on tavoitteena synnyttää vireää pk-yritysten yhteisö Myyrmäen suuralueella, mikä edistäisi uusien kumppanuuksien ja liiketoiminnan kehittymistä. Hankkeen keskiössä ovat erityisesti koronasta kärsineet alat (esim. palvelu-, kuljetus- ja luovat alat). Urbaania kasvua Vantaa -hanke tarkasteli matkan osaamistason ja koulutuksen työpaikkoihin ja työvoimaan liittyviä haasteita Vantaan kaupungin alueella. Tavoitteena oli tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja heidän työntekijöitään työllistymisessä, osaamisen kehittämisessä sekä

digitalisaatiossa. Hankkeessa kehitettiin yhdessä uusia, innovatiivisia ratkaisuja sekä edistettiin paikallista osaamiskosysteemiä. Talent Vantaa -hankkeessa on kehitetty palvelulupaus asiakkaalle. Palvelulupaukseen on koottu asettautumisen eri palvelut. Yhteistyötä eri toimijoiden välillä pyritään sujuvoittamaan ja selkiyttämään palvelulupauksen avulla.

Työllisyyspalveluiden palvelualue tukee kaupunkilaisten työllistymistä. Työllisyyspalvelut tarjoavat palveluita kaikille vantaalaisille, mutta alueelliset erot työllisyydessä ovat suuria ja vaikuttavat segregaatioon. Suuret uudistukset, kuten TE24-uudistus ja hyvinvointialueuudistus, aiheuttavat sen, että toiminnan päämääränä on vastata tulevana vuosina lakisääteisiin tehtäviin muuttuvassa tilanteessa. Työllisyyden kuntakokeilut aloittivat toimintansa 1.3.2021. Vantaa toimii työllisyyden kuntakokeilussa yhdessä Keravan kaupungin kanssa. Vantaan erityisinä haasteina nähdään pitkäaikaistyöttömien sekä vieraskielisten suuri määrä. Kuntakokeilun käynnistyttyä osa TE-toimistojen työnhakija-asiakkaista siirtyi kuntien asiakkaiksi ja osa jäi asiakkaiksi TE-toimistoon. Kuntakokeilujen jälkeen kunnat vastaavat työllisyyspalveluista. Kunnat järjestävät työ- ja elinkeinotoimiston asemesta alueillaan palveluita, joiden peruste on työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010). Lisäksi kunnat antavat eräitä työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettuja työvoimapolittisia lausuntoja työ- ja elinkeinotoimiston asemesta. Kokeilulla lisätään palvelujen asiakaslähtöisyyttä ja tavoitellaan hallinnonalat ylittäviä ratkaisuja. Kokeilujen tavoitteena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. 2.5.2022 tuli voimaan laki uudesta työllisyyden asiakaspalvelumallista. Mallin tarkoituksena on aktivoida asiakasta itsenäiseen työnhakuun kohtaamalla asiakas kahden viikon välein työllisyyden alkuvaiheessa. Vantaa-Kerava-kuntakokeilun tavoitteena on työhakijoiden kohtaaminen, yksilölliset palvelupolut, laaja-alainen palvelutarpeen arviointi sekä tehokas palveluohjaus.

Talouden ja strategian palvelualue kehittää kaupunkia strategisella tasolla ja hoitaa kaupungin talouteen liittyvät palvelut kokonaisuutena. Palvelualue jakautuu neljään palveluyksikköön: talousohjaus, rahoitus ja riskienhallinta, talouspalvelut sekä strategia ja tutkimus. Segregaation ehkäisyn näkökulmasta yksi palvelualueen keskeisistä toiminnoista on tiedontuottaminen Vantaasta. Aluetason tieto mahdollistaa eri alueiden ja niiden eriytymisen seurannan. Kyselyaineistot kuten FCG:n kaupunki- ja kuntapalvelututkimus, pks-hyvinvointikysely ja asukasbarometri mahdollistavat myös koetun tiedon tuottamisen. Tätä tietoa voidaan hyödyntää palvelujen kohdentamisessa ja hyvinvointierojen vertailussa myös segregaatión näkökulmasta. Palvelualue tuottaa myös palveluverkkosuunnitelman. Palveluverkolla on huomattava merkitys alueiden yhdenvertaisuuden

edistämisessä. Talouden ja strategian palvelualue tuottaa joka toinen vuosi Voluntary Local Review -julkaisun. Julkaisussa käydään läpi se, miten YK:n Agenda 2030:n mukaiset kestävyystavoitteet toteutuvat Vantaalla. Sosiaalinen kestävyys on merkittävä kestävyystavoite ja muodostaa osan tästä raportoinnista. Raportin avulla Vantaalla voidaan tunnistaa, missä asioissa vastuullisuudessa on kehitettävää.

Kaupunkistrategian ja johdon toimiala on toteuttanut myös Vantaan innovaatiokilpailun, jossa Vantaan kaupunki kutsuu asukkaat, yritykset, oppilaitokset, yhdistykset, järjestöt ja kaupungin työntekijät kehittämään kaupunkia. Kilpailuteemoja ovat hyvät arjen palvelut, kukoistavat kaupunkikeskukset ja ilmastonmuutoksen torjunta, joista erityisesti kaksi ensimmäistä pitävät sisällään haitallisen segregaaation torjuntaan kuuluvia elementtejä. Valituille kilpailuehdotuksille voitiin jakaa yhteensä 300 000 euroa. Rahoituksen saajan tulee toteuttaa kilpailuidea Vantaalla vuosien 2022 tai 2023 aikana.

2.2. Kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Kasvatuksen ja oppimisen toimialan yhteisenä tavoitteena on, että lasten, nuorten ja aikuisten kasvatuksen ja oppimisen palvelut ovat laadukkaita ja niihin liittyvät jatkumot toimivat saumattomasti. Toimialan tehtävänä on opetuslautakunnan toimialaan kuuluvien asioiden valmistelu ja täytäntöönpano. Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla tehdään lukuisia toimenpiteitä eriarvoistumisen ehkäisemiseksi.

Tasa-arvoraha

Perusrahoituksen lisäksi kasvatuksen ja oppimisen toimialalla varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa on haettu vuosittain haussa ollutta opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvorahaa. Tasa-arvorahalla vahvistetaan koulutuksen yhdenvertaisuutta suuntaamalla resursseja erityisesti sellaisille alueille, joilla sosioekonomiset tekijät voivat altistaa heikommille oppimistuloksille. Avustuksella tuetaan varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa toimia, joilla edistetään lasten kehitystä ja oppimista, laadukkaita oppimistuloksia, koulutuksellista tasa-arvoa ja hyvinvointia sekä vähennetään ja ennaltaehkäistään sosioekonomista eriarvoistumista.

Vantaalla valtiolta saatu tasa-arvoraha jaetaan pääosin kokonaisuudessaan yksiköihin käyttämällä kertoimina tasa-arvorahan peruskriteereitä eli koulutustasoa, työllisyyttä ja vieraskielisten määrää. Näin ollen osa yksiköistä saa tasa-arvorahaa enemmän, osa ei ollenkaan. Tasa-arvorahalla on palkattu esimerkiksi laaja-alai-

sia erityisopettajia nivelvaiheisiin eli esi- ja alkuopetukseen sekä alakoulusta yläkouluun siirtymisen tukemiseen, resurssiopettajia, koulunkäynnin avustajia ja monikielisiä ohjaajia. Lisäksi rahalla on pystytty jakamaan perusryhmiä pienemmiksi ns. jakotunteja lisäämällä. Varhaiskasvatuksessa tasa-arvoraha mahdollistaa muun muassa lisähenkilöstön palkkaamisen ryhmiin. Varhaiskasvatuksessa on palkattu varhaiskasvatuksen lapsi- ja perheohjaajia sekä kehittäjäopettajia. Tasa-arvorahan avulla voidaan lisäksi vahvistaa lähipalvelun ja lähikoulun merkitystä yhteisön keskuksena ja hyvinvoinnin edistäjänä.

Vantaan esi- ja perusopetus sai lukuvuodeksi 2022–23 tasa-arvorahaa 6 281 041 euroa. Raha vastaa perusopetuksessa noin 127 opettajan ja 179 avustajan palkkaa. Keskimääräisesti varhaiskasvatus on saanut erityisavustusta varhaiskasvatuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin ja laadun kehittämiseen noin 1,5–2,2 M€ / vuosi.

Tasa-arvoraha on vuodesta 2023 alkaen osa perusrahoitusta uuden lakimuutoksen myötä (HE 55/2022 vp). Lakiin kirjattu tasa-arvorahan summa on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin aiemmin jaossa ollut raha. Huolena onkin, että tasa-arvorahan osuus tulee laskemaan ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen esi- ja perusopetuksen rahoitukseen merkittäväällä tavalla.

Palkkalisät opettajille

Perusopetuksessa maksetaan opettajille palkkalisää niissä yksiköissä, joissa suomi toisena kielenä -oppilaita on yli 40 % koulun oppilasmäärästä. Kuluvana vuonna (2022) palkkalisä on 153,91 e/kk ja sen piirissä on kuusi koulua. Varhaiskasvatuksessa palkkalisää maksetaan opettajille niissä yksiköissä, joissa vieraskielisten lasten määrä on yli 50 %. Tällöin lisä on 150 e/kk. Mikäli vieraskielisten lasten määrä on yli 70 %, lisä on 200 e/kk. Palkkalisien piirissä on tällä hetkellä 37 päiväkotia. Palkkalisien ja yksiköiden määrät kuvaavat vuoden 2022 tilannetta.

Palkkalisien maksaminen perustuu siihen, että monikielisissä yksiköissä työtehtävien moninaisuus on suuri ja työ haastavaa. Varhaiskasvatuksessa palkkalisä perustuu myös kelpoisten opettajien epätasaiseen jakautumiseen yksiköiden välillä ja kelpoisten opettajien vaikeaan saatavuuteen yksiköissä, joissa vieraskielisten lasten määrä on suuri.

Koulu- ja päiväkotisegregaation vähentäminen

Alueellinen eriytyminen ja eriarvoistuminen heijastuvat vahvasti päiväkoteihin ja kouluihin. Hyvä- ja huono-osaisuuden kasautuminen eri yksiköihin aiheuttaa haasteita päiväkodeille ja kouluille ja heikentää koulutuksellisen tasa-arvon to-

teutumista. Esimerkiksi vieraskielisten lasten määrä vaihtelee merkittävästi yksiköittäin. Vantaalla on kouluja, joissa vieraskielisiä oppilaita on alle 10 % ja toisaalta kouluja, joissa vieraskielisten oppilaiden määrä on yli 70 %. Päiväkotien osalta yksikkökohtainen vaihtelu on vielä koulujakin suurempaa.

Vantaan kaupunki pyrkii vastaamaan eriytymiskehitykseen kehittämällä toimialarajat ylittävän toimintamallin koulusegregaation vähentämiseen. Toimintamalli kehitetään opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman Yhteinen koulu -hankkeen (2022–23) puitteissa. Hanke keskittyy erityisesti kasvatuksen ja oppimisen, kaupunkikulttuurin ja kaupunkiympäristön toimialojen väliseen yhteistyöhön. Tavoitteena on koulujen välisten erojen vähentäminen ja hyvä lähikoulu kaikille vantaalaisille oppilaille. Yhteinen koulu -hanke keskittyy erityisesti perusopetukseen, mutta kehitettävä toimintamalli pyritään tekemään sellaiseksi, että se hyödyttää mahdollisimman paljon myös varhaiskasvatusta.

Oppivelvollisuuden laajeneminen

Oppivelvollisuuden laajenemisen voidaan katsoa olevan merkittävä koulutuspoliittinen uudistus myös eriarvoistumisen ehkäisemisen osalta. Merkittävänä muutoksessa voidaan myös pitää sitä, että aiempaa täsmällisemmin määritetyt lain tuomat rajat opintojen etenemisen seurantaan ja opintojen keskeyttämisriskiin puuttumiseen tarjoavat toisen asteen koulutuksen järjestäjille aiempaa paremmat keinot puuttua koulutuksen keskeyttämiseen. Lisäksi asuinkunnalla on jatkossa velvollisuus tukea ilman opiskelupaikkaa olevaa perusopetuksen päättänyttä oppivelvollista nuorta opiskelupaikan löytämisessä, ja viime kädessä asuinkunnalla on oikeus osoittaa opiskelupaikka nuorelle. Nämä edellä mainitut tehtävät Vantaalla on määritetty toisen asteen koulutuksen palvelualueelle.

Tehostettu oppilaanohjaus ja työelämäpainotteinen perusopetus

Perusopetuksen oppilaanohjauksen ONNI-hankkeen yhtenä kehittämiskärkenä on tasa-arvoinen ja yhdenvertainen oppilaanohjaus. Lukuvuonna 2021–2022 on keskitytty erityisen tuen oppilaiden oppilaanohjaukseen, lukuvuonna 2022–2023 painopisteenä on eri kieli- ja kulttuuriryhmien oppilaiden oppilaanohjaus. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta tarjotaan niille 8.–9.-luokkalaisille oppilaille, joiden katsotaan hyötyvän tehostetusta oppilaanohjauksesta erityisesti jatko-opinto- ja uraohjauksen sekä omien vahvuuksien ja päätöksentekotaitojen vahvistamisen näkökulmista.

Vantaan perusopetuksessa on myös perustettu yrittäjyyskasvatuspolku, joka kattaa muun muassa 4.-, 6.- ja 9.-luokkalaisten yrittäjyyskasvatuksen kokonaisuudet. Tavoitteena on tukea oppilaiden omaa toimijuutta, sisäistä yrittäjyyttä sekä vahvistaa yksilöllisten elämänpolkujen mahdollisuuksia.

Yhteistyö eri toimialojen ja eri toimijoiden kanssa

Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla on tehty eriarvoistumisen ehkäisemiseksi ja vaikutusten minimoimiseksi jo pitkään yhteistyötä eri toimialojen ja kaupungin eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi oppivelvollisuuden laajenemisen yhteydessä on työstetty yhteistyössä toisen asteen sekä kaupunkikulttuurin toimialan kanssa tiedonsiirtoa sekä yksilöllisiä polkuja perusopetuksesta jatko-opintoihin. Tiivistyneellä yhteistyöllä tuetaan nuorten yksilöllistä siirtymää ja kiinnittymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Kasvatuksen ja oppimisen toimiala tekee kaupunkikulttuurin toimialan kanssa monenlaista yhteistyötä, kuten lasten ja nuorten harrastustoiminnan kehittämistä ja kohdentamista (Tempo-orkesterin toiminta, liikuntapalveluiden tarjoama kerhotoiminta ja Sportti-kaverit). Lisäksi perusopetuksessa työskentelee nuorisotyöntekijöitä, perusopetuksesta toisen asteen koulutuksiin siirtymisessä tehdään yhteistyötä nuorisopalvelujen kanssa (esimerkiksi case manager -hanke) sekä Vantaan nuorisopalveluiden ja ammattiopisto Varian yhteistyö tukee nuoria opinnoissa pysymisessä.

2.3. Kaupunkikulttuurin toimiala

Kaupunkikulttuurin painopisteet eriarvoistumisen torjunnassa

Kaupunkikulttuurin toimialalla monet palvelut ehkäisevät eriarvoistumis- ja segregaatiokehitystä. Kaupunkikulttuurin strategian yksi alatavoite on “Kukaan ei jää yksin, tuemme asukkaiden ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia”. Tavoitteen avulla halutaan vahvistaa vapaa-ajan yhteisöjä, joissa voi harrastaa yhdessä tai kohdata muita. Asukkaiden moninaisuus huomioidaan palveluissa, jotka vastaavat asukkaiden tarpeita. Tarjoamme myös digitaalisia palveluita ja digitukea sitä tarvitseville. Kaupunkikulttuurin toimiala vastaa myös kahdesta kaupunkitasoisesta strategiateemasta, jotka ovat Hyvinvointia rakentava Vantaa sekä Sosiaalisesti kestävä Vantaa. Viimeksi mainittuun ohjelmaan sisältyy myös Myönteisen erityiskohtelun ohjelma (MEK), jota koordinoidaan kaupunkikulttuurin yhteisistä palveluista.

Tulevien vuosien aikana kaupunkikulttuurin yhteiset palvelut tekevät monia toimia estääkseen eriarvoistumis- ja segregaatiokehitystä. Esimerkiksi ilmaista harrastustoimintaa tarjotaan kaikille vantaalaisille peruskoululaisille laajenevissa määrin Harrastusten Vantaa -hankkeen kautta. Osallistuva Vantaa 2022–2025-ohjelman yksi teemoista on 'Tuemme hiljaisten ryhmien osallisuutta'. Osana tätä teemaa edistetään lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, vahvis-

tetaan vieraskielisten vantaalaisten osallisuutta ja tuetaan syrjäytymisvaarassa olevien osallisuutta. Esimerkkejä suunnitelluista toimenpiteistä ovat lapsilähtöisten osallisuuden menetelmien lisääminen menetelmäpankkiin, kokemusasiantuntijoiden laajempi hyödyntäminen ja koulutukset henkilöstölle esteettömistä ja saavutettavista asukastilaisuuksista. Myös teemojen 'Edistämme alueellista osallisuutta' sekä 'Kohtaamme ja käymme puntaroivaa keskustelua' alla on toimenpiteitä, jotka edistävät osaltaan segregaaion ja eriarvoistumisen ehkäisyä. Asukkaiden yhteisöllisyyttä ja aktiivisuutta lisäävien käytänteiden ja toimintamallien levittäminen kaupunginosien välillä edistää alueellista tasa-arvoisuutta ja vahvistaa yhteisöjä. Lisäksi haluamme edistää sosiaalisen kuuntelun sekä dialogisen verkostotyön menetelmien käyttöä Vantaalla. Lisäämme ja tehostamme monikielistä viestintää, jotta tavoitamme entistä paremmin ja laajemmin Vantaan monikulttuurisen väestön. Kehitämme viestintää myös vuorovaikutteisemmaksi, mikä vahvistaa kuntalaisten osallisuuden kokemusta.

Kirjasto tarjoaa aineistoja, tiloja ja välineitä, jotka tukevat väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin, elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Asiakaspalvelun yhteydessä tarjotaan digitukea sekä kirjaston oman henkilöstön osaamisen avulla sekä jatketaan yhteistyötä kumppaneiden (esimerkiksi Enter) kanssa digitukiyhteistyön tiimoilta. Osallisuustoiminta on olennainen osa kirjaston asiakasorientoitunutta toimintakulttuuria ja kehittämistä, ja sitä tullaan edelleen kehittämään. Yhteistyö vapaaehtoisten kanssa sekä yksityisten toimijoiden että järjestöjen kanssa on myös jatkossa kirjaston toiminnassa mukana.

Kulttuuritoimijat ovat mukana tavoittelemassa mahdollisimman tasa-arvoisia ja hyvinvointia tukevia asuinalueita ja sitä kautta vähentämässä eriarvoisuuden kokemuksia koko Vantaan alueella. Kiristynyt taloustilanne edellyttää samanaikaisesti uusien toimintamuotojen käyttöä ja uudelleenarviointia esimerkiksi niin, että kulttuurialan ammattilaisten ostopalveluita tullaan käyttämään aiempaa useammin. Hyödynnämme toiminnassamme myös maailmaa muuttavia teknologioita ja digitalisaatiota. Uudesta teknologiasta toivomme apua tiellämme kohti ekologisesti terveitä, kaupungin resurssiviisauden tiekartan mukaisia toimintatapoja. Edistämme kestävästä kehityksestä myös sosiaalisen ja talouden näkökulmat huomioiden.

Vantaan kulttuurilapset (työnimi) on vuonna 2023 käynnistettävä toiminta, jonka puitteissa jokainen vantaalainen lapsi vanhempineen saa syntymälahjaksi kutsun ilmaiseen kulttuuritapahtumaan tai palveluun kahdesti vuodessa, kunnes lapsi aloittaa koulun. Tapahtumat ja palvelut tuotetaan yhteistyössä vantaalaisten kulttuuritoimijoiden kanssa ja koordinoidaan Vantaan lastenkulttuuripalveluissa.

Toiminnan keskeisiä tavoitteita ovat perheiden hyvinvoinnin lisääminen kulttuurin keinoin, vantaalaisten lapsiperheiden kulttuurisen yhdenvertaisuuden edistäminen, taide- ja kulttuuritoimijoiden saavutettavuuden lisääminen tarjoamalla keinoja yleisösuhteen syventämiseen ja yleisötyön keinojen kehittämiseen (mm. uudet yleisöt, erilaiset perheet) sekä toimijoiden varhaiskasvatuksen pedagogiikan vahvistaminen (lapsen kehitys).

Vantaan liikuntapoliittiset linjaukset (2030) ohjaavat liikunnan palvelualueen toimintaa lähitulevaisuudessa. Linjauksissa esitetään, että viestintää kohdennetaan asiakassegmenttien mukaisesti ja se saavuttaisi myös riskiryhmät. Lähiliikuntapaikat sekä liikunnalliset koulujen ja päiväkotien pihat ovat kaikkien saatavilla. Olemassa olevat liikuntapaikat tunnetaan asukkaiden keskuudessa ja niitä pidetään asukkaiden keskuudessa omina. Ennaltaehkäisevät elintapaohjauspalvelut ovat kiinteä osa kaupungin palveluketjua. Harrasteliikuntaan osallistuminen on mahdollista esiopetuksesta toiselle asteelle sekä varhaisessa puuttumisessa hyödynnetään kattavasti tietokantoja.

Nuorisotyön perustehtävään kuuluu tavoittaa niitä nuoria, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Toiminnan perusajatuksena on se, että toiminta on kaikille avointa. Työtä tehdään kohtaamisen ja mahdollisuuksien luomisen keinoin. Alueellisessa nuorisotyössä on myös potentiaalia toimia tulevaisuudessa vielä voimakkaammin alueellisten nuorten yhteisöjen kokoajana ja kehittäjänä.

Harrastusten Vantaa

Harrastusten Vantaa -harrastustoiminnan tavoitteena on antaa vantaalaisille lapsille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua mieluisaan ja maksuttomaan harrastustoimintaan koulupäivän yhteydessä sekä tarjota heille koko lukuvuoden kestävä harrastus lähellä koulua ja/tai kotia. Harrastustarjonnan toteutuksessa otetaan huomioon alueellisia erityispiirteitä, muun muassa tarjoamalla muslimityöille soveltuvaa uintiharrastusta sekä huomioimalla kouluterveyskyselyn pohjalta tietoon tulleet koulut ja alueet, joissa lasten harrastuneisuus on vähäistä ja suurella osalla jopa olematonta. Toiminnan saavutettavuutta parannetaan laajentamalla moni- ja selkokielistä markkinointia ja viestintää sekä tiivistämällä yhteistyötä koulujen monikielisten ohjaajien ja alueellisten monikielisten yhdistysten kanssa. Toiminnan tavoitteena ei ole kilpailu, vaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen, oman yhteisön löytäminen, syrjäytymisen ehkäisy ja eriarvoisuuden vähentäminen. Etsivien harrastetoimintojen kautta tunnistetaan tehokkaasti erityisesti ne lapset ja nuoret, jotka hyvinvointinsa edistämisen, sosiaalisen ja fyysisen sekä emotionaalisen kehittymisen kannalta hyötyisivät harrastamisesta. Suunnitellun toiminnan kautta pystytään huomiomaan myös maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ja nuorilla olevia haasteita harrastamisen

aloittamisessa, jolloin syntyy mahdollisuus hyödyntää harrastamista myös kotoutumisen välineenä.

Osallisuus, järjestöyhteistyö ja viestintä

Yhteisten palveluiden viestintä- ja vuorovaikutustiimin tehtävänä on kehittää ja koordinoida koko kaupungin sekä kaupunkikulttuurin toimialan osallisuustyötä. Osallisuus on yhden määritelmänsä mukaan syrjäytymisen vastakohta, joten kaikki osallisuustyö edistää osaltaan segregaaion ja eriarvoistumisen ehkäisyä. Osallisuuspalvelut tukevat kaupungin ja toimialan työntekijöitä asukasvuorovaikutuksessa, osallisuuden edistämässä ja kuntalaisten mukaan ottamisessa päätöksentekoprosesseihin tukemalla asukasosallisuuden suunnittelussa, järjestämällä koulutuksia, vertaistukea, hallinnoimalla erilaisia menetelmiä ja järjestelmiä sekä keräämällä tietoa.

Yhteiset palvelut koordinoi osaltaan kaupungin järjestöyhteistyötä ja järjestää foorumeita, joissa kolmannen ja neljännen sektorin toimijoita kuullaan. Järjestöt toimivat sosiaalisena liimana, mikä lisää yhteisöllisyyttä alueilla ja tukee asukkaiden osallisuutta ja kiinnittymistä Vantaalle. Niillä on tärkeä ennaltaehkäisevä rooli, mutta moni järjestö myös tuottaa täydentäviä korjaavia palveluita eri tarpeisiin. Järjestöissä tehdään paljon vapaaehtoistyötä, mutta onnistumisen kannalta on tärkeää, että resurssit ja tila-asiat ovat kunnossa. Tavoitteena on, että järjestöjen toimintaedellytyksiä pystytään parantamaan.

Vaikuttamistoimielimet edustavat kuntalaisia ja eri väestöryhmiä kukin omalla tavallaan. Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan tehtäviin kuuluvat Myönteisen erityiskohtelun ohjelman seuranta ja osallistuminen lakisääteisen kotouttamisohjelman valmisteluun ja seurantaan. Tosiasiallisesti neuvottelukunnan kokouksissa käsitellään yhdenvertaisuuteen ja eriarvoistumiseen liittyviä kysymyksiä hyvin laajasti tuoden esille vieraskielisten ja ulkomaalaistaustaisten asukkaiden näkökulmia. Päätösvaltaa toimielimellä ei ole, mutta se tekee kannanottoja ja aloitteita kaupunginhallitukselle ja vie niitä eteenpäin myös kokoonpanossa olevien poliittisten luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kautta.

Viestinnällä ja tapahtumien markkinoinnilla edistämme kaikkien kuntalaisten tietoisuutta toimialan palveluista ja toiminnasta. Monikielistä viestintää pyritään toteuttamaan mahdollisimman paljon ennalta määritellyistä aihealueista, jotta tieto olennaisista palveluista tavoittaa myös vieraskieliset väestöryhmät. Pyrimme myös pitämään viestinnässä esillä tasapuolisesti eri asuinalueita ja väestöryhmiä, jotta kaikki voivat kokea tulleet kuulluksi ja huomioiduksi.

Kirjastot

Kirjastot kuuluvat kaupunkikulttuurin kirjasto- ja asukaspalvelut -palvelualueeseen. Kirjaston ydinajatus on segregaaiota ehkäisevä. Kirjasto tarjoaa aineistoja, tiloja ja välineitä, jotka tukevat väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin, elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Kirjasto tukee myös maahanmuuttajien kotoutumista edistämällä maahanmuuttajien kieli- ja lukutaitoa. Maahanmuuttajatyössä on painottunut kielikahvilatoiminta yhteistyössä Luetaan yhdessä -verkoston ja muiden vapaaehtoisten kanssa. Maahanmuuttajien kielenoppimisen tukemisen kehittämiseen panostetaan lisää lähivuosina. Esimerkiksi Länsimäen kirjastossa on vuosina 2022–2023 yhteisöllisen kielenoppimisen erikoiskirjastonhoitajan vakanssi osana koronatoipumissuunnitelmaa.

Kirjastojen asiakaspalvelun yhteydessä tarjoama digituki ehkäisee myös omalta osaltaan syrjäytymistä parantamalla asiakkaiden digivalmiuksia ja auttamalla näin käyttämään digitaalisia palveluja. Osallisuustoiminnassa kirjastoissa painottuvat aktiivista kansalaisuutta tukeva toimintaosallisuus ja suunnitteluosallisuus. Kirjastoissa toimii yli 80 vapaaehtoista, joko suoraan kirjastojen vapaaehtoisina tai järjestöjen kautta. Kuntalaiset on otettu mukaan jokaiseen kirjastouudistukseen. Ajankohtaista vuosina 2021–2022 ovat olleet uuteen Kivistön kirjastoon liittyvät osallisuustoimet.

Asukastilat

Vantaan asukastilat muodostavat alueen asukkaille yhteisiä tiloja toimintaan, joka edistää yhteisöllisyyttä, alueen vetovoimaa sekä parantaa alueen palvelutarjontaa. Vantaan asukastiloissa toimii paljon matalan kynnyksen avointa kansalaistoimintaa. Asukastilat ovat vapaaehtoistoiminnan keskuksia. Yhteisölliset tilat ehkäisevät yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, lisäävät sosiaalisia tukiverkostoja ja mahdollistavat omaehtoisen toiminnan ja yhteistyön asukkaiden, yhteisöjen ja kaupungin välillä.

Esimerkiksi Koivukylässä toimiva entinen kirjasto kunnostettiin kaikille vantaalaisille yhteiseksi olohuoneeksi. Tila tarjoaa mahdollisuuden kohtaamiseen, yhdessä tekemiseen ja osallistumiseen erilaisiin harrastuksiin ja vapaaehtoistoimintaan. Asukastilaan voi aukioloaikojen puitteissa piipahtaa koska tahansa vaikka kahville, juttelemaan muiden kanssa tai kysymään neuvoa. Asukastilassa järjestetään myös monenlaista harraste-, kerho- ja virkistystoimintaa. Toiminta on aina maksutonta. Asukastilassa on myös asiakastietokoneita, sekä mahdollisuus saada digitukea tietokoneella asiointiin. Alueen yhdistyksille, järjestöille ja muille toimijoille on myönnetty tilaan käyttövuoroja. Vantaalla asukastilat kuuluvat myös Yhteisen pöydän hävikkiruoka-avun verkostoon ja Koivukylän asu-

kastilassa järjestetään kerran viikossa yhteisöruokailu, sekä useampana aamuna yhteisöaamiainen.

Aikuisopisto

Vantaan aikuisopisto tarjoaa runsaasti eritasoisia ja erilaisia, ilmaisia suomi toisena kielenä -kursseja maahanmuuttajille. Aikuisopisto toteuttaa aikuisten perusopetuksen opinnot maahanmuuttajataustaisille. Aikuisopisto on toteuttanut valmennustaloilla annettua suomen kielen opetusta, johon valmennustalot ovat saaneet MEK-rahoitusta. Tämän lisäksi opiston toimintamallina on tarjota perustarjonnan kurssit työttömänä työnhakijoina oleville puoleen hintaan. Opistolla on pitkään ollut ohjelmassa OPH:n myöntämän opintosetelituen avulla alennettuun hintaan tarjottu Juttutupa-kurssi afaatikoille. Koronatoipumisrahoituksella opisto tarjoaa vailla työ- tai opiskelupaikkaa oleville nuorille ilmaiseksi peruskurssien muutoin tyhjiksi jääviä kurssipaikkoja. Myös opiston muut kurssit ovat avoimia kaikille, mikä auttaa integroitumisessa ja kotoutumisessa.

Kulttuuripalvelut

Kulttuurin tehtävänä on tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen, edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen sekä vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin. Kulttuuripalveluiden perustehtävä on mahdollistaa kulttuuria, joka tuottaa elämyksiä, tarjoaa kohtauksia ja koskettaa. Tavoitteena on eri ikäisten ihmisten elämän ilon, hyvän elämän ja hyvinvoinnin vahvistaminen kulttuurin ja taiteen keinoin. Yhdessä tekemisen ja kokemuksen meininki luo yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, mahdollisuuden kokea vuorovaikutusta. Yhteisöllisillä asuinalueilla koti ei ole ainoastaan asunto vaan kotina voi kokea koko ympäröivän yhteisön.

Kulttuuritoiminta vaikuttaa kaikessa ihmisen elämäänsä liittyvässä kaupungin eri palveluiden ja kolmannen sektorin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Taide ja kulttuuri toimivat myös konkreettisena välineenä tukemaan ja yhdistämään perheitä sekä lisäämään ihmisten hyvinvointia. Toimintamallit elävät arjessa mukana läpi ihmisen elämänkaaren kielisyydestä riippumatta ja kohdistuvat eri asukasryhmiin niiden tarvitsemalla tavalla. Jokaisella kaupunkilaisella on kokemus ja tieto siitä, että hän on tervetullut osallistumaan kulttuurin tekemiseen ja kokemiseen.

Tuotamme myös peruskouluille lukuvuosittain kulttuuripolkuohjelmat sekä harrastustoimintaa. Kulttuurikasvatuksen johdosta lapset ja nuoret pääsevät vapaa-ajallaan ja koulupäivän yhteydessä osalliseksi taiteellisesta toimijuudesta.

Katutaide ja kyläjuhlat

Alueiden viihtyisyyttä on pyritty parantamaan katutaiteella. Esimerkiksi Hakunilaan ja Havukoskelle on tehty vuonna 2020 katutaidereittejä. Taidereitit kytkevät alueen teoksia toisiinsa ja näistä yhdistyvät käveltävät reittikokonaisuudet, jotka on merkitty sekä ympäristöön että kartalle. Muodostetun Hakunilan taidereitin varrelta löytyy monipuolisesti erilaista katutaidetta, kuten kansainvälisten ja suomalaisten taiteilijoiden kerrostalojen seinämuraaleja, sähkökaappiteoksia, ostarimaalauksia ja julkisen taiteen teoksia kuten Laila Pullisen veistos. Taidereittiä voi kävellä seuraamalla valaisinpylväiden teippauksia tai lataamalla kartan.² Hakunilan taidereitti suunniteltiin ja toteutettiin asukkaita laajasti osallistaen. Asukkaat pääsivät mukaan suunnittelemaan reittiä, osallistumaan taideteippaustyöpajoihin sekä suunnittelemaan uutta taideteosta. Etenkin lasten osallistuminen oli keskeisessä roolissa.

Lisäksi kulttuuripalvelut on ollut tiiviisti mukana toteuttamassa osallistuvan budjetoinnin MEK-hankkeita, joissa elävöitetään lähiöitä. Vuonna 2022 on toteutettu kaksi asukkaiden toivomaa kyläjuhlaa, Länsimäessä ja Mikkolassa. Lisäksi osallistava katutaideprojekti on toteutettu Havukoskella osana Vantaan Pride-viikkoa.

Kulttuurinen seniorityö

Kulttuurisessa seniorityössä ikäihmisen kulttuuriset oikeudet tunnustetaan osaksi laadukasta ja oman näköistä elämää. Tavoitteena on tuoda ikäihmisten elämään ja arkeen erilaisia kulttuuri- ja taide-elämyksiä ja -kokemuksia. Vantaan kulttuuripalvelut mahdollistaa kaupungin senioreille kulttuuritapahtumia, esityksiä, näyttelyitä, kursseja ja taidekasvatusta. Hoivakotien asukkaille tuotetaan vuosittain useita musiikki-, teatteri- ja tanssiesityksiä sekä vaihtuvia taidenäyttelyitä. Vantaalla toimii parikymmentä aktiivista, koulutettua kulttuuriluotsia, jotka vievät ikäihmisiä tutustumiskäynneille eri kulttuurikohteisiin museoista teattereihin.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tehtävänä on tarjota jokaiselle vantaalaiselle tilaa ja mahdollisuuksia liikkua turallisessa ympäristössä. Lähiluonto ja liikuntapaikat ovat kaikkien vantaalaisten tavoitettavissa ja käytettävissä. Lisäksi kaupunki tarjoaa monipuolisesti eri kohderyhmille erilaisia ohjatun liikunnan kursseja, hyvinvointimentorointia ja muita liikkumiseen ja hyvinvointiin liittyviä palveluita. Liikunnan palvelualue on myös mukana toteuttamassa puistoruokailua kesäaikana sekä

² Lisätietoja taideteoksista Hakunilan taidereitti — SAV Taidekollektiivi.

järjestämässä puistoruokailujen yhteyteen liikunnallista toimintaa lapsille ja nuorille.

Harrasteliikunnan ohjaajatuki

Harrasteliikunnan ohjaajatuella tuetaan vantaalaisten liikuntaseurojen edellytyksiä tarjota kohtuuhintaista matalan kynnyksen harrastustoimintaa kuntalaisille. Harrasteliikunnan ohjaajatuen avulla tuetaan erityisesti vaikeasti tavoitettavien ryhmien, kuten esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten naisten tai urheiluseurojen ulkopuolella olevien nuorten, liikkumista (enimmillään 38 e/tunti/ohjaaja vuonna 2022). Harrasteliikunnan ohjaajatuki on tärkeä avustuskanava, jolla mahdollistetaan kohtuuhintaista liikuntaharrastamista eri alueilla. Vuonna 2021 harrasteliikunnan ohjaajatuki kohdistui erityisesti Hakunilan ja Koivukylän suuralueille, kun taas puolestaan Aviapoliksen, Myyrmäen ja Kivistön suuralueilla harrasteliikunnan ohjaajatukea käytettiin suhteessa väkilukuun vähemmän (Tassa-arvoista sporttia -hankkeen tuloksia 2022).

Sporttikaverit

Liikunnan palvelualue järjestää Sporttikaveri-toimintaa. Sporttikaveri-toiminta on suunnattu 1.–9.-luokkalaisille oppilaille, joilla ei ole omaa harrastusta. Kuraattorit koordinoivat toimintaa kouluilla, ja lapset ja nuoret saavat itse päättää, mitä lajeja ja liikuntamuotoja he kokeilevat. Sporttikaveri-toiminnalla kannustetaan ilman harrastuksia olevia nuoria liikunnan pariin. Sporttikavereita on tällä hetkellä kahdeksan (tilanne toukokuussa 2022). Sporttikaveri-toiminta torjuu lasten osattomuuden ja yksinäisyyden kokemuksia.

Hyvinvointimentorointi ja elintapaohjaus

Hyvinvointimentorointi on maksuton elintapaohjauspalvelu, joka on tarkoitettu pääasiassa vantaalaisille yli 18-vuotiaille aikuisille. Palvelussa tähdätään asiakaslähtöisesti pysyviin elintapamuutoksiin ja terveystottumusten kohdentamiseen. Palvelu sisältää säännöllisiä ohjaustapaamisia hyvinvointimentorin kanssa ja terveysaiheisen mobiilisovelluksen käytön. Hyvinvointimentorointipalvelun kesto on 12 kuukautta.

Nuorisotyö

Jalkautuva nuorisotyö ja erityisnuorisotyö täydentävät alueellisen nuorisotyön palveluita tarjoten kohdennetumpaa ja tavoittamiseen keskittyvää nuorisotyötä. Nuorisotyö raiteilla on jalkautuvaa toimintaa, jonka erityispiirteenä on luoda kuntarajat ylittävä verkosto pääkaupunkiseudulle ja kehyskuntiin. Verkosto lisää tiedon liikkumista yli kuntarajojen ja samalla auttaa kaupungin muita resursseja reagoimaan mahdollisesti esiintyviin ilmiöihin, joita nuorten liikehdinnässä tahtuu.

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö luo yhteistyöverkkoja nuorisotyön ja koulujen välille. Tavoitteena on, että nuorisotyö on ”liima” koulun ja vapaa-ajan välillä erityisesti tukea tarvitsevien nuorten kohdalla. Oppilaitosnuorisotyö on saatu kaikkiin Varian toimipisteisiin vakinaiseksi toiminnaksi. Tulevaisuudessa koulu- ja oppilaitosnuorisotyön kehittäminen tulisi olla vielä enemmän ilmiöpohjaista, jolloin resursseja voitaisiin kohdentaa resurssitarpeiden ja ilmiöiden mukaan.

Nuorten aikuisten palvelut keskittyvät pääosin niihin nuoriin, joilla on jo monia haasteita elämässä. Työ on enemmän yksilötyöskentelyyn keskittyvää ja tavoitteena on löytää ne tuen ja ohjautumisen keinot, jolla nuorta saataisiin suunnattua takaisin vahvemmin yhteiskuntaan, koulutukseen ja työhön.

2.4. Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön painopisteet eriarvoistumisen torjunnassa

Kaupunkiympäristön toimialan yhteisenä tavoitteena on turvata tasapainoinen ja kestävä kaupunkikehitys. Toimiala vastaa muun muassa kestävän kaupunkikehityksen edistämisestä, kaavoituksesta ja maankäytön suunnittelusta, rakennusvalvonnasta, yleisten alueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta, maanhankinnasta ja -luovutuksesta sekä kaupungin toimitiloista. Eriarvoistumisen torjunnassa merkittävä rooli on vanhoja keskusta-alueita uudistamalla täydennysrakentamisella sekä lähiympäristön viihtyisyyden ja palvelutarjonnan turvaamisella. Kehitystä ohjataan maa- ja asuntopolitiikalla sekä maankäytön suunnittelulla ja toteutuksella.

Vantaalla on useita alueita, joilla erottuu selvemmin huono-osaisuuden keskittyminen ja niihin liittyvät riskitekijät, kuten matala koulutustaso, pienituloisuus ja työttömyys. Näiden eriytymiskehityksen kierteessä olevien alueiden taustalta ja historiasta löytyy selittävinä tekijöinä usein aikanaan tehdyt asuntopoliittiset ratkaisut ja vanheneva, korjausvelkainen rakennuskanta. Kaupunki on laatinut alueille erilaisia kehittämissuunnitelmia, mutta niiden toteutuminen on ollut vaihtelevaa.

Asuntorakentamisen ja erityisesti omistusasuntotuotannon pullonkaulana on näiden alueiden matala hintataso, jonka vuoksi rakentajat eivät uskalla ottaa riskiä mahdollisesti kannattamattomista hankkeista. Joillakin alueilla Itä-Vantaalla korostuu myös alueiden huono saavutettavuus joukkoliikenteellä. Alueiden eriytymiskehityksen kääntämiseksi kaupungin pitää käyttää kaikkia mahdollisia keinoja. Eriytymiskehityksen kierteessä oleville alueille tulee saada uutta nostetta, joka houkuttelee asuntorakentamista, palveluita, kauppia ja investointeja. Jotta

alueiden kehitys kääntyy, täytyy niiden olla vetovoimaisia myös uutta asuinpaikkaa etsiville. Lähiympäristön viihtyisyyden lisäksi keskeinen kysymys on arjen sujuvuus liikkumisen ja palveluiden osalta. Vantaa on linjannut tavoitteekseen kestävän, resurssiviisaan kaupunkikehittämisen, joka perustuu kestäväan liikkumiseen, kuten joukkoliikenteeseen. Tilanne ei ole yhdenvertainen alueellisen eriytymisen näkökulmasta, koska monet Itä-Vantaan alueet eivät ole saavutettavissa yhtä hyvin kuin radan varren kaupunginosat. Tämän vuoksi raideliikenteeseen perustuvia joukkoliikennratkaisuja on kehitettävä myös Itä-Vantaalle. Lisäksi kaupungin tulee myös varmistaa, että joukkoliikenteen vyöhykejaon tai tariffijärjestelmän muutokset eivät enää syventäisi eriarvoistumiskehitystä.

Maa- ja asuntopoliitiikan keinot

Vantaa käyttää erilaisia maapoliittisia keinoja halutun asuntopoliitiikan, kuten esimerkiksi hallintamuotojakauman toteuttamiseen. Uusien asuinalueiden sosiaalisen eheyden varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota alueen vuokra- ja omistusasumisen tasapainoon ja asuntotarjonnan monipuolisuuteen kaavoitusvaiheessa. Jo rakennetuilla alueilla alkaneen eriytymiskehityksen pysäyttäminen on haastavaa, sillä esimerkiksi asuntojen hallintamuotoihin on vaikeaa vaikuttaa jälkikäteen. Näissä tapauksissa Vantaan maankäyttö on suunnitelmallisesti tukenut täydennysrakentamista ja purkavan uudistamisen hankkeita, joiden yhteydessä voidaan monipuolistaa esimerkiksi vuokratalovaltaisia alueita edellyttämällä alueelle myös omistusasuntojen rakentamista. Asuntopoliitiikalla tehdyt ratkaisut asuinalueiden hallintamuodossa eivät yksin riitä sosiaalisen eriytymiskehityksen ehkäisemiseen tai vähentämiseen, vaan lisäksi tarvitaan erilaisia sosiaalipoliittisia toimenpiteitä.

Vantaa seuraa jatkuvasti sosiaalisen eheyden tilannetta asuinalueilla. Eheyttä tukevia toimenpiteitä tehdään aina räätälöidysti alueittain yhdessä eri toimijoiden sekä kaupungin hallinnonalojen yhteistyönä. Kaupunki on asettanut sopimussakkoja tavoitteidensa toteutumisen varmistamiseksi. Maankäyttösopimuksia ja tontinluovutusta käytetään myös jatkossa systemaattisesti tavoitteiden toteuttamisen välineenä.

Monipuolinen asuntotuotanto

Vantaan maa- ja asuntopoliittisten linjausten tavoitteena on, että asuntotuotanto on monipuolista ja sosiaalisesti kestävä. Tavoitteena on, että erilaiset asukkaat voisivat löytää kaupungista juuri itselleen sopivan kodin. Asuntotuotannon monipuolisella tarjonnalla eri kaupunginosissa on suuri merkitys alueiden viihtyisyydelle, palveluntarjonnalle ja sosiaaliselle eheydelle. On myös tärkeää, että samalla asuinalueella voi halutessaan asua elämän eri vaiheissa ja esimerkiksi perhekoon muuttuessa alueelta löytyy eri kokoisia asuntoja aina yksiöistä isom-

piin perheasuntoihin.

Vantaa edistää asumisen laatua kaikessa asumisessa riippumatta siitä, ovatko asunnot omistus- vai vuokratyössä. Laadukas asuminen ei välttämättä tarkoita aina kalliita rakentamiskustannuksia ja -materiaaleja, vaan hyvää arkkitehtuuria ja asuntosuunnittelua, viihtyisää kaupunkiympäristöä, toimivia palveluita sekä mahdollisuutta nauttia lähellä olevasta luonnosta ja virkistysalueista.

Monipuolisen asuntotuotannon ja sosiaalisen eheyden varmistamiseksi Vantaalla varmistetaan, että kaupunginosista ja asuinalueilta löytyy riittävästi monipuolisia asumisen vaihtoehtoja. Omistusasumista, asumisoikeusasumista tai osaomistukseen perustuvia asumisratkaisuja lisätään kaupunginosissa, joissa vuokra-asumisen osuus on suuri. Vuosittaisesta asuntotuotannosta kuitenkin vähintään 20 prosenttia toteutetaan pitkäaikaisina kohtuuhintaisina vuokra-asuntoina valtion tuella tai muilla rahoitusmalleilla.

Palveluverkko

Palveluverkkosuunnitelmassa käsitellään kaupungin asukkaille tarjoamia palveluja ja niiden palveluverkkoa. Palveluverkolle soveltuvien tonttien kaavoitusta ja tonttien luovutusta on ennakoitava ja suunniteltava pitkällä tähtäimellä. Palveluiden tilatarpeiden muutoksia hallitaan säännöllisellä palveluverkkosuunnittelulla ja ratkaisuvaihtoehtoja tutkitaan alueellisilla tai palvelukohtaisilla selvityksillä. Tavoitteena on palvelutarpeiden mukaisen, taloudellisesti ja toiminnallisesti tehokkaan sekä monikäyttöisen palveluverkon kehittäminen, mikä vastaa myös kaupungin väestömäärän kasvun aiheuttamaan palvelutarpeen lisääntymiseen.

Kaupungin kehityksen ohjaaminen nykyiseen rakenteeseen, keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeille kasvattaa palvelutarpeita näillä alueilla. Kaupungin kokonaisedun mukaista on varmistaa jatkossa, että rakentamisolosuhteiltaan hyviä palvelurakentamisen tontteja on riittävästi sekä kaupungin omiin uudis- ja täydennysrakentamistarpeisiin että tulevan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen tarpeisiin.

Palvelutilojen rakentamisella voidaan tukea ja kehittää alueiden vetovoimaa ja omaleimaisuutta, ja nämä tavoitteet tulee ottaa hankkeiden toteuttamisen yhdeksi lähtökohdaksi asiakaspalvelutarpeiden ohella. Toimitilaverkkoselvityksissä ja hankkeiden valmistelussa tullaan ottamaan entistä paremmin huomioon alueellisen vetovoiman kehittämiseen liittyviä strategisia valintoja ja kaupungin asemakaavan tavoitteita. Kaupunkirakenteen kehittämisessä huomioidaan sosioekonomisen eriytymisen ennaltaehkäisyn näkökulma ja muodostetaan toimialat ylittävä kokonaiskäsitely nykytilanteesta ja kehitystarpeista sosioekonomi-

sen eriytymisen ennaltaehkäisyssä alueen sisällä.

Kaupunkisuunnittelu

Vantaa ohjaa kaupunkirakenteen isoja linjauksia kaupunkitasoisella yleiskaavalla, joista uusin yleiskaava 2020 hyväksyttiin valtuustossa tammikuussa 2021. Yleiskaavatyön keskeinen tehtävä oli ratkaista osin ristiriitainen yhtälö vahvasta kasvusta ja kestävyiden neljästä ulottuvuudesta. Ekologisen kestävyiden rinnalla sosiaalisen kestävyiden turvaaminen nousi vahvasti mukaan. Kaava ei ole vielä voimassa, mutta siihen laajassa yhteistyössä määritelty ratkaisut toimivat suunnittelun tavoitteina (tilanne kirjoittamishetkellä 2022). Kasvu ohjataan nykyiseen kaupunkiin sitä uudistaen ja vahvistaen. Vantaan ratikka ja keskustat ovat kehityksen ytimiä. Sisäänpäin kasvu sekä turvaa vahvan viherrakenteen, luontoarvojen ja kulttuuriympäristön säilymisen että mahdollistaa nykyisten kaupunginosien kehittämisen.

Ratikkakaupungin, kaupunkikeskustojen ja asuntoalueiden kaavoitus etenee kaavoitusohjelman 2022–2024 mukaisesti. Kaupunginosien kiinnostavuus ja ve-

toivoima kasvavat uudisrakentamisen, palveluiden ja lähiympäristöön tehtävien suunnitelmien ja investointien myötä. Kaavoitettavasta uudesta asuntokerrosalasta noin 80 prosenttia sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeelle. Suunniteltu Vantaan ratikka vauhdittaa kaupunkikeskustojen kehitystä ja kytkee Vantaan keskustoja toisiinsa.

Kasvavassa kaupungissa on tärkeä vaalia niin luontoarvoja kuin historian kerroksia, jotka ovat osa alueiden omaleimaisuutta. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä

ympäristöjä kunnostetaan yhteistyössä kaupunginmuseon, kaupunkiympäristön toimialan ja asukkaiden kanssa. Esimerkiksi Havukosken Hanabölen myllyn raunoiden ja Länsimäen ensimmäisen maailmansodan linnoituslaitteiden alueella tehdään kunnostustöitä.

Osallistuvaa budjetointia on toteutettu Vantaalla vuosien 2020–2022 aikana. Osallistuvassa budjetoinnissa (OSBU) ajatuksena on, että kaupunginosan asukkaat pääsevät ideoimaan ja äänestämään, mihin 50 000 euroa voitaisiin käyttää. Vantaalla osallistuvaa budjetointia on tehty seuraavissa MEK-kaupunginosisa: 2020–2021 Hakunila ja Martinlaakso, 2021–2022 Havukoski, Länsimäki ja Mikkola, 2022–2023 Myyrmäki. Asukkaat ovat ehdottaneet ja ideoineet asioita koskien kaupunkiympäristön viihtyisyyttä (kukkaistutukset, puita, graffitiseinä), käytännöllisyyttä (penkit, roska-astiat), turvallisuutta, mutta myös esimerkiksi liikuntaan (ulkoliikuntaväline, puistojumppa) tai kulttuuriin liittyviä asioita (esimerkiksi kyläjuhlat tai katufestarit). Asukkaat ovat myös ehdottaneet yhteisöllisiä kulttuuritapahtumia, taidenäyttelyitä ja julkista taidetta. Lisäksi vuonna 2021 kulttuuripalvelut toteutti MEK-hankkeena Koivukylän lasten ja nuorten kollektiivisen valokuvateoksen Koivukylän asukastila Kirnun julkisivun ikkunapintaan. Parhaimmillaan osallistuva budjetointi parantaa valmistelun ja päätöksenteon laatua ja avoimuutta, vahvistaa kansalaisten osallisuutta ja luottamusta hallintoa ja päätöksentekoa kohtaan sekä lisää asukkaiden motivaatiota osallistumaan yhteiseen päätöksentekoon ja ottamaan vastuuta lähiympäristöstään (Pihlaja 2017). Osallistuvan budjetoinnin lisäksi kaupunki kuulee asukkaita laajasti muun muassa asemakaavoituksen sekä katu- ja puistosuunnittelun yhteydessä MRL:n käytäntöjen mukaisesti.

2.5. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

Tausta: Miten ohjelman toimenpiteet ovat onnistuneet?

MEK-ohjelma ja sen toimenpidekokonaisuudet ovat olleet arvokas lisä sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan asukkaiden ja alueiden hyvinvointierojen vähentämistä tavoittelevassa palvelumuotoilussa. MEK-hankkeiden avulla on pystytty tuottamaan uusia avauksia sekä saatu arvokasta kokemusta uudentyyppisistä palveluratkaisuista. MEK-ohjelmassa on ollut seuraavat toimenpidekokonaisuudet: lapsiperheiden kotipalvelu, etsivän vanhustyön projekti, Moniku-mallin luominen Vantaalle, suun terveydenhuolto asiakastapahtumissa, avoimet kohtaamispaikat alakoululaisille sekä varhaiskasvatuksen kuraattorit.

Lapsiperheiden kotipalvelu -toimenpiteessä MEK-alueilla asuville vauvaperheille

on tarjottu kolme maksutonta kotipalvelun käyntiä. Palvelu on suunnattu varhaisen tuen perheille, joilla ei lähtökohtaisesti ole pidempiaikaista tarvetta lapsiperheiden kotipalvelulle. Palvelua ei ole tarjottu perheille, joilla on lastensuojelun asiakkuus eikä monikkoperheille, koska heillä on lähtökohtaisesti pidempiaikainen tuen tarve. Hankkeella on tavoitettu perheitä, joiden tuen tarpeita on tunnistettu varhaisessa vaiheessa sekä ohjattu perheitä oikea-aikaisesti muiden palvelujen piiriin.

Etsivän vanhustyön projektissa on tarjottu psykososiaalista tukea haavoittuvimmassa asemassa oleville ikääntyneille, osana kotona asumisen tuen vastuuyksikön toimintaa. Toiminnan taustalla on 2018–2019 laadittu Yksinäiset vanhukset Vantaalla -selvitys, jossa tunnistettiin tarve etsivälle vanhustyölle palvelukatveessa olevien mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden löytämiseksi. Toiminnan kustannusvaikutusta on seurattu, ja huomattu, että asiakkaiden palvelujen aloitusta on voitu siirtää tai vähentää. Asiakaspalautteissa on noussut ilmi, että elämän merkityksellisyys ja itsenäisyyden kokemukset ovat vahvistuneet henkisen tuen myötä. Tavoitteena on ollut juurruttaa etsivä vanhustyö toimialan ja myöhemmin hyvinvointialueen omaan toimintaan.

MEK-ohjelman puitteissa on kehitetty Moniku-mallia Vantaalle. Toiminnan kohderyhmänä ovat perheet, joissa puhutaan äidinkielenä suomen tai ruotsin lisäksi/ sijaan jotain muuta kieltä. Moniku-palvelussa kerrotaan asiakkaille oman äidinkielen käyttämisen tärkeydestä sekä rohkaistaan varhaiseen vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Lisäksi tuetaan vanhemmuutta vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä sekä keskustellaan älylaitteiden käytöstä lapsiperheissä. Lisäksi on tehty palveluohjausta perheen saattamiseksi tarjolla olevien verkostojen ja palvelujen äärelle. Käynneistä on kerätty kirjallista palautetta, ja palvelua saaneet asiakkaat ovat kokeneet palvelun tärkeäksi ja hyödylliseksi. Myös kohtaaminen Moniku-työntekijän kanssa on koettu merkitykselliseksi.

Suun terveydenhuolto asiakastapahtumissa -toimenpiteessä projektityöntekijä (hammashoitaja) on osallistunut asukastapahtumiin ja järjestänyt matalan kynnyksen toimintaa ja neuvontaa esimerkiksi avoimissa kohtaamispaikoissa. Toimintaa on järjestetty myös verkossa, ja hammashoitajalta on voinut kysyä neuvoja puhelimitse. Toiminnalla on tavoitettu syrjäytymisvaarassa olevia ja paljon palveluita tarvitsevia henkilöitä ja ohjattu heitä palveluiden piiriin.

Lapsille on tarjottu arki-iltapäivisin mielekästä tekemistä avoimissa kohtaamispaikoissa Koivukylässä ja Hakunilassa. Lapset ovat esimerkiksi saaneet apua läksyjen tekoon ja välipalan. Toiminta on tuotettu yhteishankkeena perusopetuksen, perheneuvolatoiminnan ja MLL:n kanssa. Lasten lisäksi toiminta on ta-

voittanut äitejä, jotka ovat saaneet ohjausta ja tukea esimerkiksi työllistymiseen.

Varhaiskasvatuksessa on työskennellyt neljä varhaiskasvatuksen kuraattoria MEK-rahoituksella psykologien työpareina. Varhaiskasvatuksen kuraattorit ja psykologit tarjoavat matalan kynnyksen tukea vanhemmuuteen ja jalkautuvat päiväkoteihin henkilökunnan ja lasten tueksi. Keskeisimmät työn kohteet vanhemmuuden tuen lisäksi ovat olleet lasten tunnetaitojen vahvistaminen sekä päiväkodin kasvattajien tukeminen. Kuraattoripalveluilla on pystytty tarjoamaan tukea varhaisessa vaiheessa, mikä on osaltaan ehkäissyt lasten ja perheiden ongelmien kasvamista ja kasaantumista.

Hyvinvointialueuudistus

Terveys on yksi tärkeimmistä hyvinvointitekijöistä asukkaiden elämässä. Koronakriisi, Ukrainan sota sekä tuleva hyvinvointialueuudistus ovat luoneet painetta sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja todennäköisesti aiheuttavat sitä myös jatkossa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö sekä sosiaali- ja terveydenhuollon työn onnistuminen ovat avainasemassa myös jatkossa, joten palveluiden saatavuus, laatu ja saumattomuus hyvinvointialueen ja kuntaan jäävien tehtävien kesken on turvattava. Lisäksi on tunnistettava monialaisen ja oikea-aikaisen tuen välttämättömyys erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleville asukkaille.

MEK-hankkeiden osalta arvioidaan tarve ja mahdollisuudet yhteistyöhön myös hyvinvointialueen kanssa ja yhteistyökäytännöistä sovitaan hyvinvointialueen kanssa tarkemmin kevätkaudella 2023.

2.6. Koronasta toipumissuunnitelma, 2021–2023

Taulukko 1. Toipumissuunnitelman määrärahat toimialoittain vuosille 2021–2023.

Toimiala	2021	2022	2023
Sosiaali- ja terveydenhuolto	2,4	5,0	- *
Kasvatus ja oppiminen	1,2	4,3	2,0
Kaupunkikulttuuri	0,1	0,6	0,6
Kaupunkiympäristö	0	0	0
Kaupunkistrategia ja johto	0	1,4	1,1
Yleishallinto	0	0	0
Yhteensä (miljoonaa euroa)	3,7	11,3	3,7

Covid-19-pandemia alkoi syksyllä 2019 Kiinassa. Ensimmäiset dokumentoidut tapaukset olivat Wuhanissa, mistä pandemia levisi nopeasti kevään 2020 aikana kaikkialle maailmaan, myös Suomeen. Pandemian hillitsemiseksi ja kansanterveyden suojelemiseksi Suomessa samoin kuin muualla maailmassa toteutettiin laajoja yhteiskunnan sulkua. Samalla pandemian hoito kuormitti terveydenhoitojärjestelmää ja sulkutoimenpiteet aiheuttivat niin taloudellisia kuin sosiaalisia ongelmia. Niiden torjumiseksi Vantaan kaupunki laati toipumissuunnitelman. Toipumissuunnitelma laadittiin vuosille 2021–2023 ja sen määrärahat olivat 18 miljoonaa.

Kouluterveyskysely osoittaa, että lapset ja nuoret kokevat laajasti uupumusta ja ahdistusta. Huolestuttavin on nuorten naisten ja tyttöjen tilanne. Esimerkiksi 8.- ja 9.-luokkalaisista tytöistä 28 prosenttia, lukiolaisista 30 prosenttia ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 35 prosenttia on kokenut ahdistusta kouluterveyskyselyn mukaan. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvussa. Koronasulku on vaikuttanut mm. koulujen ja neuvoloiden terveystarkastuksiin, ja näitä syntyneitä hoitajajonoja puretaan nyt. Laajemmin koronapandemian aiheuttamaa hoitovelkaa puretaan myös perhe- ja mielenterveyshoitoissa sekä nuorisotyössä. Terveyspalvelujen lisäksi korona on aiheuttanut oppimisvajetta. Varsinkin koronasulkujen aikainen etäopiskelu on tuottanut hankaluuksia. Haasteeseen on vastattu mm. lisäämällä resursseja.

Koronapandemia näkyy elinoloissa etenkin yksinäisyytenä, joka on lisääntynyt kaikissa ikäryhmissä, mutta etenkin alle 40-vuotiailla työikäisillä, joista 54 prosenttia on kertonut yksinäisyyden lisääntyneen. Varsinkin ikääntyneiden liikkuminen kodin ulkopuolella väheni ja koronapandemian alussa juuri heidän liikkuvuutensa rajoitettiin. Rajoitusten takia etä- ja digipalveluita on laajennettu. Digitaalisia tukemaan on perustettu tukitiimi. Tämän lisäksi on käynnistetty etä- ja vanhustyö varmistamaan ikääntyvän väestön hyvinvointia. Toipuminen on huomioitu myös Myönteisen erityiskohtelun ohjelmassa. Yksinäisyyttä on pyritty vähentämään myös panostamalla lastenkulttuuriin ja tarjoamalla veloituksetta aikuisopiston kursseja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille aikuisille. Monikielistä viestintää on tehostettu kaikkien vantaalaisten saavuttamiseksi, ja samalla on panostettu myös suomen kielen opetukseen.

Koronapandemia näkyi työmarkkinoilla nopeana työttömyyden nousuna, varsinkin lomautettujen määrä kasvoi nopeasti. Kevään 2020 koronasulkujen helpottumisen jälkeen työttömyys lähti kuitenkin selvään laskuun. Pahimmillaan tilanne oli toukokuussa 2020, jolloin työttömyysaste oli 19,2 prosenttia. Huhtikuussa 2022 työttömyysaste oli 10,7 prosenttia ja vuotta aiemmin 14,7 prosenttia. Työpaikkoja oli huhtikuussa 2022 auki 4861, mikä oli 56,7 prosenttia

enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä nousi Vantaalla pandemian aikana. Yrityksiin koronapandemia vaikutti eri tavoin. Vantaalle merkityksellistä oli lentokenttäalueen taantuminen matkustamisen vähentyessä jyrkästi. Laajemmin rajoitukset vaikuttivat etenkin palvelualalla toimiviin yrityksiin ja näin ollen mm. naisyrittäjiin, jotka miehiä useammin toimivat palvelualalla. Tilanteeseen on vastattu palkkaamalla lisää henkilöitä työllisyyden hoitoon, esimerkiksi kymmenen omaavamentajaa sekä viisi muuta henkilöä tilapäisellä virkamääräyksellä purkamaan asiakasjonoja. YritysVantaa on panostanut yritysneuvontaan. Osana työikäisten hyvinvointia on kehitetty myös Vantaan kaupungin omaa etäjohtamista, työssäjaksamista ja henkilöstön pitovoimaa.

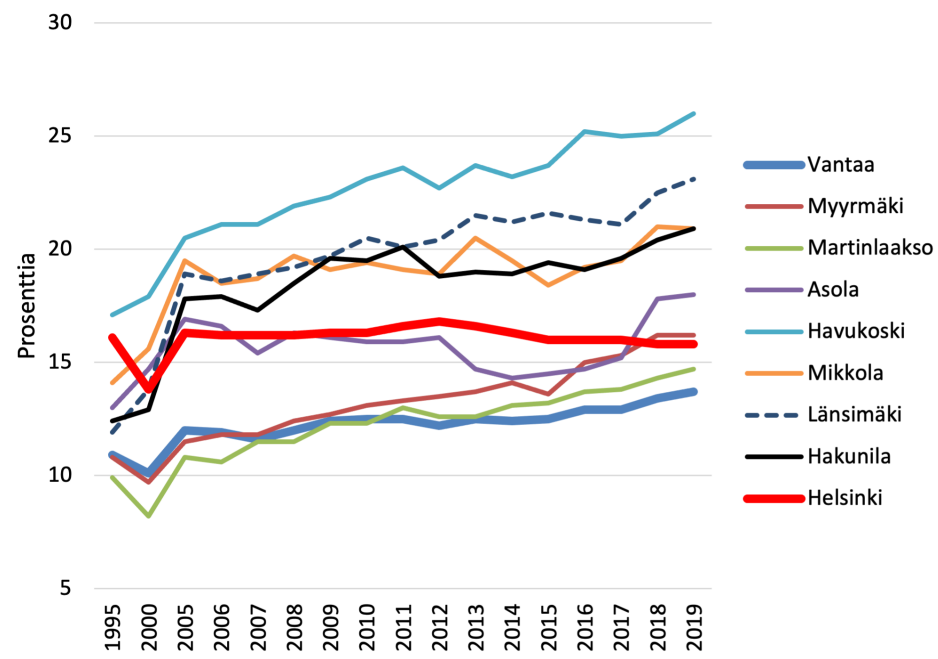
Sosiaali- ja terveydenhuollossa pandemia näkyi toisaalta vähentyneinä käyn-teinä ja kasvaneina jonoina, toisaalta taas lisääntyneenä sähköisenä asiointina. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala kuormittui pandemian aikana, kun henkilökuntaa ja resursseja ohjattiin koronatoimiin, kuten testaamiseen, jäljittämiseen ja rokottamiseen. Vantaalla korostui myös lentokentän merkitys. Tämän lisäksi huomioitavaa on, että kuntouttava toiminta on vähentynyt ja suun terveydenhoitoon on kertynyt jonoja. Sosiaali- ja terveysalan toimenpiteissä korostuu uusien vakanssien luominen hoitovelan korjaamiseksi. Tämä ei kuitenkaan ole helppoa työntekijöiden saatavuushaasteiden vuoksi. Jonoja on purettu myös ostopalveluina, vakituisten henkilökunnan lisätoiminä sekä kehittämällä erilaisia yhteistyömalleja. Osassa terveyskeskuksia jonot on saatu purettua ja toiminta normalisoitua, mutta työ jatkuu vielä. Kokonaisuudessaan pandemian vaikutukset ovat olleet monialaisia. Suorien terveysvaikutusten lisäksi vaikutukset ovat johtuneet myös esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden seurauksista, näistä esimerkkinä työllisyysvaikutukset, sekä etäopetuksen ynnä muiden rajoitusten aiheuttamasta kuormituksesta. Terveidenhuollossa resursseja on jouduttu siirtämään muusta, ei-akuutista terveydenhuollosta koronatoimiin. Tämä on tuottanut hoitovelkaa. Hoitovelkaa on kurottu umpeen lisäämällä resursseja sinne, missä niitä on tarvittu. Samalla on luotu etä- ja digipalveluja. Erinäisistä syistä nämä eivät kuitenkaan ole kaikkien saavutettavissa, mikä on luonut tarvetta kehittää myös digitukea.

3. Alueellinen eriytyminen Vantaalla

Tässä kappaleessa käsitellään Vantaan kaupunginosien tilannetta tulonjaollisten, koulutuksellisten, väestöllisten sekä työmarkkinoita koskevien tilastojen kautta. Tarkasteluun ei ole otettu mukaan aivan pienimpiä kaupunginosia. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että esimerkiksi pienituloisuudesta ei julkaista aluesarjatietokannassa tietoja, joissa on vähemmän kuin 100 tulonsaaja-asuntokuntaa. Lisäksi kaupunginosien estimaatit ovat erittäin heilahtelevia yli ajan, jos väestön koko alueella on erittäin pieni (ks. lisätietoja aluesarjat tietokannasta: <https://stat.hel.fi/pxweb/fi/Aluesarjat/>).

Vantaalla pienituloisuusaste on hieman pienempi (2,1 prosenttiyksikköä) verrattuna Helsinkiin, mutta Vantaalla pienituloisuus on kasvanut vuodesta 2005 vuoteen 2019 noin 12,0 prosentista noin 13,7 prosenttiin, kun taas Helsingissä pienituloisuus pieneni samaisessa ajassa 16,3 prosentista 15,8 prosenttiin (kuvio 1). Kuviossa 1 on tarkasteltu eräitä huono-osaisimpia kaupunginosia Vantaalla, joista selkeästi pienituloisimpana näyttäytyy Havukosken kaupunginosa. Havukoskella pienituloisuusaste on kivunnut 17,1 prosentista peräti 26,0 prosenttiin vuosien 1995–2019 välillä. Pienituloisuus on merkittävästi korkeampaa verrattuna Vantaan keskimääräiseen tasoon myös erityisesti Länsimäessä, Mikkolassa ja Hakunilassa. Myös Myyrmäessä ja Asolassa on tapahtunut pienituloisuuden merkittävää kasvua viime vuosina. Lisäksi näyttäisi siltä, että erityisesti vuosista 2015–2017 lähtien pienituloisuus lähti kasvuun useassa kaupunginosassa.

Kuvio 1. Pienituloisuusaste, 1995–2019* (%).

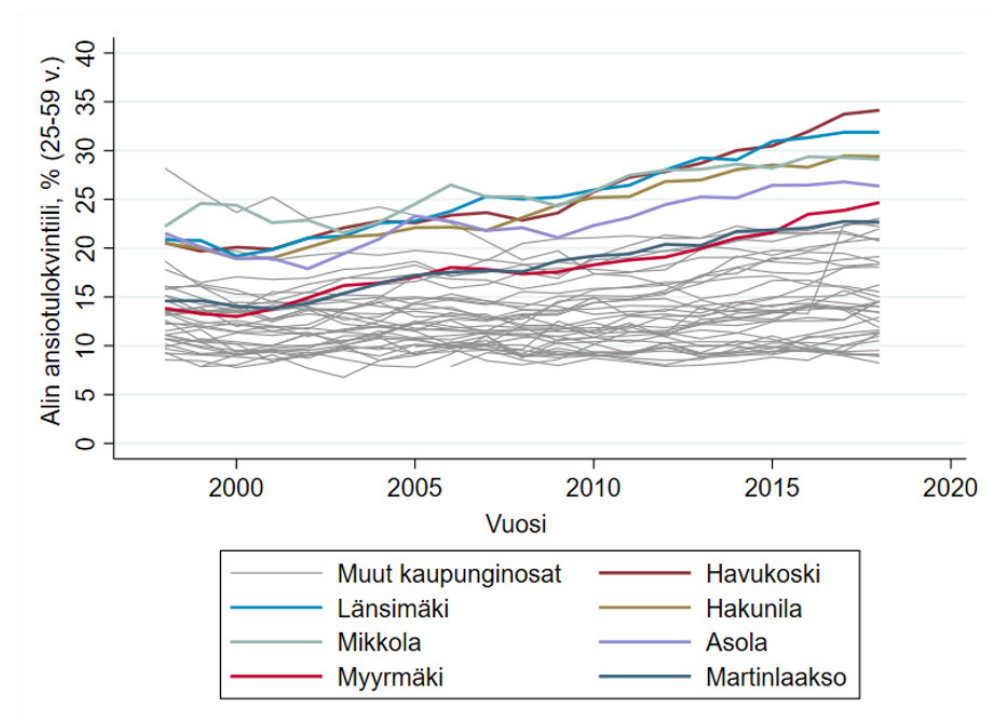

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, tulonjakotilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

* Osuus asuntokunnista, jotka kuuluvat pienituloisimpaan 20 prosenttiin kansallisella tasolla.

Kuviossa 2 on esitetty alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaista Vantaan eri kaupunginosissa. Ikärajaus 25–59-vuotiaisiin kuvaa aikuisväestön tuloja, joista on poistettu suurelta osin eläkeläisten pienituloisuuden ja joiltain osin myös opiskelijoiden pienituloisuuden vaikutus. Havukoski ei näyttäydä yhtä pienituloisena kuin kuviossa 1 verrattuna muihin kaupunginosiin, vaikka se kiilaakin kaikkein pienituloisimmaksi alueeksi viimeisten vuosien aikana. Neljän huono-osaisimman asuinalueen kärki pysyy samana (Havukoski, Länsimäki, Hakunila ja Mikkola). Asola näyttäytyy pienituloisempana alueena verrattuna Myyrmäkeen tai Martinlaaksoon koko tarkastelujakson aikana, mikä eroaa kuviosta 1. Kuviosta 1 ja 2 voidaan kuitenkin nostaa esille Myyrmäessä tapahtunut merkittävä pienituloisuuden kasvu, sillä se on lähentynyt merkittävästi Asolaa vuosien 1997 ja 2018 välisenä aikana.

Kuvio 2. Alimpaan työ- ja yrittäjätulojen viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaista, 1997–2018, %.

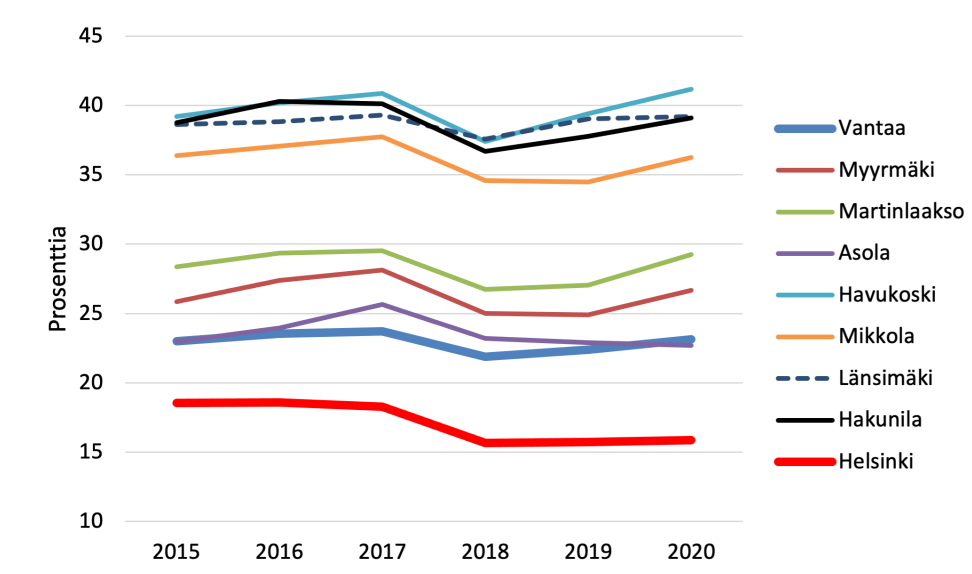

Lähde: Kauppinen ja Mukkila, 2022. Lisätieto: Vantaan vähintään 1 000 asukkaan kaupunginosat.

Kuviosta 3 näemme, että Vantaan väestöstä suurempi osuus on pelkästään perusasteen tutkinnon suorittaneita 25–44 vuotiaista (23,1 prosenttia vuonna 2020) verrattuna Helsinkiin (15,9 prosenttia vuonna 2020). Kuvion 1 tavoin, Havukoski, Länsimäki, Hakunila sekä Mikkola ovat kaikkein huono-osaisimpia, vähiten koulutettujen, alueita. Havukoski oli edelleen huono-osaisin, mutta Länsimäki ja Ha-

kunila olivat hyvin lähellä sitä. Kaikkien kolmen alueen korkeintaan perusasteen käyneiden osuudet olivat 38,7–41,2 prosentin välillä. Lisäksi myös Martinlaakson sekä Myyrmäen kaupunginosat näyttäytyvät alueina, joissa on suhteellisesti enemmän ainoastaan perusasteen käyneitä. Ulkomailta muuttaneiden koulutus-tietoja ei ole useinkaan tutkintorekisterissä, mikä voi vääristää kuviota. Lisäksi tilastolliset muutokset, kuten uuden koulutusluokituksen käyttöönotto (2016) saattaa vaikuttaa kuviossa näkyvään perusasteen käyneiden osuuden pienentymiseen vuosina 2017–2018.

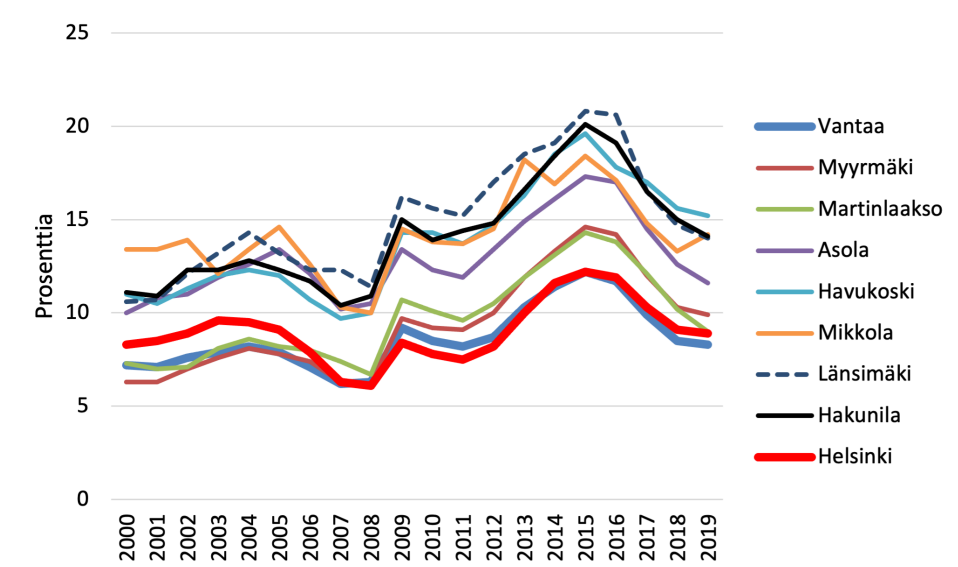
Kuvio 3. Korkeintaan perusasteen käyneiden osuus 25–44 vuotiaista, 2015–2020 (%).

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, tutkintorekisteri. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

Työttömyysasteen trendit ovat olleet hyvin samankaltaisia Helsingissä ja Vantaalla vuosina 2000–2019 (kuvio 4). Vantaalla työttömyys oli korkeampaa verrattuna Helsinkiin finanssikriisin jälkeisinä vuosina (2008–2013), mutta muina aikoina työttömyysluvut ovat olleet hieman alempia. Kuviosta 4 näemme, että edelleen samat neljä kaupunginosaa (Havukoski, Länsimäki, Hakunila, Mikkola) ovat olleet huono-osaisimpia asuinalueita koko tarkasteluajanjaksolla. Näiden neljän kaupunginosan työttömyyslukujen järjestys on muuttunut ajan saatossa useasti, mutta vuonna 2019 korkeimmat työttömyysluvut olivat Havukoskella (15,2 prosenttia). Näiden neljän kaupunginosan lisäksi Asolassa työttömyysluvut ovat olleet ajoittain korkeita, ja se sijoittuu työttömyysasteessa niiden kannoille vuonna 2020 (11,6 prosenttia).

Kuvio 4. Työttömyysaste, molemmat sukupuolet, 2000–2019 (%).

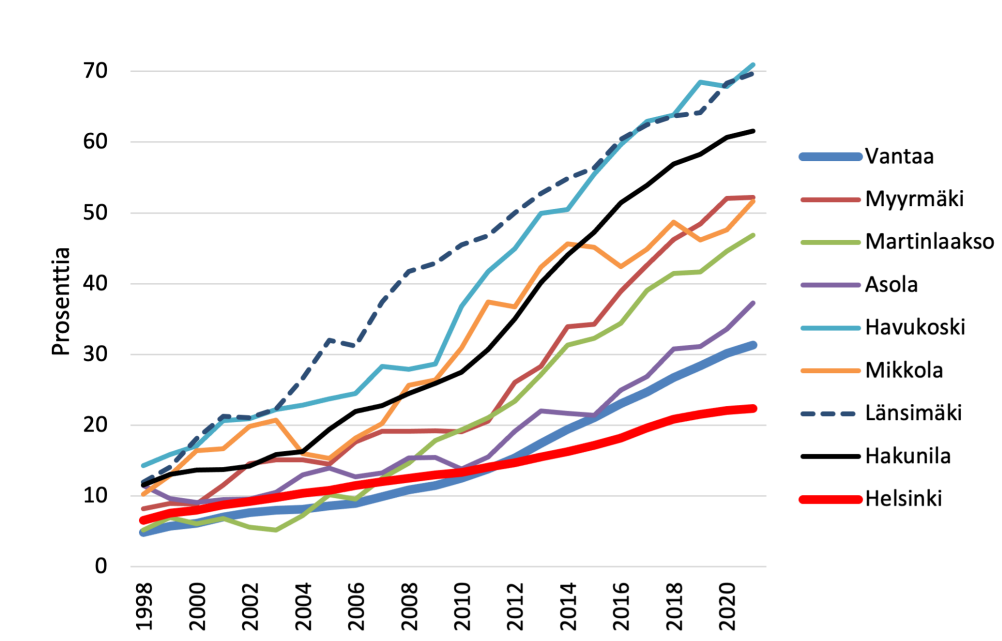
Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

* Luokitus perustuu tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla.

Muunkielinen väestöosuus 0–6-vuotiaiden osalta Vantaalla on ollut Helsinkiä korkeampi vuodesta 2012 lähtien (kuvio 5). Muunkielinen väestöosuus 0–6-vuotiaista on kasvanut Vantaalla vuodesta 1998 noin 4,9 prosentista vuoteen 2021 noin 31,3 prosenttiin. Länsimäessä saavutettiin 30 prosentin raja vuonna 2005, josta se on kasvanut miltei 70 prosenttiin vuoteen 2021 mennessä. Havukoskella muunkielinen väestöosuus 0–6-vuotiaista on noussut vuoteen 2021 mennessä jo yli 70 prosentin. Myös muutamassa muussa kaupunginosassa muutos on ollut nopea ja muunkielinen väestöosuus

0-6-vuotiaista oli melko korkea vuonna 2021, kuten Hakunilassa (61,6 prosenttia), Myyrmäessä (52,2 prosenttia), Mikkolassa (51,6 prosenttia) sekä Martinlaaksoissa (46,9 prosenttia).

Kuvio 5. Muunkielinen väestöosuus*, 0–6 vuotiaista, 1998–2021 (%).

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, väestötilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

*Äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvien osuus.

4. MEK-alueiden valinta

MEK-ohjelman kaupunginosat vuosina 2019–2022 olivat Hakunila, Länsimäki, Havukoski, Mikkola sekä Martinlaakso. MEK-alueet valittiin vuoden 2018 tietojen perusteella käyttäen seuraavia indikaattoreita: tulotaso (pientuloisten osuus, %), työllisyys (työttömyysaste, %), koulutus (vain perusasteen suorittaneiden osuus, %), kieli (vieraskielisten osuus, %) sekä terveys (sairastavuusindeksi eli kuolleisuuden, työkyvyttömyyden ja erityiskorvattavia lääkkeitä saavien osuus, %).

Uudelle ohjelmakaudelle (2023–2025) asetettavat kriteerit huono-osaisimpien kaupunginosien valinnalle pysyvät täsmälleen samoina tulotason, työllisyyden sekä koulutuksen osalta. Kieli-muuttujan osalta käytämme 0–6-vuotiaiden muunkielisten väestöosuutta koko väestön sijaan, koska väestöosuuden muutokset ja segregatio näyttävät voimakkaimmin ja selkeimmin juuri lapsiperheiden ja lasten osalta. Tämä kuitenkin tuskin muuttaa kaupunginosien järjestystä, vaan enemmänkin tuo esille niiden tasoja ja eroja väestörakenteessa. Päätimme pudottaa työkyvyttömyyden ja erityiskorvattavia lääkkeitä saavien osuuden

(%) tarkastelusta pois lähinnä sen kohdistumisen vuoksi iäkkäämpään väestöosaan. Toisin sanoen lääkkeitä saavien osuus saattaa muuttaa kaupunginosatarkastelua vanhempia ikäluokkia suosivaksi, mille ei oikeastaan ole perusteluja hyvinvointieroja tarkasteltaessa. Tulot, työllisyys, koulutus sekä kieli ovat yleisesti käytettyjä sekä tasapuolisempia tapoja tarkastella kaupunginosien eriytymistä.³ Käytimme indikaattoreina siis seuraavia neljää muuttujaa:

- 1. Tulot:** Pienituloisuusaste (%) vuonna 2019, osuus asuntokunnista, jotka kuuluvat pienituloisimpaan 20 prosenttiin kansallisella tasolla. Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, tulonjakotilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).
- 2. Koulutus:** Korkeintaan perusasteen käyneiden osuus 25–44-vuotiaista (%) vuonna 2020. Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, tutkintorekisteri. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).
- 3. Työttömyys:** Työttömyysaste vuonna 2019, molemmat sukupuolet (%), luokitus perustuu tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla. Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).
- 4. Kieli:** Muunkielinen väestöosuus vuonna 2021, 0–6-vuotiaista (%). Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, väestötilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

Näiden neljän kriteerin perusteella kaupunginosista nousee neljä melko selkeästi kaikkein huono-osaisinta aluetta, jotka ovat kaikki Itä-Vantaalla: Havukoski, Länsimäki, Hakunila sekä Mikkola. Ainoastaan muunkielisen väestöosan osalta Myyrmäki kiilaa neljänneksi ohi Mikkolan vuosina 2020 ja 2021. Näiden neljän kaupunginosan jälkeen eriytynein kaupunginosa vaihtelee indikaattoreittain: tulossa Jokiniemi (kuvio 1) tai Asola (kuvio 2), työttömyydessä ja koulutuksessa Veromies, kielen osalta Myyrmäki. Kymmenen eriytyneimmän kaupunginosan joukkoon kaikkien neljän indikaattorin osalta kuului ainoastaan 1 434 asukkaan Veromies ja 17 183 asukkaan Myyrmäki (väestötilanne 31.12.2021, Parviainen 2022). Kaupunginhallituksen iltakoulussa (08.08.2022) tuotiin esille se, että ohjelmassa olisi hyvä olla muitakin alueita kuin pelkästään Itä-Vantaalta. Lisäksi tuotiin esille Myyrmäen suuri väestömäärä ja sen rooli suuralueen keskuksena, mikä puoltaisi sen ottamista mukaan MEK-alueena ohjelmaan.

Edellä mainittujen seikkojen vuoksi MEK-ohjelman alueiksi valittiin siis Havukoski, Länsimäki, Hakunila, Mikkola sekä Myyrmäki. Ohjelma kohdistaa toimen-

³ Ks. lisätietoja myönteisen erityiskohtelun resurssoinnin taustasta Suomessa sekä käytetyistä indikaattoreista eri ohjelmissa (Bernelius ja Huilla 2021, s. 114–116).

piteitä erityisesti näihin viiteen kaupunginosaan. Tästä huolimatta ohjelma ei kuitenkaan ole rajattu pelkästään näihin kaupunginosiin, vaan muillekin alueille, joissa havaitaan alueellista eriytymistä, voidaan kohdistaa toimia. Lisäksi joskus vakiintuneita hankkeita ja projekteja ei ole välttämätöntä siirtää MEK-alueille käytännöllisten syitten takia tai menestyksestä kaupungintason toimintaa ei ole järkevää lakkauttaa. Myös kaupunginhallituksessa (08.08.2022) tuli esille toive eriarvoistumiskehityksen pysäyttämistä myös asukkaiden tasolla eikä pelkästään asuinalueella. Segregaatio- ja eriarvoistumiskehityksen torjuminen voi siis myös vaatia nimenomaan kaupungintasoista toimintaa.

5. Strategiaohjelman kärkiteemat ja toimenpiteet

5.1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella

Johtoryhmä ehdottaa uutta tiedolla johtamisen mallia, jossa Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman johtoryhmä pyrkii edistämään jatkuvan kehittämisen periaatteita, suunnitelmallisuutta sekä yhteistyötä toimialojen ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa. Uudessa rakenteessa johtoryhmällä on konsultoiva rooli toimialoille ja se pyrkii arvioimaan eriarvoisuuden tilaa sekä edistämään sen ehkäisyä toimialat ylittävällä työllä. Pyrkimyksenä on myös yhdistää saatavilla olevaa tietoa eriarvoisuudesta ja hyvinvoinnista. Tavoitteena on koota erilaisista projekteista, rekistereistä sekä väestökyselyistä saatua tietoa ja muodostaa kokonaiskuva.

Näemme, että jatkuvuus ja jatkuva kehittäminen luovat pohjan tuottavuuden kasvulle ja vaikuttavuuden tarkastelulle. Suunnitelmallinen eriarvoisuuden tarkastelu mahdollistaa myös vaikuttavamman yhteistyön kaupungin ja sen kumppaneiden välillä. Esimerkiksi kaupungin nykyiset resurssit eivät riitä laadukkaan tutkimuksen tai vaikuttavuusmittausten tekemiseen, jotka edellyttävät korkeaa asiantuntemusta ja resursseja. Vakiintunut johtoryhmä pyrkii yhteistyöllä tutkimuslaitosten, yliopistojen sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa uusiin avauksiin, vaikuttavuuden tarkasteluihin sekä eriarvoisuuden ehkäisyyn hanketyhteistyön avulla.

Vaikuttavuuden tarkastelulla on suuri kysyntä, sillä esimerkiksi Ristolaisen ym. (2013) selvitys kuvaa syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden ja palveluiden vaikuttavuudesta tehtyä tutkimusta näin:

Syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden ja palveluiden vaikuttavuudesta on yleisesti hyvin vähän tutkimus- ja arviointitietoa. Vaikuttavuustutkimusta

tulisikin järjestelmällisesti lisätä. Myös maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden palveluiden käytöstä, tuen tarpeista ja toisaalta menestystekijöistä tulisi kerätä enemmän tietoa toimenpiteiden kohdentamisen helpottamiseksi. Heikommassa työmarkkinatilanteessa olevien nuorten osalta tulisi kehittää työkyvyn arviointitoimintaa sekä tutkia, millaisissa työpaikoissa nämä nuoret menestyvät parhaiten ja millaista tukea he mahdollisesti tarvitsisivat. Hankerahoituksen ongelmia olisi syytä selvittää: hankkeissa on kehitetty paljon toimivia malleja ja työkaluja syrjäytymisen ehkäisemiseksi, mutta niiden ongelmana on toiminnan lyhytjänteisyys ja heikko arviointi, eivätkä hyvätkään käytännöt usein vakiinnu tai leviä laajempaan käyttöön.

Toisaalta ajantasainen ja tarkka tieto asukkaiden hyvinvoinnista on kriittistä, jotta voimme kohdistaa ja ohjata palveluita niitä tarvitseville sekä politiikkatoimenpiteiden tarkastelussa, toimenpideohjelmien suunnittelussa sekä vaikuttavuuden ja muutosten arvioinnissa. Eriarvoisuudesta ja hyvinvoinnista kerättyä tietoa yhdistetään uudessa tiedolla johtamisen mallissa toimialojen toiminnasta ja käytetyistä resursseista kerättyyn tietoon. Tarkoituksena on yhdistää tieto tarpeesta (eriarvoisuuden ja hyvinvoinnin tilanne) mahdolliseen toimintaan (käytettyihin resursseihin alueella). Tämä mahdollistaa tehokkaamman ja vaikuttavamman politiikkavalikoiman, sillä sen avulla voidaan kohdistaa tarvittavia toimia ja resursseja.

Tiedolla johtamisen kokonaisuus pyrkii myös vastaamaan kysymykseen: rakennammeko alueellisesti tasapainoista kaupunkia? Tiedolla johtamisen kokonaisuus on kaupunkisuunnittelun, maapolitiikan, asuntopolitiikan, liikennepolitiikan sekä palveluiden alueellisen sijoittamisen ja resurssoinnin työkalu. Erityisesti tiedolla voidaan tunnistaa varhaisia tuen tarpeita sekä hyvinvoinnin riskitekijöitä. Aluetarkastelun tulisi olla riittävän tarkkaa, jotta voimme tunnistaa huono-osaimmat asuinalueet, koulut, päiväkodit tai muut kunnan yksiköt, kuten korttelit ja oppilasryhmät.

MEK-johtoryhmä näkee, että toimenpiteiden ja tilanteen systemaattinen arviointi sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä avaavat uusia mahdollisuuksia ”viheiliäisten” ongelmien ratkaisuun. Tavoitteena on selvittää, mitkä toimenpiteet ovat kaikkein tehokkaimpia eriarvoistumisen torjunnassa ja mitkä lisäävät vantaalaisten hyvinvointia kaikkein eniten. Pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen johtamisen avulla sekä uudella tiedolla johtamisen mallilla voidaan houkutella uusia yhteistyökumppaneita, kuten yliopistoja ja tutkimuslaitoksia. Johtoryhmä pohtii myös mahdollisuuksia hyödyntää satunnaiskokeiluja osana toiminnan vaikuttavuuden arviointia.

Kustannukset

- MEK-erityisasiantuntija, osa ohjelman yleiskuluja
- Data-analyttikko (koodaus, GIS-paikkatieto ym.), 70 000 €
- Korkeakouluharjoittelijat, osa toimialojen perusrahoitusta
- Opinnäytteiden tekijät, 10 000 €
- Rekisteri- ja muut aineistot, 20 000 €
- Yhteensä: 100 000 €

5.2. Lapsikeskeinen investointistrategia

5.2.1. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta

Tausta

Perhe on kiistatta instituutiona ratkaisevassa roolissa lasten mahdollisuuksien ja tulemien muodostumisessa, ns. mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumisessa. Perhe välittää seuraaville sukupolville niin materiaalista kuin sosiaalista ja inhimillistä pääomaa, kuten taitoja, kykyjä, tavoittelemisen arvoisia päämääriä, sosiaalisia verkostoja, tapoja, traditioita ja vaikkapa ammattitaitoja sekä rahaa ja vaurautta (Corak 2013; Corak ja Piraino 2011; Solon 2004; Georg 2004; Ingram ja Lifschitz 2006; Björklund, Roine ja Waldenström 2012; Bengtson ja Harootyan 1994; Milanovic 2019). On syytä kuitenkin korostaa, että perhe, johon lapsi syntyy, ei kuitenkaan ratkaise lapsen mahdollisuuksia elämässä, vaan ympäristötekijöiden vaikutus on erittäin merkittävässä roolissa. Esimerkiksi peruskoulu-uudistus (1972–77) vähensi tulojen ylisukupolvista periytymistä 23 prosentilla ja se pienensi myös merkittävästi perhetaustan yhteyttä oppimistuloksiin (Pekkarinen ja Uusitalo 2012; Pekkarinen, Uusitalo, ja Kerr 2009). Heckmanin (2008) mukaan eriarvoisuutta saataisiin kaikkein tehokkaimmin torjuttua, kun interventiot kohdistuisivat mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen lapsen elinkaarta, ennen ongelmien ilmaantumista. Toisaalta politiikkatoimet, jotka kohdistuvat parantamaan lapsen perheen hyvinvointia, kuten nostamalla heidän sosioekonomista asemaansa, todennäköisesti parantavat myös lapsen mahdollisuuksia ja hyvinvointia.

Lapsiperheiden ja huono-osaisimmista lähtökohdista ponnistavien lasten tukeminen ja mahdollisuuksien edistäminen ovat siis varsin perusteltuja politiikkasuosituksia, jotka toisaalta parantaisivat lasten hyvinvointia pitkällä aikavälillä ja toisaalta pienentäisivät kalliiden korjaavien palveluiden käyttöä. Lisäksi Saikkosen ym. (2018) mukaan lapsiperheet ovat keskeisessä roolissa myös segregaat-ion muodostumisessa. Käytännössä alueellinen eriytyminen on huomattavasti voimakkaampaa lapsiperheiden kesken verrattuna lapsettomiin pariskuntiin,

ja lapsiperheiden muuttopäätökset toimivat segregaatiokehityksen keskeisenä ajurina.

Täten köyhyyden, eriarvoisuuden sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuden ratkaisemisessa avainasemassa on perhe ja siihen liittyvät instituutiot. Yksi keskeinen keino on etsiä politiikkavaihtoehtoja, joilla lisätään äitien työhöno-sallistumisasastetta sekä helpotetaan työn ja perhe-elämän yhdistämistä. Tämänäyttötyypiset keinot lisääisivät perheen resursseja sekä toisaalta kaventaisivat sukupuolten välistä eriarvoisuutta, koska sukupuolten välinen eriarvoisuus työelämässä johtuu suurelta osin vanhempien epätasaisesti jakautuneista perhevastuista (Ponthieux ja Meurs 2015). Toisena kokonaisuutena voidaan pitää investointeja, jotka vahvistaisivat lasten ja nuorten kiinnittymistä koulupolkuun ja yhteiskuntaan muun muassa nuorisotyön ja harrastusten avulla. Lisäksi ohjelma tekee tiivistä yhteistyötä muun muassa jo käynnissä olevan Lapsiystävällinen kunta -mallin sekä hyvinvointialueen kanssa, sillä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon rooli tässä kokonaisuudessa on keskeinen.

Nuorisotyön lisäresurssit

Yläkoulujen nuorisotyöntekijät (kuusi henkilötyövuotta) kuudessa koulussa tukevat koulun yhteisöllisyyttä, auttavat valmentamaan oppilaita jatkokoulutukseen, tukevat nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä pyrkivät tunnistamaan varhaisen syrjäytymisen merkit. Alakoulun nuorisotyön (kolme henkilötyövuotta) tavoitteet ovat hyvin yhteneväiset yläkoulujen nuorisotyöntekijöiden kanssa, mutta heidän erityisenä painopisteenänsä on kiusaamisen ehkäisy nimetyissä kohde-kouluissa yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa. Lisäksi on palkattu osana alakoulunuorisotyötä esihenkilö, jolle kuuluu hallinnontason yhteistyö. Nuorisotyö raiteilla (NTR) hankkeessa toimii kaksi nuorisotyöntekijää. Vantaa myös koordinoi PKS-alueella NTR-toimintaa, ja toiminnan jatkuminen Vantaalla turvaa myös isompaa toimintakokonaisuutta. Työntekijät ovat kokeneita ja tavoittavat nuoria hyvin.

Kustannukset

- Alakoulujen nuorisotyöntekijät (kolme) sekä esihenkilö, 160 000 €
- Yläkoulujen nuorisotyöntekijät (kuusi), 230 000 €
- Nuorisotyö raiteilla (kaksi), 100 000 €
- Yhteensä: 490 000 €

Tempo-orkesteritoiminta

Vantaan Tempo-orkesterit ovat matalan kynnyksen orkesteritoimintaa eri taustoista tuleville alakouluikäisille.⁴ Tempo-orkesterit kootaan 2.–3.-luokkalaisista, ja kokoonpanot soittavat yhdessä yleensä kolmisen vuotta. Tempo-orkesteri tarjoaa muusikoilleen maksuttomat soittimet, yhteiset soittotunnit ja viikoittaisen oman instrumentin opetustuokion. Opetus hoituu koulupäivän yhteydessä. Tempo-orkesterien toiminta perustuu maailmalla laajalti levinneeseen El Sistema musiikkikasvatusmenetelmään, jonka pyrkimyksenä on edistää monitaustaisten lasten keskinäistä kumppanuutta yhteissoiton avulla.⁵ Tällä hetkellä soittajista noin puolet on maahanmuuttajataustaisia ja suurin osa jäljelle jäävästä puoliskosta sellaisia lapsia, joilla ei ole muuten mahdollisuutta harrastaa perheen sosioekonomisen taustan takia. Tavoitteena on saada vanhemmat seuraamaan lasten esityksiä ja osallistumaan Tempo-perhetapaamisiin, joissa maahanmuuttajataustaiset perheet integroituvat kantaväestöön. Lapsilla on mielekästä teke- mistä koulupäivän jälkeen, ja myös vanhempien on mahdollista osallistua orkestereiden toimintaan.⁶

Toiminnan koordinoitiin ja kehittämiseen on saatu palkattua syksyllä 2022 osa-aikainen koordinaattori (MEK-rahoitus). Kouluissa toimivaan Tempo-orkesteritoimintaan tarvitaan koordinaatio- ja kehittämistyöpanosta, koska vanhempien saaminen mukaan toimintaan edellyttää viestintää ja läsnäoloa kouluilla, samoin sekä koulun henkilökunnan että uusien Tempo-opettajien perehdyttämistä Tempo-pedagogiikkaan. Kehittämistyötä pitäisi tehdä erityisesti perheille suunnattujen TempoParents-vanhempainyhteytoiminnan ja TempoTenavat-varhaiskasvatustoiminnan parissa.

Suomessa El Sistema -menetelmän mukaista toimintaa on tehty vakiintuneesti ainoastaan Vantaalla, jossa Tempo-orkesteritoimintaa on tällä hetkellä kuudessa koulussa: Rajakylän, Lehtikuusen, Länsimäen, Kytöpuiston, Uomarinteen ja Jokiniemen kouluissa. Rahoitus toimintaan tulee useasta eri lähteestä: Vantaan musiikkiopistolta, MEK-ohjelmalta sekä Harrastusten Vantaa -hankkeelta. Rajakylän koulun Tempo-orkesteritoiminta on rahoitettu tähän asti MEK-rahoituksella. Soittimet Rajakylän koulun Tempo-toimintaan ovat olemassa. Tempo-or-

⁴ Lisää tietoa Tempo-orkesteritoiminnasta: <http://sistefinland.blogspot.com/p/tietoa-toiminnasta-about-us.html>, opinnäytteet aiheesta: El Sistema Finland: Tutkielmat / Research

⁵ Ks. Youtube-esittelyitä Tempo-orkestereista vuosien varrelta: Tempo-orkesteri toivottaa jokaisen lapsen tervetulleeksi - YouTube (20.11.2018), Tempo-orkesteri toivottaa jokaisen lapsen tervetulleeksi - YouTube (12.12.2020), Tempo-orkesterin esittelyvideo (tulkattu arabiaksi) - YouTube (29.09.2021), TEMPO-ORKESTERIN 10-VUOTISJUHLAVIDEO - YouTube (02.10.2020).

⁶ Tempo-orkesteritoiminnan menetelmäopas: https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2021/01/Tempo-opas_e-julkaisu.pdf

kesteritoimintaa on ulotettu välillä myös varhaiskasvatukseen sekä koululaisten vanhemmille suunnattuun TempoParents-toimintaan. Kustannukset ovat henkilöstökuluja (opettajien palkat). Yhdellä koululla tulisi olla neljä Tempo-opettajaa, joiden instrumentit ovat viulu, alttoviulu, sello ja kontrabasso, sekä pianosäestäjä toisessa viikoittaisessa harjoituksessa. Viikkotunnit jakautuvat siten, että yksilöopetuksessa on viuluja ja alttoja 18, selloja neljä ja kontrabassoja kaksi (tarkoittaen 24 yksilöopetuskertaa, eli 24 x 0,33 h/vko). Orkesteriharjoitus on kaksi kertaa viikossa (eli 2 x 1,67 h/vko). Jokaisessa harjoituksessa tulee olla mukana kolme jousisoitinopettajaa ja pianistisäestäjä kerran viikossa. Vuositasolla opetuksen henkilöstökulut ovat noin 27 000 euroa koulua kohden.

Kustannukset

- Henkilöstökulut Tempo-orkesteritoimintaan MEK-alueen kouluissa, 27 000 €
- Koordinaattori (100 %), Tempo-orkesteritoiminnan kehittäminen, 46 000 €
- Yhteensä: 73 000 € / vuosi

Vanhemmuuden tuki -palvelu

Tarjoamme pikkulapsiperheille matalan kynnyksen vanhemmuuden tuki -palvelua. Tämän kasvatus- ja lastenhoitoavun tarkoituksena on helpottaa asiakkaiden perheen ja työelämän yhdistämistä sekä mahdollistaa paremmin asiakkaiden työelämää ja yhteiskuntaan kiinnittyminen. Näemme, että palvelu voi myös vähentää tarvetta korjaaviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Toimenpiteen esimerkkinä toimii Supernanny-hanke (Rusko-nanny) Ruskon kunnassa, jossa apua tarjotaan mahdollisimman helposti ja joustavasti. Tästä hankkeesta poiketen kasvatus- ja lastenhoitoapua on tarkoitus antaa kaupungin omissa ja yhteistyökumppaneiden tiloissa, jolloin on mahdollista tarjota myös muun muassa lasten ryhmähoitoa. Lastenhoito- ja kasvatusapua on tarkoitus antaa vain jos-sain MEK-kaupunginosassa, josta löytyy sopiva yhteistyökumppani hankkeen toteuttamiseen.

Kustannukset

- Lastenhoitaja (yksi henkilötyövuosi), 45 000 €, toteutetaan todennäköisesti ostopalveluna. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.
- Yhteensä: 45 000 €

5.2.2. Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen

Tausta

Koulutukselliseen eriarvoisuuteen liittyy Suomessa useita laajoja trendejä kuten kasvavat alueelliset erot, oppimistulosten lasku, koulutuksen periytyvyyden vah-

vistuminen ja sosioekonomisen taustan lisääntyvä merkitys oppimistuloksille.

Alueellisen eriytymisen vaikutukset kouluille ovat merkittäviä, sillä alueellinen eriytyminen heijastuu suoraan koulujen oppilaspohjaan. Jos hyvä- ja huono-osaisuus kasaantuvat alueellisesti, sama tapahtuu myös koulujen tasolla. Huono-osaisuuden kasautuminen tiettyihin yksiköihin tuottaa kouluihin ilmiöitä, jotka haastavat koulujen mahdollisuudet tuottaa hyvää oppimista. Huono-osaisuuden kasautuminen voi johtaa esimerkiksi eroihin oppimistuloksissa, vaikeuttaa henkilökunnan rekrytointia ja heikentää koulutuksellista tasa-arvoa.

Alueellisen eriytymisen ja koulujen tiivis yhteys näkyy esimerkiksi perheiden muuttopäätöksissä. Helsinkiin kohdistuvassa tutkimuksessa on havaittu, että huono-osaisimmat oppilasalueet menettävät jatkuvasti keskiluokkaisia kantaväestöön kuuluvia perheitä ulosmuuton ja aluetta kiertävän muuton seurauksena (Bernelius ja Vilka 2019). Tämä syventää entisestään asuinalueiden välisiä eroja ja tuottaa yhä yksipuolistuvampaa oppilaspohjaa eli lisää sekä alueellista että koulujen eriytymistä.

Muuttopäätösten ohella myös painotettu opetus on Suomessa usein kouluvalintojen takana. Painotetussa opetuksessa opiskelevat useimmiten korkeamman sosioekonomisen taustan perheiden lapset, millä on vaikutuksia koulujen oppilaspohjaan ja koulujen väliseen eriytymiseen. Koulujen ryhmittelykäytännöillä on myös suuri vaikutus koulujen sisäiseen eriytymiseen. Luokkamuotoisesti järjestettävä painotettu opetus ylläpitää ja vahvistaa yhteiskunnallista asemaa toistavia jakoja (Kosunen 2014; Peltola 2020).

Segregaatio vaikuttaa myös osaamisen eriytymiseen. PISA-tutkimuksissa suomalaisten koululaisten oppimistulokset ovat olleet laskussa vuodesta 2006 lähtien. Oppilaiden osaamiserot ja koulujen väliset erot ovat suuria. Kansallisesti tarkasteltuna parhaan ja heikoimman neljänneksen välinen osaamisero lukutaidossa vastaa viiden vuoden kouluopintoja. Koulujen tasolla tarkasteltuna koulujen heikoimman ja parhaan kymmenyksen välinen osaamisero lukutaidossa vastaa myös 2,5 kouluvuoden opintoja (Leino et al. 2019). PISA-tutkimukset ovat lisäksi osoittaneet, että perhetaustan merkitys suomalaisoppilaiden osaamiselle on voimistunut 2000-luvun kuluessa (OECD 2020). Lisäksi oppimistuloksissa on systemaattisia eroja myös maahanmuuttotauksisuuden, kielen ja sukupuolen osalta (Bernelius ja Huilla 2021).

Koulujen ja päiväkotien väliseen eriytymiseen liittyy myös opettajasegregaation riski. Kansainvälisten esimerkkien perusteella opettajien työn liiallinen kuormittavuus huono-osaisilla alueilla voi johtaa opettajasegregaatioon eli yksiköiden

välisiin eroihin opettajien pätevyyydessä ja opettajien vaihtuvuudessa (OECD 2011). Toistaiseksi Suomessa tilanne opettajasegregaation näkökulmasta on kohtalaisen hyvä, vaikka huono-osaisissa yksiköissä työskentelevien opettajien kuormittuminen onkin tunnistettu haasteeksi. Rekrytointihaasteita on joissakin henkilöstöryhmissä, kuten varhaiskasvatuksen opettajissa ja erityisopettajissa, mutta haasteet eivät liity pelkästään alueelliseen eriytymiseen (Bernelius ja Huilla 2021).

Varhaiskasvatuksen toimet

Lisääntynyt sosiaalinen ja alueellinen eriytyminen haastavat varhaiskasvatuspalvelujen järjestämistä Vantaalla. Alueellisen sosioekonomisen ja etnisen segregaaation vaikutuksesta koulutuksellinen huono-osaisuus alueellistuu ja syvenee, ja tämä heijastuu lasten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen myös varhaiskasvatuksessa. Alueiden välinen eriytymiskehitys heijastuu varhaiskasvatuksen toimintayksiköihin. Henkilöstön saatavuus näyttäytyy erityisen vaikeana sosioekonomisesti haastavilla alueilla. Rekrytointihaaste koskee tällä hetkellä kaikkia varhaiskasvatuksen ammattiryhmiä, ja toimintayksikkökohtaiset erot ovat isoja. Henkilöstövaje vaikuttaa varhaiskasvatuksen tavoitteiden ja varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen. Haastavassa henkilöstötilanteessa päiväkodin johtajan työajasta iso osa kuluu henkilöstön saatavuuden ja osaamisen edistämiseen.

Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjumiseksi tehdään varhaiskasvatuksessa monia toimenpiteitä. Toimintakulttuurin inklusiivisuutta kehitetään varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti ja varhaiskasvatuslain uudistus vahvistaa lapsen oikeutta tukeen. Tuen yhdenvertaisen saatavuuden parantamiseksi on lisätty varhaiskasvatuksen erityisopettajien määrää. Valtion erityisavustuksia suunnataan tarveperusteisesti sosioekonomisesti haastaville alueille. Osaamisen kehittämisessä huomioidaan laajasti eri ammattiryhmät, mukaan lukien ei-kelpoinen henkilöstö. Koulutusta järjestetään muun muassa sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen, kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuuteen, lapsen tukeen ja inklusiiviseen pedagogiikkaan liittyen. Lisäksi henkilöstön saatavuuden ja pitovoiman edistämiseksi on tehty monia toimenpiteitä, joiden toteuttamista jatketaan. Näitä ovat muun muassa rekrytoinnin kehittäminen ja rekrytointilisten laajentaminen, monipuolisten ja joustavien ura- ja koulutuspolkujen kehittäminen, vertaismentoriverkoston laajentaminen, sekä työhyvinvoinnin edistäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvoraha

Perusrahoituksen lisäksi kasvatuksen ja oppimisen toimialalla varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa on haettu vuosittain haussa ollutta opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvorahaa.

Vantaan varhaiskasvatus on saanut erityisavustusta varhaiskasvatuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin ja laadun kehittämiseen keskimäärin noin 1,5–2,2 miljoonaa euroa vuotta kohden. Vantaan esi- ja perusopetus sai lukuvuodeksi 2022–23 tasa-arvorahaa 6 281 041 euroa. Raha vastasi perusopetuksessa noin 127 opettajan ja 179 avustajan palkkaa.

Vantaalla valtiolta saatu tasa-arvoraha jaetaan pääosin kokonaisuudessaan yksiköihin käyttämällä kertoimina tasa-arvorahan peruskriteereitä eli koulutustasoa, työllisyyttä ja vieraskielisten määrää. Näin ollen osa yksiköistä saa tasa-arvorahaa enemmän, osa ei ollenkaan. Tasa-arvorahalla on palkattu esimerkiksi laaja-alaisia erityisopettajia nivelvaiheisiin eli esi- ja alkuopetukseen sekä alakoulusta yläkouluun siirtymisen tukemiseen, resurssiopettajia, koulunkäynnin avustajia ja monikielisiä ohjaajia. Lisäksi rahalla on pystytty jakamaan perusryhmiä pienemmiksi ns. jakotunteja lisäämällä. Varhaiskasvatuksessa avustusta on käytetty lapsi- ja perheohjaajien (27) sekä kehittäjäopettajien (12) palkkaamiseen. Erityisavustusta saaville päiväkodeille mahdollistetaan myös tarveperusteisen lisähenkilön palkkaaminen, jolloin toimintayksiköt pääsevät itse suuntaamaan resurssia tunnistettuun tarpeeseen. Haastavassa henkilöstötilanteessa avustusta on käytetty myös lisähenkilöstön ostamiseen Seuresta. Palvelu on kohdistunut toimintavuonna 2021–2022 29 toimintayksikköön. Avustuksen käyttö koskettaa suoraan tai välillisesti arviolta noin 7 500 varhaiskasvatuksen lasta ja perhettä sekä noin 1 300 työntekijää. Arvio perustuu kohdepäiväkotien keskimääräiseen lapsi- ja henkilöstömäärään.

Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateema sekä MEK-ohjelma tukeutuvat vahvasti OKM:n jakamaan tasa-arvorahaan, joka mahdollistaa koulusegregaation torjumisen. Tasa-arvorahalla vahvistetaan koulutuksen yhdenvertaisuutta suuntaamalla resursseja erityisesti sellaisille alueille, joilla sosioekonomiset tekijät voivat altistaa heikommille oppimistuloksille. Avustuksella tuetaan varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa toimia, joilla edistetään lasten kehitystä ja oppimista, laadukkaita oppimistuloksia, koulutuksellista tasa-arvoa ja hyvinvointia sekä vähennetään ja ennaltaehkäistään sosioekonomista eriarvoistumista. Tasa-arvoraha on vuodesta 2023 alkaen osa perusrahoitusta uuden lakimuutoksen myötä (HE 55/2022 vp). Esitykseen kirjattu tasa-arvorahan summa on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin aiemmin jaossa ollut raha. Huolena onkin, että tasa-arvorahan osuus tulee laskemaan ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen rahoitukseen merkittäväällä tavalla.

Toimenpiteet

Vantaan kaupunki on panostanut koronasta toipumissuunnitelmassa kasvatuksen ja oppimisen toimialalle 1,2 miljoonaa euroa vuodelle 2021, 4,3 miljoonaa

euroa vuodelle 2022 sekä 2,0 miljoonaa euroa vuodelle 2023. MEK-johtoryhmä näkee tarpeelliseksi sen, että myös jatkossa koulutukseen panostetaan Vantaalla, jotta koronan tuomat oppimisvajeet pystyttäisiin kuromaan umpeen, osaamistasoa nostamaan sekä koulutuksellista eriarvoisuutta kaventamaan. On myös tärkeää, että kasvaneeseen lasten ja nuorten ahdistuneisuuteen pystyttäisiin vastaamaan, sillä esimerkiksi kouluterveyskyselyn (2021) mukaan 8.- ja 9.-luokkalaisista tytöistä 28 %, lukiolaisista 30 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa 35 % on kokenut ahdistusta. Lisäksi OKM:n tasa-arvon rahan epävarmuuden vuoksi koulutukseen on syytä varata ohjelmassa panoksia. Toisaalta tämän ohjelman budjetti (kaksi miljoonaa euroa vuotta kohden) ei mitenkään riitä korvaamaan tasa-arvorahan mahdollista pienentymistä, joten Vantaan kaupungin olisi syytä varautua tähän muilla tavoin.

Strategiateeman johtoryhmä näkee, että voimme kehittää koulutukselliseen eriarvoisuuden torjuntaan tämän ohjelman puitteissa kohdennettuja toimenpiteitä ja kokeiluja, mutta laajemmat tasa-arvorahan korvaamiset tulisi rahoittaa muista lähteistä. Uuden tiedolla johtamisen rakenteen myötä on mahdollista kehittää uusia keinoja vaikuttavampien toimenpiteiden kehittämiseksi. Yksi mahdollinen kokeilu voisi olla se, että pienennettäisiin oppilasryhmien kokoa yläasteelle siirtyvien opiskelijoiden kohdalla joissakin kouluissa koko yläasteen ajaksi (tutkimusnäyttö puoltaa myös tätä, ks. esim. Frederiksson, Öckert ja Oosterbeek 2013; Krueger (1999)). Jos tähän päädytään, niin kokeilu tulisi valmistella huolella, jotta pystyttäisiin luomaan koeasetelma suurempien ja pienempien luokkien välille. Valmistelussa tulisi ottaa huomioon muun muassa opetustilojen ja opettajien saatavuus, yhteistyö eri toimijoiden välillä sekä vaikuttavuustutkimus yhdessä kumppaneiden kanssa. Strategiateeman johtoryhmän tarkastelee ja pohtii myös seuraavia politiikkatoimia ja linjauksia osana ohjelmaa:

- Hyvinvointialueen kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen varhaiskasvatuksessa, kouluilla ym. Kouluilla on tarvetta sote-alan ammattilaisten työlle.
- Varhaiskasvatuksen saatavuuden ja osallistumisasteen tarkastelu.
- Kaksivuotisen esiopetuskokeilun seuranta ja suositukset valmistuvien tutkimusten perusteella.
- Uusi tiedolla johtamisen malli avaa mahdollisuuksia paremmin ennaltaehkäisevään toimintaan.
- Koulujen resurssien tarkastelu ja niiden vaikuttavuuden tutkiminen.⁷

⁷ Esimerkiksi kansainvälisten tutkimusten mukaan pienempi oppilasryhmien koko on lisännyt merkittävästi oppilaiden elinikäisiä tuloja, palkkoja sekä parantanut heidän koulutustasoaan (Frederiksson, Öckert, and Oosterbeek 2013; Krueger 1999).

- Koulujen organisoinnin, käytäntöjen ja johtamisen tarkastelu (esim. myöhen-
netyt koulupäivät⁸ , kouluruokailu⁹ , koulujen asenneilmapiiri ja toimintakult-
tuuri¹⁰ , edistetään opiskelijaryhmien sisäistä ja niiden välistä ryhmäytymistä,
otetaan paremmin huomioon opiskelijoiden eriävät taustat¹¹ sekä tarjotaan
opettajille täydennyskoulutusta¹²).
- Iltapäivätoiminnan maksuttomuus ja laajentaminen vanhemmille oppilaille.
- Oppilaaksiottoalueiden tarkastelu ja muokkaaminen, jotta oppilaspohjaa
saadaan monipuolistettua.
- Eriyttävien luokkien korvaaminen valinnaisilla tunneilla (esim. musiikkiluokat,
matematiikan tasoerotellut luokat) sekä laajemmin harkitut ryhmittelykäytän-
nöt, kuten avoimet alut.
- Huolehditaan riittävästä oppilashuollosta, oppilaanohjauksesta sekä terveys-
palveluista.
- Kouluihin tuodaan palvelupiste (ns. parental corner), jossa vanhemmat saa-
vat tietoa laajemmin yhteiskunnasta.
- Toteutetaan Tasa-arvo teoiksi ja todeksi -mallia (ks. Saarinen et al. 2021).
- Edistetään opiskelijaryhmien sisäistä ja niiden välistä ryhmäytymistä ja ote-
taan paremmin huomioon opiskelijoiden eriävät taustat.
- Luonteenvahvuuksiin perustuvien opetusmenetelmien kehittäminen.¹³
- Opettajasegregaation riskiin reagoiminen ennakoivasti.¹⁴

⁸ Tutkimusnäyttö viittaa myöhennettyjen koulupäivien parantavan oppimistuloksia (Carrell, Mag-
hakian ja West 2011; Edwards 2012; Cortes, Bricker ja Rohlf 2012), vaikka kaikissa tutkimuk-
sissa ei havaita vaikutusta (Hinrichs 2011).

⁹ Kouluruokailulla voidaan saavuttaa merkittäviä ja pitkään kestäviä terveydellisiä ja kognitiivisia
hyötyjä sekä parantaa oppimistuloksia (Anderson, Gallagher ja Ramirez Ritchie 2018; Hinrichs
2010; Frisvold 2015). Tulisi selvittää esimerkiksi aamu- ja välipalojen mahdollisuutta.

¹⁰ Ks. esim. Huilla, 2022. Esimerkiksi voitaisiin tiedottaa painotetusta opetuksesta useammilla
kielillä, panostaa koulun ja kodin yhteistyöhön sekä puuttua rasismiin tietoisesti ja avoimesti.

¹¹ Ks. esim. Oittinen, Peltola ja Bernelius (2022). Huomioidaan, että yhteiskunnallisen eriyty-
misen ja eriarvoistumisen seuraukset koskevat joitakin nuoria voimakkaammin kuin toisia.
Keskustelua siitä, miten sosiaaliset erot vaikuttavat oppilaiden arkeen ja synnyttävät erotteluja
opetustilanteiden ohella koulun vapaammassa tiloissa ja vapaa-ajalla. Oppilaita tutustutetaan
erilaisiin alueisiin ja harrastusmahdollisuuksiin.

¹² Täydennyskoulutusta voitaisiin tarjota koulun henkilöstölle monenlaisista taustoista tulevien
oppilaiden kohtaamisesta sekä opettajien ja oppilaiden välisten avointen vuorovaikutussuh-
teiden edistämisestä. Opettajia voitaisiin myös tukea, jotta oppilaiden reflektoinnille ja kysy-
myksille annettaisiin opetuksessa tarpeeksi tilaa sekä jotta he voivat tukea kaikkien oppilaiden
tavoitteellista koulunkäyntiä riippumatta heidän taustastaan.

¹³ Oittinen, Peltola, ja Bernelius (2022).

¹⁴ Ks. esim. Kaisa Vuorinen, 2022.

Kustannukset

- 2023: 159 600 euroa
- 2024: 191 000 euroa
- 2025: 179 000 euroa

Toiminnan rahoitusta ja toimenpiteitä mietitään johtoryhmässä vuosittain. Sum-
mat ovat vain arvioita kustannuksista.

5.3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä

5.3.1. Koulutus ja työllisyys

Tausta

Koronan aiheuttamissa poikkeusoloissa pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntyi
Vantaalla merkittävästi. Tällä hetkellä Vantaan ja Keravan kuntakokeilun asiak-
kaista noin puolet on pitkäaikaistyöttömiä.¹⁵ Vuoden 2021 loppupuolelta saakka
Suomen talous on kehittynyt positiiviseen suuntaan. Talouden noususuhdan-
ne on laskenut Vantaan työttömyysastetta, joka on vähentynyt hieman yli neljä
prosenttiyksikköä. Pitkäaikaistyöttömien määrä on positiivisesta kehityksestä
huolimatta säilynyt Vantaalla liki ennallaan. Myös verrattuna muihin pääkaupun-
kiseudun kaupunkeihin, Vantaan pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt huomat-
tavasti hitaammin. Vantaan erityisinä haasteina nähdään pitkäaikaistyöttömien
sekä muunkielisten työttömien suuri määrä. Täten Sosiaalisesti kestävä Vantaa
-strategiaohjelman yhtenä painopisteenä on työllisyyden parantaminen. Johto-
ryhmä tarkastelee ja pohtii seuraavia politiikkatoimia ja haasteita osana ohjel-
maa:

- Nivelvaiheen työllistymistuki: Opintojen loppuvaiheessa ja opintojen päät-
tyessä työmarkkinakiinnittymisen tukeminen työharjoittelutukien ja TE-palve-
luiden avulla.
- Etsitään innovatiivisia keinoja pitkäaikaistyöttömien aktivointiin: Esimerkiksi
aikuisopistossa jaetaan kurssien ylijäämäpaikat pitkäaikaistyöttömille.
- Miten Vantaan kaupunki voisi edistää työllisyyttä erityisesti haastavista lähtö-
kohdista ponnistavien kohdalla sekä elämän nivelvaiheissa (harjoittelut, TET,

¹⁵ Kuntakokeilun asiakkaita ovat työttömät työnhakijat, jotka eivät saa ansiosidonnaista työttö-
myysturvaa, vieraskieliset ja maahanmuuttajat sekä kaikki alle 30-vuotiaat. Kuntakokeilun asi-
akkuudessa on tällä hetkellä (13.06.2022) Vantaalla 11 141 asiakasta. TE-palveluissa palvellaan
noin 2600 vantaalaista työnhakijaa.

oppisopimus, työntekijöiden monipuolinen tausta, koulutusvaatimukset, ulkomaiset tutkinnot ym.)?

- Tasa-arvoisten rekrytointikäytäntöjen edistäminen: esimerkiksi anonyymi työnhaku.
- Kunnan palkkojen nosto tietyissä tehtävissä: Palkkojen kasvattaminen kunnan työtehtävissä, joissa on suuri työvoimapula (mahdollinen alueellinen painotus).
- Miten voimme parantaa Vantaan vetovoimaa työpaikkana (palkkaus, työolot, määräaikaisten vs. vakinaisten työntekijät, johto)?
- Työllistymispalveluiden alueellinen kohdentaminen MEK-alueille.
- Lähiöhubi, joka toimisi tilana pienryhtäjille ja etätyöntekijöille lähiössä. Tilassa voisi toimia myös yritysvalmentaja.
- Selvitetään mentorointiohjelman mahdollisuutta, jossa luodaan rakenne haastavassa tilanteessa olevan henkilön ja mentorin välille.¹⁶
- Perustetaan laaja-alainen alueen Elinvoimaryhmä (työnimi), jossa tapaavat säännöllisesti alueen merkittävimmät toimijat välittäen tietoa ja muodostaen kullekin alueelle yhteisen vision/tavoitteita sekä määrittäen toimenpiteitä, joilla tavoitteisiin päästään. Alueellinen jalkautuminen mahdollistaa alueiden erityispiirteiden ja erilaisten lähtökohtien huomioon ottamisen näiden visioiden ja tavoitteiden asettamisessa.

Koulutuksen rooli on keskeinen niin nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä, työllisyyden edistämässä kuin talouskasvussakin (Kivinen, Hedman ja Kaipainen 2007; Böckerman, Haapanen ja Jepsen 2019; Goldin ja Katz 2009). Täten Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiaohjelman yhtenä painopisteenä on asukkaiden koulutuksen tukeminen. Johtoryhmä tarkastelee ja pohtii seuraavia politiikkatoimia ja linjauksia osana ohjelmaa:

- Oppilaitoskohtainen resurssitarpeiden määrittäminen toisen asteen koulutuksen osalta: Positiivisen erityiskohtelun kohdentaminen S2-opiskelijamäärien tai muiden mittareiden mukaisesti.
- Joustavat oppimisen polut: Toisella asteella yhtenä tavoitteena on joustavat

¹⁶ Rakenne voisi toimia erityisesti kotoutumisen välineenä. Esimerkiksi Tanskassa ja Norjassa Punainen risti tekee yhteistyötä Maahanmuuttoviraston kanssa mentorointiohjelmissa, joissa yhdistetään maahan tulleet paikallisten perheiden ja henkilöiden kanssa integroitumisen edistämiseksi. Myös Ruotsissa on kehitetty sosiaalisia innovaatioita, joissa ammattiliitot ja yritykset ovat kehittäneet maahanmuuttajille ”pikakaistoja” työelämäänsä työvoimapula-aloille (ohjelmaan kuuluu muun muassa taitotaso-arviointi sekä julkisesti rahoitettu jatkokoulutus) (Karlsdóttir et al. 2017, s. 36; katso myös Yhdysvalloissa toimiva PeerForward (<https://www.peerforward.org/>) sekä SPR:n tekemä työelämämentorointi (<https://rednet.punainenristi.fi/node/58025>)).

oppimisen polut, jossa Varia ja lukiot tekevät entistä enemmän yhteistyötä ja opiskelijat voivat valita opintojaan vapaammin näiden muotojen välillä. Tavoitteena on se, ettei eriytyminen ala heti toiselle asteelle siirryttäessä ja että tuodaan enemmän ihmisiä yhteen näistä kahdesta koulutuspolusta.

- Opiskeluhuollon palveluiden jalkautuminen oppilaitosten arkeen ja mahdollisimman lähelle opiskelijoita.
- Oppimiskampus: Vantaan oppimiskampus on yksi kaupungin kärkihankkeista. Suunniteltu kampusalue sijoittuu Tikkurilan Jokiniemeen. Vantaan oppimiskampus on ammatillisen ja jatkuvan oppimisen superkampus, yhteistoimintaympäristö ja lisäksi myös potentiaalinen innovaatiotoiminnan keskittymä. Kampuksen toiminnallisen vision mukaan kampuksella räätälöidään koulutuspolkuja yritysten ja oppijoiden tarpeista lähtöisin. Kampuksen innovaatiot voivat täten olla uudenlaisia oppilaitosrajat ja –tasot ylittäviä koulutuspalveluita, saumattomia julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoimintamalleja sekä muita työvoiman kohtaantoa tukevia ratkaisuja. Uudisrakennus oppimiskampukseen sijoittuvat toisen asteen koulutuksen osalta Tikkurilan lukion 300 uutta lisäpaikkaa ja Vantaan Ammattiopisto Varian 1 300 opiskelijaa sekä Vantaan aikuisopiston Tikkurilan toimipiste ja aikuisopiston aikuisten perusopetus.

Muunkielisten suomen kielen opetus

Muunkielisten suomen kielen opetus Vantaan työllisyyspalveluissa

Vähäisestä suomen kielen taidosta johtuva pitkittynyt työttömyys on yksi aikuisväestössä eniten eriarvoisuutta aiheuttava ongelma. Lisäksi sen vaikutukset näkyvät koko perheessä ja laajemmin yhteiskunnassa.

Työllisyyspalveluiden kuntouttava työtoiminta on saanut suomen toisena kielenä -opetukseen (S2) MEK-rahoitusta jo muutaman vuoden ajan. Tämä on käytetty kahden opettajan työpanokseen valmennustaloille. Opetus on ostettu Vantaan aikuisopistolta. Opetus on kohdentunut pitkäaikaistyöttömiin työnhakijoihin, ja se on ollut konkreettista, käytännön arkeen sijoittuvaa opetusta, josta on hyötynyt sekä asiakas että hänen lähipiirinsä.

Kuntouttava työtoiminta on lakisääteinen sosiaalipalvelu, ja jatkossa sitä tuottaa Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, mikä vaikeuttaa toiminnan jatkamista nykyisessä muodossa. Samaan aikaan työllisyyspalveluissa on havaittu, että myös kotoutumisajan ylittäneet asiakkaat hyötyisivät konkreettisesta ja käytännönläheisestä S2-opetuksesta. Vantaan osaamiskeskuksessa on aiemmin toteutettu opetusministeriön rahoituksella S2-koulutusta ostopalveluina, mutta rahoitusehtoihin tulleiden muutosten vuoksi palveluiden ostaminen ei hankerahoituksella

ole enää mahdollista. Rahoitusta kotoutumisajan ylittäneiden S2-opetukseen ei juuri ole tarjolla, ja se on iso este työllistymiselle.

Lainsäädäntö on muuttumassa vieraskielisten palveluiden osalta, ja osa palveluista tulee jatkossa kunnasta, osa hyvinvointialueelta. Tulevan kotoutumislain uudistuksen myötä myös kuntien vastuu kotoutumisen edistämisestä kasvaa ja kunnan tulee tuottaa tai hankkia itsenäisesti suurin osa palvelutarjonnasta. Nyt olisi erinomainen aika pilotoida uudenlaisia malleja, joita voidaan juurruttaa osaksi kunnan peruspalveluja. Ehdotus myös toteuttaa valmistelussa olevan Vantaan kaupungin kotoutumisohjelman tavoitteita mm. palveluiden saavutettavuuden näkökulmasta sekä parantamalla kielenopetuksen työelämälähtöisyyttä.

Tarkoituksena on kehittää ja pilotoida kotoutumisajan ylittäneiden aikuisten kielenopetusta konkreettisesti osana asiakkaan työllistymispolkua. Nykyisin muulla rahoituksella toteutettava S2-opetus on pitkälti koulumuotoista, keskittyy lähinnä peruskielitaidon kerryttämiseen, eikä niinkään työelämälähtöiseen, ammatti-kielen osaamiseen. Tarvetta on nimenomaan toiminnalliselle, ammatillista suomea vahvistavalle kielenopetukselle, joka voidaan nivoa osaksi muunkielisten palveluita ja yritysysteistyötä.

Osaamiskeskuksessa on aloittanut kesän 2022 aikana kaksi työpaikoille jalkautuvaa S2-omavalmentajaa, joiden tarkoitus on tukea asiakkaan kielellistä vahvistumista työkokeilu- tai työpaikalla. Työ tehdään tiiviisti osaamiskeskuksen yritysysteistyön suunnittelijoiden kanssa. Tavoitteena on tukea kiinnittymistä työelämään ja keventää työnantajan perehdytystyötä. Myös Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke linkittyy osaamiskeskuksen kielenopetuksen kokonaisuuteen, ja asiakkaita voidaan poluttaa osaamiskeskukselta hankkeeseen ja hankkeesta osaamiskeskukseen.

Rahoituksessa on tarkoitus saada kaksi S2-opettajan lisäresurssia kielenoppimisen tueksi ennen mahdollisen työpaikan saamista tai jopa työsuhteen alussa perehdytyksen aikana. Opetus ei olisi sidottu tiettyyn paikkaan, vaan sitä voitaisiin tarjota esimerkiksi yhteistyökumppaneiden, kuten asukastilojen, järjestöjen tai yrityskumppaneiden, tiloissa. Opetus voisi tarpeen mukaan painottua alakohitaiseen suomen kielen opetukseen, erityisesti työvoimapula-aloille, esimerkiksi hoiva-alalle tai ravintola-alalle. Vastaavaa kielenopetusta ei toteuteta tällä hetkellä peruspalveluna, eikä sille ole muuta rahoitusta saatavilla.

Toiminnan vaikuttavuutta voitaisiin yleisellä tasolla arvioida yritys- ja asiakas- ja asiakkaiden palautteiden perusteella ja tietenkin myös työllistymisten määrällä. Tarkemmat vaikuttavuusmittarit tulee asettaa, mikäli rahoitus saadaan ja

toimintaa pystytään suunnittelemaan konkreettisemmin.

Tarkoituksena on pilotoida uudenlaista kielenopetuksen mallia, joka yhdistäisi S2-opetuksen ja tarvittavan kielellisen tuen työmarkkinoillesiirtymisvaiheessa. Malli tarjoaisi konkreettista tukea kielen oppimiseen työllistymisprosessin eri vaiheissa ja tukisi siirtymää esimerkiksi työkokeilusta työsuhteeseen. Mallia voitaisiin hyödyntää esimerkiksi työharjoittelun, kuntouttavan työtoiminnan tai jopa osa-aikaisen työsuhteen aikana. Toimintaan voivat hakeutua kaikki työttömät työnhakijat, joiden työllistymisen esteenä on kielitaidon puute. Mallia jatkokehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, ja malli linkittyy yhteisöllisen kielenoppimisen tukemisen kokeiluun myös osaamiskeskuksessa järjestetyn Vanhemmat mukaan -toiminnan kautta.

Ehdotus mahdollistaisi myös sen, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat, jotka ovat aina myös työllisyyspalveluiden asiakkaita, voisivat jatkossakin hakeutua palvelun piiriin osana kuntouttavaa työtoimintaa.

Yhteisöllisen kielenoppimisen tukeminen kirjastoissa ja asukastiloilla

Tarkoituksena on edistää yhteisöllistä kielenoppimista kirjastoissa ja asukastiloissa palkkaamalla kirjastoihin erikoiskirjastonhoitajia. Hankkeeseen on palkattu erikoiskirjastonhoitaja ajalle 1.1.2022–31.12.2023 Länsimäen kirjastoon, ja toimintaa olisi tarkoitus laajentaa Koivukylä-/Havukoski-alueelle uuden erikoiskirjastonhoitajan avulla. Yhteisöllistä kielenoppimista tukee erikoiskirjastonhoitaja, jolla on pätevyys suomen opettamiseen toisena kielenä.

Toimintamalli on ollut suosittu Länsimäessä ja ryhmät ovat kokoontuneet viikoittain ja osallistujia on ollut yhteensä 30. Lisäksi on tarjottu yksilöopastusta 10 henkilölle yhteensä 61 kertaa. Työntekijä on aktiivisesti etsinyt asiakkaita, kuunnellut ja kartoittanut heidän tarpeitaan. Hankkeen työntekijällä on suuri merkitys hankkeen toteutuksessa, ja hankkeessa onkin jo neljäs ryhmä perusteilla. Toiminnassa on ollut erityistä se, että paikkana on kirjasto ja työntekijä osaa yhdistää suomen kielen opiskelun ja kirjaston palvelut, tilat ja aineistot. Kirjastotyöntekijät voivat myös ohjata kirjaston satunnaisia käyttäjiä mukaan toimintaan, ja kynnys on siten huomattavan matala verrattuna siihen, että mainostettaisiin kirjastoille vieraampaa toimintaa jossakin muualla. Toiminta myös kehittyi vuoden 2022 aikana, ja tuolloin aloitettiin muun muassa monikulttuuriset ja monikieliset opiskelijoihin yhdistävät illanvietot/iltapäivät.

Maahanmuuttajien tavoittaminen aktiivisesti tehtävään palkatun henkilön verkostojen kautta on ollut tärkeää. Ryhmiin olisi paljon tulijoita ja varsinkin iltaryhmät olisivat suosittuja. Kysyntää olisi huomattavasti enemmän saatavilla oleviin paik-

koihin nähden. Uudenmuotoiselle oppimiselle näyttää tällä hetkellä olevan tarve niillä, jotka putoavat syystä tai toisesta ryhmämuotoisen opetuksen ulkopuolelle. Suomen kielen taidon merkitys on oleellinen seikka työllistymisen kannalta.

Rahoituksella palkataan Koivukylän kirjastoon kirjastonhoitaja, jonka tehtäväkenttänä on erityisesti lapsiperheisiin, vanhempiin ja alakoululaisiin painottuva lukutaitoja edistävän toiminnan järjestäminen kirjastossa ja asukastilalla. Lisäksi kehitetään uudentyypeistä kielikummi-/puhekaveri-toimintaa, jonka tavoitteena on kirjaston asiakkaiden suomen kielen aktivointi kirjaston kanssa yhteistyötä tekevien aktiivisten vapaaehtoisten avulla. Hankkeessa tehdään aktiivista yhteistyötä muiden alueella olevien tahojen ja hankkeiden kanssa, kuten tulevien yhteisökehittäjien, lähiöliikuttajien, Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen sekä taloyhtiöklubin kanssa.

Kustannukset

- 2023: Työllisyyspalveluiden suomi toisena kielenä -opetukseen 128 000 €. Opetus ostetaan Vantaan aikuisopistolta. Kustannukset kohdistuvat vain vuodelle 2023.
- 2023: erikoiskirjastonhoitajan palkka, 47 000 euroa. Kustannukset kohdistuvat vain vuodelle 2023.
- Työllisyyspalveluiden ja kirjastojen S2-opetuksen jatkoa mietitään siis uudeleen vuoden 2023 aikana, ja johtoryhmä pohtii vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa S2-opetusta vuosille 2024–2025.

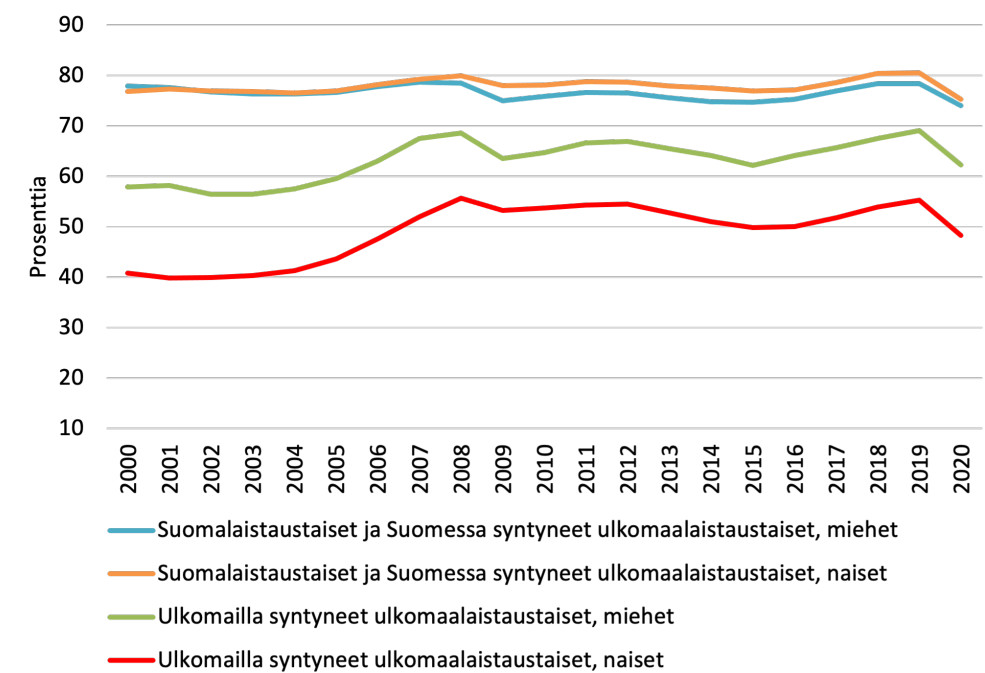
Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään

Vuonna 2018 OECD totesi, että Suomessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttajataustaisten naisten ja lasten kotoutumiseen. Myös tällä hetkellä (kirjoitushetkellä 2022) valmisteltavassa kotoutumislain kokonaisuudistuksessa kiinnitetään erityishuomiota maahan muuttaneiden naisten työllisyyden edistämiseen.¹⁷ Ulkomailla syntyneiden naisten työllisyysaste oli vuonna 2019 noin 55 prosenttia, kun ulkomailla syntyneiden miesten työllisyysaste oli noin 69 prosenttia. Lisäksi ulkomailla syntyneiden naisten työllisyysaste oli 23 prosenttiyksikköä pienempi kuin Suomessa syntyneiden naisten (kuvio 5). Ei-työllisissä äideissä on runsaasti vähän koulutettuja, vain vähän työkokemusta omaavia ja heikosti suomea osaavia. Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta lähtöisin olevien koulutustaso on erityisen matala. Nuorimman lapsen ollessa 3–6 vuotta suurin osa suomalais-taustaisista äideistä on jo töissä, mutta ulkomaalaistaustaisista vain joka toinen (Larja 2018). Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osaaminen matematiikas-

¹⁷ Ks. HE laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (valtioneuvosto.fi) (viitattu 14.9.2022).

sa, lukutaidossa ja luonnontieteissä 15 vuoden iässä on selvästi heikompaa kuin kantaväestön osaaminen (VTV 2015).

Kuvio 5. Työllisyysaste, %.¹⁸

Lähde: Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta, 2020. Lisätieto: 18–64-vuotiaiden työllisten osuus samanikäisestä väestöstä, tilaston viiteajankohta on vuoden viimeinen viikko (25.–31.12.).

Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -toimintamallissa maahan muuttaneet vanhemmat opiskelevat esimerkiksi suomen kielen alkeita ja matematiikan perustaitoja yhdessä peruskoululuokan lasten kanssa 2–3 päivänä viikossa. Lisäksi vanhemmat opiskelevat suomen kieleen, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja kotoutumiseen liittyviä sisältöjä S2-valmentajan johdolla. Huoltajan on helppo osallistua toimintaan, kun se järjestetään siellä koulussa, missä oma lapsi on. Toimintaan voi osallistua myös alle kouluikäisen lapsen kanssa, mikä madaltaa osallistumisen kynnystä. Keväällä vanhempia tuetaan löytämään työkokeilupaiikka, jonka kautta he saavat kokemusta suomalaisesta työelämästä.

¹⁸ Eri menetelmistä ja määritelmistä johtuen työvoimatutkimuksen ja rekisteripohjaisen työssäkäyntitilaston työllisyys- ja työttömyysasteet eroavat toisistaan, mutta ulkomaalaistaustaisten naisten heikko työmarkkina-asema tulee esiin molemmista lähteistä.

Toimintamalli on ollut käytössä Vantaalla vuodesta 2017 alkaen. Toiminnan tarve on huomattu, ja toiminta on laajentunut vuosien aikana uusiin kouluihin. Toimintaa on kehitetty ja laajennettu pitkäjänteisesti siten, että tällä hetkellä toimintaa on kuudessa koulussa. Toimintaa olisi tarvetta laajentaa vielä Havukoski-/Koivukylä-alueelle, jolloin mukana olisi seitsemän koulua. Tähän asti toimintamalli on toiminut ESR-, OPH- ja OKM-rahoituksella. Toimintaa on alusta alkaen tehty siitä näkökulmasta, että siitä saataisiin osa Vantaan kaupungin vakituista toimintaa. Vuonna 2022 hanke siirtyi yhä vahvemmin Vantaan kaupungin toiminnaksi osaksi Vantaan osaamiskeskusta, ja toimintaa rahoitettiin vuonna 2022 myös Vantaan kaupungin MEK-rahoituksella. Perusopetus on edelleen vahvasti sitoutunut toimintamalliin ja näkee sen hyödyt niin oppilaille, huoltajille kuin kouluillekin.

Muun muassa kotoutumislain kokonaisuudistuksen valmisteluissa on tuotu esille, kuinka erityisesti maahan muuttaneiden naisten tai äitien yhteiskuntaan kiinnittyminen tukee lasten ja koko perheen hyvinvointia ja kotoutumista. Ohjelman vaikuttavuudesta ei ole tehty varsinaista tutkimusta, mutta hankkeen etenemistä on seurattu tiiviisti ja hanke on saanut erittäin positiivista palautetta osallistujilta¹⁹, noin puolet on jatkanut opintojaan eteenpäin²⁰, opiskelijoiden kielitaito kehittyi selvästi sekä hankkeella on havaittu olevan kyselyiden mukaan myönteisiä vaikutuksia osallistuneille (itsetunnon vahvistuminen, yhteiskuntaan osallistuminen, ystävien saaminen, omien vahvuuksien löytäminen)²¹. Uskomme, että toimintamalli tukee siis myös lasten ja koko perheen hyvinvointia ja kohdistuessaan MEK-alueille myös vähentää segregatiota.

Toimintamalli voi olla todellisen integroitumisen alku ja muuttaa vanhempien sosioekonomista asemaa, kun vanhempia tuetaan itselle sopivan työkokeilu- paikan ja muun jatkopolun löytämisessä. Toiminnan tuloksena mukana olevien vanhempien kielitaito kehittyy ja he tutustuvat suomalaiseen koulujärjestelmään, työelämään ja yhteiskuntaan. Myös vanhempien ymmärrys varhaiskasvatuksesta ja sen tärkeydestä ja merkityksellisyydestä lisääntyy. Kodin ja koulun välinen yhteistyö vahvistuu, kun vanhemmat oppivat ymmärtämään suomalaista koulujärjestelmää ja tutustuvat paremmin oman lapsensa kouluun ja henkilökuntaan, jolloin he pystyvät tukemaan lapsiaan paremmin koulunkäynnissä.

¹⁹ Ks. Äitien tarinat ja tulevaisuuden haaveet -video: Äitien tarinat ja tulevaisuuden haaveet - YouTube (haettu 27.06.2022).

²⁰ Ks. hankkeen tuotekortti: Äidit mukaan tuotekortti.ai (aiditmukana.fi) (haettu 27.06.2022) sekä Äidit mukaan tuotekortti.pdf - Google Drive (haettu 27.06.2022).

²¹ Ks. hankkeen loppuseminaarin sivut, joissa on linkkejä mm. opinnäytteisiin: Hankkeen loppuseminarisivu – Äidit mukana (aiditmukana.fi) (haettu 27.06.2022).

Vanhemman osaamisella ja koulutustaustalla on suuri merkitys myös lasten koulussa menestymiseen. Pitkällä aikavälillä toimintamalli lisää työvoimaa ja tuo sitä kautta yhteiskunnalle säästöjä. Osallistujien itsetunto, minäkuva ja yhteiskunnallisen osallisuuden kokemukset vahvistuvat. Lasten tuntemukset äitien opiskelusta ovat olleet myönteisiä ja kannustavia. Toimintaan osallistuvien vanhempien elinympäristö laajenee, ja he tutustuvat paremmin oman asuinalueensa palveluihin.

Toimintamalli on huomioitu laajasti, ja se on herättänyt paljon mielenkiintoa. Toimintamallin edustajat on kutsuttu Linnan juhliin, toimintamalli on huomioitu erilaisilla palkinnoilla (Kuntatyö 2030 kehittämistyöpalkinto, Cygnaeus-palkinnon finalistit), ja toimintaa on pyydetty esittelemään monissa eri konferensseissa ja tapahtumissa niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Toimintamalli on ollut monen eri tutkimuksen ja selvityksen sekä median kiinnostuksen kohteena. Myös Espoossa ja Helsingissä on käynnistetty Vantaan toimintamallin pohjalta vastaavaa toimintaa.

Kustannukset

Hanke toimii tällä hetkellä (kirjoitushetkellä, vuonna 2022) kuudessa koulussa, jotka sijaitsevat seuraavilla alueilla: Länsimäki (Rajakylän koulu), Hakunila (Lehtikuusen koulu), Mikkola (Mikkolan koulu), Myyrmäki (Kaivokselan koulu), Tikkurila (Jokiniemen koulu) ja Veromäki (Veromäen koulu). Toiminta on hyvin vakiintunutta näissä kouluissa, ja koulut ovat sitoutuneita toimintaan. Lisäksi on tunnistettu tarve laajentua Havukosken alueelle (esim. Kytöpuiston koulu), jolloin toiminnassa olisi mukana seitsemän koulua. Mikäli jokin em. kouluista on MEK-alue- rajauksen ulkopuolella, niin tässä tapauksessa toimintaa voisi olla mahdollista laajentaa sen sijasta johonkin toiseen kouluun, joka olisi myös MEK-ohjelmaan sopiva. Esitettyyn toimintaan tarvitaan viisi S2-valmentajaa ja projektiasiantuntija. Opettajille, joiden luokassa on toimintaan osallistuvia vanhempia, maksetaan pieni korvaus. Lisäksi muita kuluja ovat toimitilakulut, ulkopuoliset ostopalvelut, vanhempien oppimateriaalit, ryhmätoiminnan tilavuokrat, muut ryhmien toimintakulut (esim. vierailut, materiaalit, ravitukset, ym.), viestintäkulut ja matkakulut. MEK-ohjelman kirjoitushetkellä hankkeella on rahoitus 5/2023 asti opetus- ja kulttuuriministeriöstä, ja vuodelle 2022 on saatu lisäksi rahoitusta Myönteisen erityiskohtelun määrärahasta. Tällä hetkellä toiminnalle ei ole rahoitusta 6/2023 lähtien ja Myönteisen erityiskohtelun määrärahasta haetaan alla olevan budjetin mukaista rahoitusta nykyisen rahoituksen päättymisen jälkeen ajalle 6/2023–12/2025.

Taulukko 2. Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen kustannukset

	2023	2024	2025	Yhteensä
Henkilöstökulut 6 hlöä (5 S2-valmentajaa + projektiasiantuntija)	212 000	34 000	349 000	910 000
Opettajien korvaukset	7 600	9 700	9 700	27 000
Toimitilakulut, kaluste- ja tarvikehankinnat	3 000	4 000	4 000	11 000
Ulkopuoliset ostopalvelut	4 000	8 000	8 000	20 000
Vanhempien oppimateriaalit	2 000	2 000	2 000	6 000
Ryhmätoiminnan tilavuokrat	3 000	4 000	4 000	11 000
Muut ryhmätoiminnasta aiheutuvat kulut	4 000	8 000	8 000	20 000
Viestintäkulut	1 500	2 000	2 000	5 500
Matkakulut	1 000	2 000	2 000	5 000
Yhteensä	238 100	388 700	388 700	1 015 500

Aikuisopiston Elämästä kiinni Suomessa -sparraus maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille

Elämästä kiinni Suomessa -sparraus tähtää maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun kohentamiseen. Sparraus täydentää aikuisopistossa suoritettuja opintoja tarjoamalla tukea, ohjausta ja valmennusta opiskelijan eri elämänalueilla.

MEK-rahoituksella palkataan kokoaikainen yhteisöpedagogi/valmentaja. Hänen työkuvaansa kuuluu opiskelijoiden ohjaaminen ja avustaminen esimerkiksi taloudellisissa ja opintososiaaliin etuuksiin liittyvissä kysymyksissä sekä ohjaus palveluiden ja vapaa-ajan toimintojen piiriin. Yhteisöpedagogilla on vahva kulttuurinen osaaminen, ja hän tuntee Vantaan kaupungin palvelut sekä kolmannen sektorin toimijat. Yhteisöpedagogin työ on jalkautuvaa: aikuisopistolla tapahtuvan yksilö- tai ryhmämuotoisen työn lisäksi hän voi liikkua opiskelijoiden mukana esimerkiksi harrastuspaikoissa.

Sparrauksen kohderyhmänä ovat aikuisopiston maahanmuuttajataustaiset opiskelijat muun muassa lukutaitokursseilta, äiti-lapsi-kursseilta sekä aikuisten perusopetuksesta.

Elämästä kiinni Suomessa -sparraus linkittyy aikuisopistossa mahdollisesti toteutettavaan Vamos Goal -yhteistyöhankkeeseen, jonka kohderyhmänä ovat ai-

kuisten perusopetuksen nuoret opiskelijat. Tämä hanke voidaan toteuttaa, rahoitusta saataessa, vaikka Vamos Goal -yhteistyöhanke ei toteutuisikaan. Elämästä kiinni Suomessa tukee erityisesti muiden maahanmuuttajakoulutusten opiskelijoita. Kohderyhmässä on myös työelämän ulkopuolella olevia kotiaiteja, joiden tilanteeseen on valtakunnallisestikin toivottu kiinnitettävän erityistä huomiota. Tässä kohdin Elämästä kiinni Suomessa tekee tiivistä yhteistyötä Maahanmuuttajapalveluiden koordinoiman Vantaan kotoutumisen johdantojakson pilottiko-keilun kanssa.

Kustannukset

- Yhteisöpedagogi/valmentaja, 45 000 €. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.

5.3.2. Terveys

Lähiöt liikkeessä – koulujen urheilujoukkuetoimintaa ja lähiliikuntaa asukkaille

Tausta

Liikunnan mittavat vaikutukset ulottuvat niin psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, sairauksien ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn kuin arjessa jaksamiseen ja toimintakyvyn rakentamiseen ja ylläpitämiseen koko elinkaaren laajuudelta. Liikunnan on todettu myös parantavan koulumenestystä (esim. Ishihara et al. 2020), ja liikuntaharrastuksissa luodaan pohjaa usein elinikäisille kaveruussuhteille liikunnallisen ja terveellisen elämäntavan omaksumisen ohessa. Lähiöt liikkeessä -hankkeen toisessa osiossa, jonka keskiössä on urheilujoukkueiden perustaminen kouluille, pyritään luomaan näitä edellytyksiä niille, joilla näitä mahdollisuuksia ei muutoin välttämättä olisi perheen sosioekonomisten syiden vuoksi. Tällä tavoin pyritään mahdollistamaan tasa-arvoinen tilaisuus kaikille kuulua osaksi yhteisöä ja ennaltaehkäistään syrjäytymistä varhaisessa vaiheessa.

Hankkeen toisessa, lähiliikuttajat-osiossa, liikunnan vaikutuksia pyritään saamaan esille toimintakyvyn ja liikunnallisen aktiivisuuden lisääntymisen muodossa (höntsäilyn hyödyt, ks. Kopomaa ja Salasuo 2020). Ikääntyneiden kohderyhmässä pyritään lisäämään sosiaalista aktiivisuutta ja ennaltaehkäisemään yksinäisyyttä, jota saattaa esiintyä työelämän loputtua. Työikäisten kannalta liikunnan merkitys tulee esiin siinä, miten toimintakykyä ylläpidetään ja kuinka sillä ehkäistään elintapasairauksia, kun taas työttömien kohdalla on tärkeää tarjota monipuolisesti matalan kynnyksen liikuntaa ja toimintaa välttääksemme yhteiskunnasta vieraantumisen ja vahvistaaksemme yksilön pystyvyyden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Hankkeen tavoitteet

Lähiöt liikkeessä -hankkeessa edistetään asukkaiden liikunnallista elämäntapaa lähiliikunnan ja koulujen urheilujoukkuetoiminnan avulla. Hankkeessa toteutetaan omaehtoista vertaisohjaamiseen perustuvaa lähiliikuntaa sekä ohjattua koululaisurheilua myönteisen erityiskohtelun alueilla. Hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä liikkumattomuudesta koituvia terveystaloudellisia, vahvistaa asukkaiden yhteisöllisyyttä liikunnan avulla sekä tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuutta osallistua koulujen omiin urheilujoukkueisiin.

Ulkokuntosalien kyselyn (2021) vastauksissa on tullut esille monien asukkaiden hyvin rajallinen tieto siitä, millaisia liikuntamahdollisuuksia lähiympäristössä on tarjolla. Lisäksi Tasa-arvoista sporttia -hankkeessa (2021–2022) todettiin, että maahan muuttaneilla asukkailla, erityisesti naisilla, on hyvin suuri kynnys tutustua liikuntapaikkoihin itsenäisesti. Lapsille ja nuorille on tarjolla paljon matalan kynnyksen harrastus- ja kerhotoimintaa, mutta liian usein pienituloisten perheiden lapset jäävät kilpailullisen urheilutoiminnan ulkopuolelle (Puronaho 2014). Lähiöt liikkeessä -hankkeen avulla madalletaan näitä liikkumisen esteitä sekä luodaan yhdenvertaisia liikunnallisia kokemuksia riippumatta osallistujan sosio-ekonomisesta taustasta.

Lähiöt liikkeessä jakaantuu kahteen osa-alueeseen: 1) lähiliikuttajiin ja 2) koulujen urheilujoukkuetoimintaan. Hankkeessa toimii kokonaisuudessa kolme projektikoordinaattoria, joista kahden projektikoordinaattorin pääasiallinen tehtävä on koordinoida ja käynnistää matalan kynnyksen ja vertaisohjaamiseen perustuvaa lähiliikuntatoimintaa myönteisen erityiskohtelun alueilla. Kolmas projektikoordinaattori koordinoi koulujen urheilujoukkuetoimintaa valituilla pilottikouluilla.

Osa-alue 1: Lähiliikuttajat

Projektikoordinaattorit muodostavat vertaisohjaajien (lähiliikuttajien) avulla itsenäisesti toimivia liikuntaryhmiä eri kohderyhmille (nuoret, nuoret aikuiset, työikäiset ja seniorit) myönteisen erityiskohtelun alueille. Vertaisryhmät tapaavat säännöllisesti asuinalueiden lähiliikuntapaikoilla ja ulkokuntosaleilla sekä vierailevat liikuntatiloissa. Vertaisryhmät valitsevat itsenäisesti harrastettavat liikuntalajit ryhmän toimintakyvyn ja toiveiden perusteella. Tavoitteena on, että liikuntalajeissa keskitytään niihin lajeihin, joita vertaisliikuntaryhmän lähiympäristössä on mahdollista harrastaa (esim. voimaharjoittelu, juoksu, kortteli- ja sauvakävely, jalkapallo, ulko- ja sisäsähly, koripallo, ultimate ja frisbeegolf, uinti, petanque, luontoretkeily, luistelu, hiihto, lumikenkäily).

Lähiliikunnan osalta kohderyhmien tavoittamisessa ja liikuntaryhmien muodostamisessa käytetään jo olemassa olevia yhteistyöverkostoja ja -muotoja, kuten

nuorisotiloja, etsivää nuorisotyötä, asukastiloja, seurakuntia ja uskonnollisia yhteisöjä sekä yhdistyksiä. Lähiliikuttajat tekevät yhteistyötä alueiden koulujen, päiväkotien, oppilaitosten ja terveystaloudellisten sekä jo olemassa olevien liikuntaan kannustavien palveluiden kanssa (esim. Liikkuva päiväkotikoti ja Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, sporttikaverit, Harrastusten Vantaa, Hobihoi, hyvinvointimentorointi).

Tärkeänä kohderyhmänä lähiliikuttajissa ovat maahanmuuttajataustaiset naiset ja tytöt, joille luodaan turvallisia vertaisliikuntaryhmiä. Nais- ja tyttötyössä tehdään tiivistä ja kulttuurisensitiivistä yhteistyötä kotouttamista edistävien yhdistysten kanssa (esimerkiksi Niceheartsin Tyttöjen Tila). Lähiöt liikkeessä -hankkeeseen pyritään palkkaamaan vähintään yksi projektikoordinaattori, jolla on tuntemusta erilaisista kulttuuritaustoista ja joka puhuu vähintään yhtä Vantaalla puhuttavaa vähemmistökieltä.

Vertaisohjaajille eli lähiliikuttajille tarjotaan liikunta- ja ohjauskoulutusta ryhmien ohjaamiseksi. Vertaisohjaajat palkitaan liikuntapaikkojen ilmaislipuilla ja varusteipaketilla. Tavoitteena on luoda liikuntaryhmiä mahdollisimman pitkälle itsenäisesti toimivia ryhmiä, jotka jatkavat toimintaa myös hankkeen päätyttyä. Lähiliikuttajien viestinnässä ja markkinoinnissa hyödynnetään olemassa olevia kanavia, kuten asukastiloja, kirjastoja, nuorisotiloja sekä sosiaalista mediaa. Lisäksi projektikoordinaattorit järjestävät säännöllisesti pop up -lähiliikuntatapahtumia (esim. kauppakeskuksissa, toreilla, liikuntapaikoilla ja kirjastoissa). Pop up -lähiliikuntatapahtumissa tehdään yhteistyötä sosiaali-, terveys-, asukas-, kulttuuri-, elinkeino- ja työllisyyspalveluiden sekä paikallisten yritysten kanssa.

Osa-alue 2: Koulujen urheilujoukkueet

Toimintamallin pilotointi suoritetaan valittuihin (MEK-alueiden) pilottikouluihin, joihin perustetaan noin kahdeksan kappaletta koulujen omia urheilujoukkueita. Toiminta tulee pilottivaiheessa tavoittamaan arviolta 160–200 lasta sekä heidän vanhempiaan. Projektikoordinaattori vastaa toiminnan käynnistämisestä, yhteistyöverkostojen luonnista, koulutusten järjestämisestä sekä muista toimintaan liittyvistä työtehtävistä.

Joukkueille valitaan omat asiantuntevat valmentajat, jotka vastaavat laadukkaasta valmennuksesta sekä joukkuetoiminnasta. Joukkueiden valmennuksessa tehdään yhteistyötä paikallisten urheiluseurojen kanssa, ja tavoitteena on, että valmennus joukkueille toteutuisi heidän kauttaan. Valituissa kouluissa selvitetään, mille lajille olisi eniten kysyntää, ja joukkueet muodostetaan oppilaskyselyn selvityksen kautta. Tulevaisuudessa mallia voidaan laajentaa ja räätälöidä myös toiselle asteelle ja luoda joukkueita esim. Vantaan Kortteliliigan sarjoihin.

Koulun joukkue harjoittelee noin kolme kertaa viikossa sekä osallistuu paikalliseen aluesarjaan. Toiminnan kautta tuetaan positiivista ryhmäytymistä ja pyritään luomaan pitkäaikaisen harrastamisen malli, joka kestäisi koko peruskoulupolun sekä myös mahdollisesti jatkuisi toiselle asteelle. Näin tuettaisiin pitkäaikaisten kaveruussuhteiden muodostumista, joka on vahva positiivinen tekijä lasten ja nuorten kasvussa ja kehityksessä.

Joukkueiden kautta lapset ja nuoret voivat myös ohjautua muuhun seuratoimintaan urheiluseurojen stipendien kautta, ja näin lapsilla on mahdollista edetä omissa unelmissaan. Lisäksi koulujen omat urheilujoukkueet tukevat lasten koulumyönteisyyttä, ylpeyttä omasta koulusta ja asuinalueesta sekä yhdistävät vanhempia alueellisissa pelitapahtumissa ja muussa joukkuetoiminnassa. Tavoitteena on, että koulujen urheilujoukkuetoiminnassa mukana olevat lapset sitoutuisivat myös hoitamaan opintonsa kunnolla. Näin ennaltaehkäistään mahdollista syrjäytymistä varhaisessa vaiheessa.

Koulujoukkuetoiminnan kautta lapset ja nuoret harjoittelisivat vastuunottoa omista opinnoistaan ja elämästään turvallisessa ympäristössä. Koulujoukkueiden toimintaan voi tulla mukaan myös lapsia ja nuoria, jotka haluavat toimia mukana joukkueen oheistoiminnassa, kuten joukkueiden huoltajina, sosiaalisen median tuottajina, tapahtumissa vapaaehtoisina sekä avustavissa tehtävissä pelimatoilla. Toimintaan halutaan vahvasti mukaan lapsien vanhempia eri rooleissa, kuten apuvalmentajina, joukkueenjohtajina sekä talkooapuna ja varainkeruussa. Vanhemmille tarjotaan koulutusta näiden edellä mainittujen asioiden hoitamisessa. Koulujen urheilujoukkuetoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä mm. perusopetuksen, Vantaan Varian, paikallisten seurojen ja valtakunnallisten lajiliittojen kanssa.

Joukkueissa noudatetaan kaikki pelaa -periaatetta ja kaikelle kiusaamiselle sekä syrjinnälle on nollatoleranssi. Toiminnassa hyödynnetään turvallisemman tilan periaatteita, joihin kaikki osallistujat sitoutuvat. Toiminta on lapsille ja nuorille maksutonta.

Hankkeen seuranta ja vaikuttavuus

Hankkeen tavoitteena on kouluttaa vuoden aikana 20 vertaisohjaajaa (lähiliikuttajaa) sekä perustaa 10 lähiliikuntaryhmää. Ryhmiin osallistuu arviolta 80–100 osallistujaa vuodessa. Lähiliikuntatapahtumia järjestetään 6–8 kpl vuoden aikana. Lähiliikuntaryhmien seurauksena osallistujien terveydentila, fyysinen jaksaminen ja pystyvyyden tunne paranevat, osallistujien kokemus yksinäisyydestä vähenee sekä he kokevat turvallisuuden tunteen ja yhteisöllisyyden vahvistuvan. Osahankkeen tavoitteiden toteutumista arvioidaan tekemällä osallistujille

toiminnan aloitus- sekä päätöskartoitus. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan myös havainnoimalla ja teettämällä toimintaan osallistujille tyytyväisyyskysely toimintakauden aikana.

Urheilujoukkueisiin osallistuu arviolta 160–200 lasta ja nuorta sekä heidän huoltajiaan. Osahankkeen vaikutuksina oppilaiden koulumyönteisyys kasvaa, oppilaiden psyykkinen hyvinvointi paranee ja fyysinen aktiivisuus lisääntyy. Laaja-alaisesti urheilujoukkuetoiminnan avulla ehkäistään nuorten syrjäytymistä ja osattomuuden kokemusta. Urheilujoukkueiden ansiosta osallistujille muodostuu vähintään yksi mielekäs harrastus, jonka kustannukset eivät muodostu esteeksi harrastamiselle. Osahankkeen tavoitteiden toteutumista seurataan alku-, -seuranta ja -päättökyselyllä, jonka tuloksia voidaan verrata kouluterveyskyselyyn (aihealue hyvinvointi, osallisuus ja vapaa-aika).

Kustannukset

Taulukossa 3 esitetään hankkeen kustannukset vuosille 2023–2025.

Taulukko 3. Lähiöt liikkeessä -hankkeen kustannukset, 2023–2025, euroa.

	2023	2024	2025
3 projektikoordinaattoria / 12 kk	135 000	135 000	135 000
Liikuntavälineet ja lähiliikuttajien varustepaketit	7 500	7 500	7 500
Ostopalvelut ja koulutuskulut	5 000	5 000	5 000
Lähiliikuntatapahtumat (6-8 kpl / vuosi)	4 000	4 000	4 000
Valmennuskulut (a 35 €/h, 40 vko x 32 harjoitusta)	44 800	44 800	44 800
Matkakulut (150 €/pelimatka x 80 peliä)	12 000	12 000	12 000
Lisenssi ja pelivakuutus (40 €/lapsi, 40 € x 200 pelaajaa)	8 000	8 000	8 000
Varusteet (60 € x 200 pelaajaa, joka toinen vuosi)	12 000	0	12 000
Osallistumismaksu sarjaan (500 €/joukkue x 8 joukkuetta)	4 000	4 000	4 000
Muut kulut	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	234 300	222 300	234 300

5.4. Kukoistavat kaupunkikeskukset

5.4.1. Lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja

Tausta

Vantaa on Suomen monikulttuurisin kunta, joka kasvaa voimakkaasti erityisesti muuttoliikkeen ansiosta. Samaan aikaan asukkaista iso osa kokee yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta (14,1 prosenttia vantaalaisista koki itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti vuonna 2021, Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021, tulosraportti), mikä on yhteydessä korkeampaan syrjäytymisriskiin, heikkoon sosiaaliseen pääomaan ja moniin muihin yhteiskunnallisiin sekä terveydellisiin haasteisiin (Turja 2022; Rokach 2016). Moninaisen, kansainvälisen ja tiivistyvän kaupungin haasteeksi on muodostumassa yhteisöllisyyden rapautuminen ja yhä välinpitämättömämpi suhtautuminen yhteisten asioiden hoitoon, mistä esimerkkinä toimivat erittäin alhaiset äänestysprosentit eduskunta- ja kunnallisvaaleissa sekä suuret alueelliset erot. Vantaan äänestysprosentti on ollut koko 2000-luvun matalampi verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin (vuoden 2021 kunnallisvaaleissa äänestysprosentti oli 48,4 prosenttia), ja Vantaan äänestysalueiden välinen

äänestysaktiivisuusero oli jopa yli 30 prosenttiyksikköä (Bossart 2021). Näemme, että kaupungin voimakkaan kasvun ja moninaisuuden vuoksi on syytä kiinnittää huomiota lähiöiden yhteisöllisyyden tilaan ja pyrkiä vahvistamaan osallisuutta kaupunginosissa. Tavoitteena on luoda lähiöistä eläviä, moninaisia sekä yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja.

Yhteisökehittäjämalli

Vantaan kaupungin sisäisissä tilaisuuksissa on tuotu esille se, että kaupungin tulisi toimia enemmän kulttuurituotannon ja monenlaisen toiminnan mahdollistajana eikä välttämättä aina tuottajana. Myös Vantaan monikulttuurinen ja moninainen väestö nähdään suurena voimavarana, kulttuurituotannon elävöittäjänä sekä mahdollisuutena lisätä alueellista yhteistoimintaa. On kuitenkin huomattava, että väestöryhmien välillä on suuria eroja mahdollisuuksissa tuottaa kulttuuria, tapahtumia tai muuta toimintaa alueellaan. Tämä näkyy Räisäsen (2014) mukaan kulttuurituotannon alueellisessa jakautumisessa, sillä kulttuurituotannossa on hyvin suuria alueellisia eroja, ja asukkaat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa kulttuurin kokemisen näkökulmasta (lähiöt vs. keskustat). Käytännössä kulttuuriavustukset kohdistuvat keskustoihin, kuten Helsingissä kantakaupungin ja Kallion alueelle.

Helsingissä ovat toimineet stadiluotsit, jotka tukevat asukkaiden ja alueiden yhteisöjen keskinäistä vuoropuhelua, yhteistoimintaa ja alueellisten kehittämistoimien yhteensovittamista. Stadiluotseilla on tehtävinnään myös neuvoa asukkaita osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksissa sekä toimeenpanna osallistuvaa budjetointia. Stadiluotsitoiminta on koettu järkeväksi, mutta suurpiiritasolla toimivilla luotseilla on ollut niukasti aikaa kaupunginosien asukkaiden ja alueiden yhteisöjen vuoropuhelun edistämiseen.¹ Helsingin kaupunki on myös ryhtynyt edistämään osallistuvaa kulttuurityön mallia, jossa tavoitteena on tasapainottaa ja monipuolistaa kaupunginosien taide- ja kulttuuritarjontaa. Käytännössä taidelaitoksia ja taiteen ammattilaisryhmiä kannustetaan toimimaan oman lähipiirinsä ulkopuolella eri kaupunginosissa, yhteistyössä alueen asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Tämä ohjaus tapahtuu erityisesti avustuskriteereillä. Täytyy kuitenkin huomata, että osa kulttuuriavustusten kohdentumisesta keskustoihin on perusteltua, sillä monet kulttuurimuodot tarvitsevat oman infrastruktuurinsa toimiakseen ja kulttuurituotantoa on vaikea siirtää lähiöihin (Lindholm ja Päiviö-Häkämies 2020).

Koemme, että Vantaalla olisi tarvetta pilotoida yhteisökehittäjämallia, jossa palkataan yhteisökehittäjiä huono-osaisimmille kaupunginosille tai suuralueille Vantaalla. Yhteisökehittäjä pyrkisi kehittämään aluetta yhteistoimintamallilla, jossa pääideana on alueen asukkaiden ja yhteisöjen voimaannuttaminen ja tuominen yhteen. Yhteisökehittäjämalli mukautuisi alueen erityispiirteiden mukaan, mutta

yhteisökehittäjän tehtäviin kuuluisi erityisesti alueelle jalkautuminen, tiedonvälitys, alueen toimijoiden välisten tapaamisten ja kokousten järjestäminen sekä yhteisökehittämistä ja hankkeiden eteenpäin viemistä (ks. Mellunmäen esimerkki, yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen²²). Yhteisökehittäjien työtä alueilla voidaan tukea asukasraatiprosessilla²², jossa yhdessä asukkaiden kanssa määritetään alueen erityiset tarpeet ja yhteisön kipupisteet, joihin yhteisökehittäjä voisi työsäänsä tarttua. Asukasraatimallissa kutsutaan koolle satunnaisotannalla kerätty edustava joukko alueen asukkaita, jotka perehtymisen ja puntaroivan keskustelun kautta lisäävät ymmärrystä ja muodostavat näkemyksen käsiteltävänä olevasta asiasta. Asukasraatien kutsumenettely edistää muidenkin kuin järjestöissä ja yhteisöissä jo aktiivisten asukkaiden äänen kuulumista.

Yhteisökehittäjällä on myös keskeinen rooli muiden alueella toimivien hankkeiden kokoajana tiiviissä yhteistyössä eri keskusta-alueiden kehittämisen projektinjohtajien kanssa. Tämä mahdollistaa yhteistyön tiivistämisen ja eri hankkeiden välisten synergioiden etsimisen (esimerkiksi Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään, alueellinen nuorisotyö, Tempo-orkesteri, Taloyhtiöklubi, lähiöliikuttajat, Yhteinen pöytä, asukastilat, seurakunta, järjestötoimijat yms.). Lisäksi yhteisökehittäjät tukisivat alueellaan tapahtuvaa toimintaa, kuten tapahtuma- ja kulttuuri-tuotantoa sekä monipuolisesti asukaslähtöistä toimintaa alueella. Lisäksi avustumäärärahoihin tehdään määrärahan lisäys, joka kohdennetaan MEK-alueille (30 000 euroa vuonna 2023, 50 000 euroa vuonna 2024, 50 000 euroa vuonna 2025).

Yhteisökehittäjiä palkataan neljä, jotka sijoittuvat Hakunilan, Koivukylän, Korson sekä Myyrmäen suuralueille, vastuualueena erityisesti suuralueen huono-osaisimpien kaupunginosien yhteisökehittäminen. Myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri ry:n ylläpitämään yhteisötalotoimintaan tullaan hakemaan erillisrahoitusta. Näemme, että yhteisökehittäjämallilla voisimme edistää yhteisöllisyyden rakentumista asukkaiden kesken ja tukea alhaalta ylöspäin nousevaa toimijuutta.

Kustannukset

- Yhteisökehittäjät (4), 45 000 € x 4 = 180 000 €
- Yleis- ja toimintakulut 4 x 5 000 € = 20 000 €
- MLL:n Hakunilan lasten ja perheiden yhteisötalotoiminta, erillisrahoitus
- Avustumäärärahojen lisäys MEK-alueille: 30 000 € vuonna 2023, 50 000 € vuonna 2024, 50 000 € vuonna 2025
- Yhteensä: 230 000 € (2023), 250 000 € (2024), 250 000 € (2025)

²² Ks. Turun esimerkki Grönlund et al. (2020)

Havukosken kaupunginosaan kohdistettu toimintaraha

Havukoski on tilastojen ja kokemusten valossa kaikkein huono-osaisin kaupunginosa Vantaalla. Toimintaraha suunnataan kaupunginosassa tapahtuvien uusien avauksien kehittämiseen tai nykyisten toimintojen vahvistamiseen.

Kustannukset

- Toimintaraha on 50 000 €. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.

Turvallisuusyhteistyö

Vantaan kaupunki kuuluu Nordic Safe Cities -verkostoon, jonka tavoitteena on tuoda kaupungit yhteen, rakentaa resilienttejä paikallisyhteisöjä sekä vähentää polarisaatiota, vihaa ja ääriajattelua.²³ Verkoston avulla kaupungit pystyvät jakamaan kokemuksiaan ja ideoitaan, tukemaan toisiaan sekä innovoimaan uutta turvallisuuskysymysten äärellä. Kaupunkeja on mukana yhteensä 19 kaikista viidestä Pohjoismaasta. Vantaalla on muun muassa perustettu ns. ankkurimalli, jossa kannustetaan vanhempia kiinnostumaan ja tarvittaessa valvomaan lapsen internetin käyttöä. Mallissa tehdään yhteistyötä poliisin, nuorisotyön sekä sosiaalitoimen välillä. Lisäksi Vantaan kaupunki on lisännyt yhteistyötä poliisin kanssa palkkaamalla poliisikoordinaattorin. Poliisikoordinaattori toimii kaupungin yhteyshenkilönä turvallisuusasioissa ja yhdyshenkilönä poliisin ja kaupungin välillä sekä edistää Vantaan turvallisuussuunnitelman laadintaa ja toteutusta. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

5.4.2. Raidekaupunkia rakentamassa

Yksi keskeisimmistä keinoista segregaaation sekä alueellisen eriarvoistumisen purkamiselle on kaupunkirakenteen kehittämisen ja paikallisen kaupunkiympäristön parantaminen. Vantaa on määritellyt niin yleiskaavalla kuin resurssiviisauksen tiekartalla tavoitteeksi kestävästä kaupunkikehityksestä. Vantaa muodostuu useista omaleimaisista kaupunkikeskustoista, joita radat jo nyt yhdistävät. Vain itäisin osa kaupungista on ilman raideyhteyttä. Keskustojen verkostoa rajaavat työpaikka- ja pientaloalueet sekä viherrakenne. Kaupungin kasvu ei ole viime vuosikymmeninä sijoittunut tasapuolisesti eri puolille kaupunkia, mikä on korostunut Itä-Vantaalla uusien hankkeiden vähäisyytenä. Erityisesti asemanseudut ja muu joukkoliikennekaupunki ovat olleet vetovoimaisia. Tätä myönteistä kehitystä halutaan jatkaa ja laajentaa itäisellekin Vantaalle.

Vantaalle suunnitellaan parhaillaan noin 19 km pitkää pikaraitiolinjaa, joka tu-

²³ Lue lisää täältä <https://nordicsafecities.org/>.

lee kulkemaan lentoasemalta Tikkurilan ja Hakunilan kautta Helsingin puolelle Mellunmäkeen. Vantaan ratikka on yksi kaupungin kärkihankkeista, ja suuri osa kaupungin tulevasta kasvusta on uudessa yleiskaavassa suunnattu tähän kasvukäytävään, ratikkakaupunkiin. Hankkeelle haetaan investointipäätöstä kaupunginvaltuustolta vuonna 2023, jolloin rakentaminen voisi alkaa aikaisintaan 2024 ja liikennöinti 2028. Hankkeen kokonaiskustannusarvio sisältäen valtion ja Helsingin osuudet on noin 400 miljoonaa euroa vuoden 2019 kustannustasossa.

Katujen ja puistojen palvelualue panostaa keskusta-alueiden lähiympäristön viihtyisyyteen ja turvallisuuteen muun muassa peruskorjaamalla katuja, aukioita ja puistoja tavanomaisen toimintansa puitteissa. Erityisen tärkeässä roolissa on ulkovalaistus. Tarkemmat toimenpiteet määritetään keskusta-alueille laadittavissa kehittämissuunnitelmissa.

Katujen, aukoiden ja puistojen peruskorjausinvestointeja on tarkoituksenmukaista jatkossa tarkastella tavanomaisen investointisuunnittelun yhteydessä, koska edes yksittäisen hankkeen kustannuksia ei ole mahdollista sisällyttää käytävissä olevan MEK-budjetin mukaiseen raamiin.

Vantaan ratikka

Vantaan ratikka ei ole vain liikennettä, vaan koko kaupunkiympäristöä kehittävä hanke, jonka avulla eheytetään ja tiivistetään kaupunkirakennetta. Asukkaat ja yritykset hyötyvät saavutettavuuden paranemisesta. Ratikka vahvistaa huomattavasti vaikutusalueellaan joukkoliikenteen palvelutasoa ja kytkee sen entistä paremmin lähimpiin kaupunki- ja palvelukeskuksiin ja seudulliseen raideverkkoon. Ratikan myötä saavutettavuuden parantuminen edistää tontteihin kohdistuvaa kysyntää. Raitiotie parantaa saavutettavuutta erityisesti poikittaisliikenteen näkökulmasta ja edistää kestävästä liikkumisesta. Ratikkaan perustuvan kaupunkikehityksen avulla aluekeskukset on tarkoitus kutoa yhteen jatkuvaksi kaupunkikudokseksi. Kun ratikkakaupunki on kytkeytynyt myös nopeaan junaliikenteeseen ja lentoliikenteeseen, ratikka parantaa koko ratikkakaupungin saavutettavuutta ja edelleen haluttavuutta asuin- työ- ja palvelujen sijaintipaikkana. Kunnan maankäyttöä ja palveluverkkoa koskevat valinnat vaikuttavat monella tavalla kunta-laisten arkeen ja yritysten toimintaedellytyksiin. Mitä tiiviimmin lähiympäristössä on asukkaita, sitä luontevammin alueelle keskittyy arjen palveluita. Esimerkiksi kaupalliset palvelut keskittyvät sinne, missä on toisaalta paljon asukkaita, toisaalta muita samantyyppisiä ja toisiaan tukevia palveluita. Julkiset peruspalvelut pyritään toteuttamaan lähipalveluina, jotka ovat saavutettavissa kävellen, pyöräillen tai joukkoliikenteellä. Kaavoituksella mahdollistetaan hyvinvoinnin edistäminen kokonaisvaltaisesti ja viihtyisän elinympäristön toteutuminen. Tätä kautta kaavoituksella voidaan ehkäistä esimerkiksi segregatiota ja muun eriarvoisuu-

den syntymistä. Kustannukset: osa perusrahoitusta (jos toteutuu).

Kaupunkikeskustat ja niiden projektinjohtajat sekä kehittämissuunnitelmat

Jokaiselle suuralueelle palkataan projektijohtaja (viisi), joka vastaa kaupunkikeskustojen kokonaisvaltaisen kehittämisen koordinoinnista. Projektijohtajat valmistelevat ja koordinoivat alueellisia kehittämissuunnitelmia sekä vastaavat niiden seurannasta, tavoitteiden toteutumisesta ja raportoinnista yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Kukoistavat kaupunkikeskukset -painopisteen tavoitteet ja mittarit on määritetty kaupunkistrategiassa 2022–2025.

Laaditaan kaupunkikeskuksille kehittämissuunnitelma: Kaupunkikeskusten kehityksen suunnitelmallisuuden vahvistamiseksi sekä yksityisten sekä julkisten investointien kokoamiseksi kaupungissa laaditaan jokaiseen suuralueen keskustaan oma kehittämissuunnitelma, jonka lähtökohtana ovat kaupungin eri toimialojen yhteistyössä määritellyt kehittämiskohteet. Kehittämissuunnitelmat tukevat yleiskaavan toteuttamista ja kunnan tasapuolista kehittämistä. Hankkeiden toteuttamiseen ja niiden tarvitsemien kumppanuuksien kokoamiseen kokeillaan erilaisia vaihtoehtoja. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

Monipuolinen ja sosiaalisesti kestävä asuntotuotanto maa- ja asuntopoliitiikan toimilla

Jatketaan asuinalueiden sosiaalisen eheyden varmistamista huolehtimalla vuokra- ja omistusasumisen tasapainosta sekä asuntotarjonnan monipuolisuudesta asemakaavoituksen yhteydessä kaavamääräyksillä ja maankäyttösopimuksilla.

Omistusasumista lisätään alueilla, joilla vuokra-asumisen osuus on suuri. Tavoitteena on, että vuosittaisesta asuntotuotannosta noin 50 prosenttia toteutetaan vapaarahoitteisina omistusasuntoina. Kuitenkin vuosittaisesta asuntotuotannosta vähintään 20 prosenttia toteutetaan pitkäaikaisina kohtuuhintaisina vuokra-asuntoina valtion tuella tai muilla rahoitusmalleilla ja tavoitteena on, että kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja on tarjolla kaikilla kaupungin asuinalueilla. Eriytymisuhan alla oleville alueille valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämisessä Vantaa noudattaa erityistä harkintaa. Perinteisen vuokra- ja omistusasumisen lisäksi tavoitteena on monipuolistaa asuntojen hallintamuotojakaamaa asumisoikeusasunnoilla, asumisen osaomistusvaihtoehtoilla ja asunto-osuus-kuntamalleilla tai muilla mahdollisilla uusilla rahoitusmalleilla.

Tavoitteena on, että Vantaan kaupunginosista ja asuinalueilta löytyy eri kokoisia ja erilaisiin elämänvaiheisiin sopivia asuntoja monipuolisesti eri talotyypeissä. Monipuolisen asuntotuotannon takaamiseksi merkittävässä kerrostalokaavahank-

keissa vaaditaan monipuolista huoneistotyyppijakaumaa (yksiöitä korkeintaan 30 prosenttia rakennuksen asunnoista, kolmioita tai sitä suurempia asuntoja vähintään 30 prosenttia asuntajakaumasta). Vantaalla lisätään pientaloasumisen kaavoitusta, jolla tavoitellaan kaupunkiin lisää rivi-, pari- ja erillistalotuotantoa. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

KATOn segregatiotyöryhmä

Perustetaan segregatian torjumisesta vastaava työryhmä kaupunkiympäristön toimialalle. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

Keskustojen vahvuudet esiin viestinnällisellä profiloinnilla

Jokaisen suuralueen keskustalle (seitsemän kappaletta) on määritelty asukkaita ja kaupungin henkilöstöä osallistaen viestinnälliset profiilit. Profiileissa tuodaan esiin keskustan historiaa, nykypäivää ja keskeisiä vahvuuksia, joilla tähdätään kunkin keskustan tulevaisuuden visioon. Profiileja hyödynnetään maankäytön suunnittelussa, alue- ja kaupunkimarkkinoinnissa ja viestinnässä. Ne ovat osa monikeskuksisen Vantaan brändiä. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

Osallistuva budjetointi

Helsingistä ja muista kaupungeista poiketen, Vantaalla osallistuvaa budjetointia on kohdennettu huono-osaisimpiin kaupunginosiin, mikä parhaimmassa tapauksessa lisää asukkaiden osallistumismahdollisuuksia, parantaa valmisteluprosessia sekä vähentää segregoitumista. Keväällä 2022 käynnistynyt Myyrmäen alueelle toimenpiteitä kohdistava Meidän Myrksi, osallistuvan budjetoinnin prosessi, on lähenemässä äänestysvaihetta. Huhtikuussa ollut ideointivaihe tuotti kolmen viikon aikana noin 200 asukkaiden jättämää ideaa, jotka ovat tällä hetkellä verkkoalustalla kommentoitavana sekä kahdessa eri asukastyöpajassa käsiteltävänä. Näiden pohjalta muodostettavien lopullisten äänestettävien ehdotusten joukosta Myyrmäen asukkaat äänestävät marraskuussa voittajaehdotukset, jotka toteutetaan vuoden 2023 aikana.

Kustannukset

- 2023: 50 000 €, osallistuvan budjetoinnin hankkeiden toteuttamiseen.

Lähiöohjelma²⁴

Suomen suurimpien lähiöiden kehittämistä on tuettu ympäristöministeriön koordinoimassa lähiöohjelmassa vuosina 2020–2022. Tavoitteena on ollut asuinalueiden myönteinen pitkän aikavälin kehitys, joka tuottaa asukkaille hyvinvointia ja

alueille elinvoimaisuutta. Näemme, että Lähiöohjelmalle olisi tarvetta myös jatkossa, jotta alueellista eriytymistä voitaisiin ehkäistä investoinnein ja monipuolisen yhteistyön avulla. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta, johon on saatu ARAlta tukea.

Suuralueiden keskeiset hankkeet

Taulukkoon on listattu suuralueiden keskeisimmät hankkeet (taulukko 4). Hankkeet ovat tärkeitä suuralueiden ja kaupunginosien kehittymiselle, joten segregatiotyöryhmä seuraa hankkeiden etenemistä. Hankkeita ei rahoiteta MEK-ohjelmasta.

Taulukko 4. Vantaan suuralueiden keskeiset hankkeet.

Tikkurila

- hyvinvointikeskus
- oppimiskampus
- Tikkurilan keskustan kävelyakselin kehittäminen
- Väritehtaan alue
- Jokirannan kehittäminen ja Silkki
- Tikkurilan toimitilahanke

Myyrmäki

- kaupunkikulttuuritalo
- uudistuvat keskustakorttelit
- sporttikorttelit

Hakunila

- Vantaan ratikka (liittää erityisesti Hakunilan ja Länsimäen nykyiseen raideverkkoon)
- Kuusijärvi
- Hakunilan keskustan laajennus vanhan bussivarikon suuntaan
- Vaaralanlammet

Koivukylä

- Elmon urheilupuisto
- Koivukylän keskustan kaavarunko

Korso

- keskustan laajentuminen radan itäpuolelle
- keskustan kaavarunko

²⁴ Lisätietoja: <https://ym.fi/lahioiden-kehittaminen> (viitattu 1.9.2022).

Kivistö

- palvelukeskus
- tapahtuma-areena

Aviapolis

- Monitoimitalo Atomi
- lukio
- Annfredin ja Muuran kaava-alueet

Taloyhtiöklubit

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan seurauksena on syntynyt energiakriisi, joka eriarvoistaa ja aiheuttaa Suomessakin energiaköyhyyttä. Muutos pakottaa Eurooppaa kohti energiamurrosta. Tässä muutoksessa taloyhtiöiden rooli on keskeinen, mutta usein suuremmat hankkeet kariutuvat tiedon puutteeseen, taloyhtiöiden välisen yhteistyön hankaluuteen tai projektien suuriin kustannuksiin. Toisaalta meillä on loistavia hankkeita, joissa nimenomaan taloyhtiöiden yhteistyön lisäämisen avulla on edistetty asukkaiden ja alueiden yhteisöjen yhteishankkeita, kuten yhteisputkiremonttia tai energiaremontteja. Usein yhteiskehittämällä saadaan lisää tehokkuutta ja säästöjä, sillä esimerkiksi Lähiö 2072 -hankkeessa aloitetussa ryhmäputkiremontissa oli arviolta noin 25 prosenttia pienempi hinta normaaliin verrattuna. Myös tiedon lisäämisellä lämmönsäädöstä ja niihin liittyvistä toimenpiteistä voidaan säästää lämmitysenergiassa 5–15 prosenttia, jolla voidaan saada merkittäviä hyötyjä aluetasolla (Dhima 2014). Näemme siis, että monissa kaupunginosissa olisi tarvetta aidosti yhteisöjen rakentamistyöhön, tiedonvälitykseen sekä taloyhtiöiden yhteistoimijuuden vahvistamiseen.

Tässä Taloyhtiöklubi-hankkeessa edistetään ja aikaansaadaan energiaremontteja ja siirytään fossiilivapaisiin energialähteisiin. Klubien perusideana on koota yhteen naapuruston taloyhtiöiden hallitukset, perustaa heille yhteistyöfoorumi ja fasilitoida ohjattua, tavoitteellista ja aktiivista yhteistyötä kiinteistöjen ja alueen kehittämiseksi. Aluksi fokuksena oli energiaremonttien edistäminen, mutta jo hyvin alkuvaiheessa havaittiin, että klubit käsittelivät asioita lähiruoasta ja alueen viihtyisyydestä rottaongelmien ratkaisuun. MEK-rahoituksen avulla energia- ja kiertotalouskärkien lisäksi klubeihin tuodaan kolmas vahva ulottuvuus eli sosiaalinen yhteisöllisyys ja eriarvoisuuden ehkäisy. Klubit toimivat alustana naapuruston osallistamiselle, taloyhtiöiden asukasosallistumisen mallin kehittämiseksi, taloyhtiöiden tarpeiden mukaiselle yhteiskehittämiseksi (putkiremonteista urbaanin ruoan tuotantoon), sosiaalisen turvan luomiselle, ympäristön viihtyisyyden parantamiselle ja yhteisöllisyyden vahvistamiselle. Kaupunki voi hyödyntää klu-

beja aluekehittämisessä, kuten täydennysrakentamisen edistämässä ja alueen turvallisuuden sekä viihtyisyyden parantamisessa.

Taloyhtiöklubitoimintaa on kehitetty ympäristöministeriön rahoituksella pääkaupunkiseudun kunnissa vuosina 2020–2021. Tällöin perustettiin Vantaalle kaksi klubialuetta (yksi Myyrmäkeen ja yksi Koivukylään), kaksi Espooseen ja neljä Helsinkiin. Toimintaa on kehitetty kuntien ja Good House -konsulttiyhtiön kanssa. Nyt toisessa vaiheessa ympäristöministeriön rahoituksella käynnistyy Vantaalla vuoden 2024 helmikuulle kestävä jatkohanke. Vantaan nykyisten Myyrmäen ja Koivukylän klubien lisäksi perustetaan vuonna 2023 uusi klubialue ja laaditaan klubitoiminnan käsikirja, johon kootaan malli klubin perustamisesta sen pyörittämiseen. Uuden hankkeen tarkoituksena on kytkeä asukkaat tiiviimmin kaupungin ilmasto- ja kiertotaloustoimiin sekä tarjota yrityksille ja muille hankkeille alusta kehittää taloyhtiöiden välistä toimintaa.

Taloyhtiöklubihankkeen ensimmäisessä vaiheessa arvioitiin yhden klubin toiminnan kustannuksiksi 15 000 euroa/vuosi. Taloyhtiöiden osallistuminen kustannuksiin vuosina 2024–2025 mahdollistaisi taloyhtiöklubitoiminnan jatkon ja laajentumisen uusille alueille. Ympäristöministeriön hankkeessa selvitetään taloyhtiöiden maksuhalukkuus osaltaan rahoittaa toimintaa. Rahoitus käytetään ostopalveluihin, jolla koordinoidaan klubeja sekä kaupungin ja taloyhtiöiden välistä yhteistyötä.

Tavoitteena on kaupungin ja taloyhtiöiden alueellinen yhteiskehittäminen, jonka seurauksena esim. alueen segregaatiokehitystä voidaan lieventää ja osallisuutta lisätä. Klubitoiminnassa syntyvät positiiviset tulokset tulevat näkyväksi asukkaiden arjessa lisäten asukkaiden viihtyisyyttä ja osallisuuden tuntua sekä kehittämällä alueen identiteettiä positiiviseen suuntaan. Uudet klubialueet pyritään saamaan sosiaalisen eriytymisen alueille: Länsimäki, Hakunila, Mikkola ja Havukoski.

Kustannukset

- 2023: 2 x 15 000 € = 30 000 € (YM-rahoitteisten kolmen alueen lisäksi perustetaan kaksi MEK-rahoitteista aluetta)
- 2024: 30 000 € (kattaa viiden alueen taloyhtiöklubitoiminnan kustannuksista noin 40 prosenttia, loppurahoitus esim. taloyhtiöiden jäsenmaksuilla)
- 2025: 30 000 € (kattaa viiden alueen taloyhtiöklubitoiminnan kustannuksista noin 40 prosenttia, loppurahoitus esim. taloyhtiöiden jäsenmaksuilla)

6. MEKin budjetti

1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella

Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	2023	2024	2025
Uusi tiedolla johtamisen malli	Mallissa edistetään jatkuvan kehittämisen periaatteita, suunnitelmallisuutta sekä yhteistyötä toimialojen ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa. Uudessa rakenteessa MEK-johtoryhmällä on konsultoiva rooli toimialoille, ja se pyrkii arvioimaan eriarvoisuuden tilaa sekä edistämään sen ehkäisyä toimialat ylittävällä työllä. Pyrkimyksenä on myös yhdistää saatavilla olevaa tietoa eriarvoisuudesta ja hyvinvoinnista. Tavoitteena on koota erilaisista projekteista, rekistereistä sekä väestökyselyistä saatua tietoa ja muodostaa kokonaiskuva.	• MEK-erityisasiantuntija, osa ohjelman yleiskuluja • Data-analyytikko (koodaus, GIS-paikatieto ym.), 70 000 € • Korkeakouluharjoittelijat, osa toimialojen perusrahoitusta • Opinnäytteiden tekijät, 10 000 € • Rekisteri- ja muut aineistot, 20 000 €	Kaupunkistrategian ja johdon toimiala, talous ja strategia Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut	100 000	100 000	100 000
Yhteensä				100 000	100 000	100 000

2. Lapsikeskeinen investointistrategia

A. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta

Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	2023	2024	2025
Nuorisotyön lisäresurssit	Yläkoulujen nuorisotyöntekijät lisäävät koulujen yhteisöllisyyttä, auttavat valmentamaan oppilaita jatkokoulutukseen, tukevat nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä pyrkivät tunnistamaan varhaisen syrjäytymisen merkit. Alakoulun nuorisotyön erityisenä painopisteenä on kiusaamisen ehkäisy. Vantaa koordinoi PKS-alueella Nuorisotyö raiteilla -toimintaa.	• Alakoulujen nuorisotyöntekijät (3) sekä esihenkilö, 160 000 € • Yläkoulujen nuorisotyöntekijät (6), 230 000 € • Nuorisotyö raiteilla (2), 100 000 €	Kaupunkikulttuuri, nuorisopalvelut	490 000	490 000	490 000

Nuorisotyön lisäresurssit	Yläkoulujen nuorisotyöntekijät lisäävät koulujen yhteisöllisyyttä, auttavat valmentamaan oppilaita jatkokoulutukseen, tukevat nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä pyrkivät tunnistamaan varhaisen syrjäytymisen merkit. Alakoulun nuorisotyön erityisenä painopisteenä on kiusaamisen ehkäisy. Vantaa koordinoi PKS-alueella Nuorisotyö raiteilla -toimintaa.	• Alakoulujen nuorisotyöntekijät (3) sekä esihenkilö, 160 000 € • Yläkoulujen nuorisotyöntekijät (6), 230 000 € • Nuorisotyö raiteilla (2), 100 000 €	Kaupunkikulttuuri, nuorisopalvelut	490 000	490 000	490 000
Tempo-orkesteritoiminta	Vantaan Tempo-orkesterit ovat matalan kynnyksen orkesteritoimintaa eri taustoista tuleville alakoululaisille. Tempo-orkesterit kootaan 2.-3.-luokkalaisista, ja kokoonpanot soittavat yhdessä yleensä kolmen vuotta. Tempo-orkesteri tarjoaa muusikoilleen maksuttomat soittimet, yhteiset soittotunnit ja viikoittaisen oman instrumentin opetus-tuokion. Opetus hoituu koulupäivän yhteydessä. Tempo-orkesterien toiminta perustuu maailmalla laajalti levinneeseen El Sistema -musiikkikasvatusmenetelmään, jonka pyrkimyksenä on edistää monitaustaisten lasten keskinäistä kumppanuutta yhteissoiton avulla.	• Henkilöstökulut Tempo-orkesteritoimintaan MEK-alueen kouluissa, 27 000 € • Koordinaattori (100 %), Tempo-orkesteritoiminnan kehittäminen, 46 000 €	Kaupunkikulttuuri, kulttuuri Musiikkiopisto	73 000	73 000	73 000
Vanhemmuuden tuki -palvelu	Tarjoamme pikkulapsiperheille matalan kynnyksen kasvatus- ja lastenhoitoapua, jonka tavoitteena on vähentää tarvetta varsinaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin sekä mahdollistaa paremmin asiakkaiden työelämään ja yhteiskuntaan kiinnittyminen. Toimenpiteen esimerkkinä toimii Supernanny-hanke (Rusko-nanny) Ruskon kunnassa, jossa apua tarjotaan mahdollisimman helposti ja joustavasti. Tästä hankkeesta poiketen kasvatus- ja lastenhoitoapua on tarkoitus antaa kaupungin omissa ja yhteistyökumppaneiden tiloissa, jolloin on mahdollista tarjota myös muun muassa lasten ryhmähoitoa.	Lastenhoito- ja kasvatusapua on tarkoitus antaa vain jossain MEK-kaupunginosassa, josta löytyy sopiva yhteistyökumppani hankkeen toteuttamiseen. Lastenhoitaja (yksi henkilötyövuosi), 45 000 €, toteutetaan todennäköisesti os-topalveluna. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.	Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut	45 000	0	0

B. Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen

Varhaiskasvatuksen toimet	Valtion erityisavustuksia suunnataan tarveperusteisesti sosioekonomisesti haastaville alueille. Toimintakulttuurin inklusiivisuutta kehitetään ja vahvistetaan lapsen oikeutta tukeen. Lisätään varhaiskasvatuksen erityisopettajien määrää. Osaamisen kehittämisessä huomioidaan laajasti eri ammattiryhmät. Koulutusta järjestetään muun muassa sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen, kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuuteen, lapsen tukeen ja inklusiiviseen pedagogiikkaan liittyen. Lisäksi henkilöstön saatavuuden ja pitovoiman parantamiseksi edistetään toimenpiteitä, kuten rekrytoinnin kehittäminen ja rekrytointilisien laajentaminen, monipuolisten ja joustavien ura- ja koulutuspolkujen kehittäminen, vertaismentoriverkoston laajentaminen sekä työhyvinvoinnin edistäminen.	Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.	Kasvatus ja oppiminen, varhaiskasvatus	0	0	0
Opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvoraha	Vantaalla valtiolta saatu tasa-arvoraha jaetaan pääosin kokonaisuudessaan yksiköihin käyttämällä kertomina tasa-arvorahan peruskriteereitä eli koulutustasoa, työllisyyttä ja vieraskielisten määrää. Näin ollen osa yksiköistä saa tasa-arvorahaa enemmän, osa ei ollenkaan. Tasa-arvorahalla on palkattu esimerkiksi laaja-alaisia erityisopettajia nivelvaiheisiin eli esi- ja alkuopetukseen sekä alakoulusta yläkouluun siirtymisen tukemiseen, resurssiopettajia, koulunkäynnin avustajia ja monikielisiä ohjaajia. Lisäksi rahalla on pystytty jakamaan perusryhmiä pienemmiksi ns. jakotunteja lisäämällä. Varhaiskasvatuksessa avustusta on käytetty lapsi- ja perheohjaajien sekä kehittäjäopettajien palkkaamiseen.	Tasa-arvoraha on vuodesta 2023 alkaen osa perusrahoitusta uuden lakimuutoksen myötä (HE 55/2022 vp). Esitykseen kirjattu tasa-arvorahan summa on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin aiemmin. Erityisenä huolena onkin esityksen mahdollinen negatiivinen vaikutus varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toimintaan.	Kasvatus ja oppiminen, perusopetus varhaiskasvatus	0	0	0

Toimenpiteet koulu- tuksellisen eriarvoi- suuden torjumiseksi	Ohjelma kehittää koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuntaan tämän ohjelman puitteissa kohdennettuja toimenpiteitä ja kokeiluja. Uskom- me, että yhdessä uuden tiedolla johtamisen rakenteen kanssa voimme kehittää uusia keinoja vaikuttavampien toimenpiteiden kehittämiseksi.	Toiminnan rahoitusta ja toimenpiteitä mietitään johtoryhmässä vuosittain. Summat ovat vain arvioita kustannuk- sista.	Kasvatus ja oppiminen, perusopetus varhais- kasvatus toisen asteen koulutus	159 600	191 000	179 000
Yhteensä				767 600	754 000	742 000

3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä

A. Koulutus ja työllisyys

Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	2023	2024	2025
Muunkielisten suo- men kielen opetus	Työllisyyspalveluiden uuden kielenopetuksen malli yhdistää S2-opetuksen ja tarvittavan kie- lellisen tuen työmarkkinoillesiirty- misvaiheessa. Malli tarjoaa konk- reettista tukea kielen oppimiseen työllistymisprosessin eri vaiheissa ja tukee siirtymää esimerkiksi työko- keilusta työsuhteeseen. Kirjastojen tavoitteena on edistää yhteisöllistä kielenoppimista kirjastoissa ja asu- kastiloissa palkkaamalla kirjastoihin erikoiskirjastonhoitajia.	Työllisyyspalveluiden ostama palvelu aikuisopistolta, 128 000 €. Yhteisöllisen kielenoppimisen tukeminen kirjastoissa ja asukastiloilla, erikoiskirjastonhoitajan palkka 47 000 €. Kustannukset kohdistu- vat vain vuodelle 2023. Työllisyyspalve- luiden ja kirjastojen S2-opetuksen jatkoa mietitään siis uudelleen vuoden 2023 aikana ja johtoryhmä pohtii vaihtoehtoi- sia tapoja toteuttaa S2-opetusta vuosille 2024–2025.	Kaupunkistrategia ja johto, kasvupalvelut ja työllisyyspalvelut Kaupunki- kulttuuri, kirjasto- ja asukaspalvelut	175 000	175 000	175 000
Vanhemmat mukaan kouluun ja työelä- mään	Toimintamallissa maahan muut- taneet vanhemmat opiskelevat esimerkiksi suomen kielen alkeita ja matematiikan perustaitoja yhdessä peruskoululuokan lasten kans- sa 2–3 päivänä viikossa. Lisäksi vanhemmat opiskelevat suomen kieleen, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja kotoutumiseen liittyviä sisältöjä S2-valmentajan johdolla. Huoltajan on helppo osallistua toimintaan, kun se järjestetään siinä koulussa, jossa oma lapsi on. Toimintaan voi osallistua myös alle kouluikäisen lapsen kanssa, mikä madaltaa osallistumisen kynnystä. Kevääl- lä vanhempia tuetaan löytämään työkokeilupaikka, jonka kautta he saavat kokemusta suomalaisesta työelämästä.	Sisältää muun muassa henkilöstökulut 6 hlöä (5 S2-valmentajaa + projektiasi- antuntija), opettajien korvaukset, toimi- tilakulut, kaluste- ja tarvikkehankinnat, ulkopuoliset ostopalvelut, vanhempien oppimateriaalit, ryhmätoiminnan, tila- vuokrat, muut ryhmätoiminnasta aiheu- tavat kulut, viestintäkulut, matkakulut.	Kasvatus ja oppiminen, toisen asteen koulutus, yhteistyötahot perusopetuksessa	238 100	388 700	388 700

Aikuisopiston Elämästä kiinni Suomessa -sparraus maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille	Hankkeella tuetaan aikuisopiston maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita tarjoamalla ohjausta, tukea ja valmennusta opiskelijan eri elämänalueilla. Yhteisöpedagogin/valmentajan työkuvaan kuuluu opiskelijoiden ohjaaminen ja avustaminen esimerkiksi taloudellisissa ja opintososiaaliin etuuksiin liittyvissä kysymyksissä sekä ohjaus palveluiden ja vapaa-ajan toimintojen piiriin. Sparrauksen kohderyhmänä ovat aikuisopiston maahanmuuttajataustaiset opiskelijat mm. lukutaitokursseilta, äiti-lapsi-kursseilta sekä aikuisten perusopetuksesta.	Palkataan kokoaikainen yhteisöpedagogi/valmentaja. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.	Kaupunkikulttuuri, asukaspalvelut, aikuisopisto	45 000	0	0
--	--	---	---	--------	---	---

B. Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen

Lähiöt liikkeessä – koulujen urheilujoukkuevoimintaa ja lähiliikuntaa asukkaille	Hankkeessa edistetään asukkaiden liikunnallista elämäntapaa lähiliikunnan ja koulujen urheilujoukkuevoiminnan avulla. Hankkeessa toteutetaan omaehtoista vertaisohjaamiseen perustuvaa lähiliikuntaa sekä ohjattua koululaisurheilua myönteisen erityiskohtelun alueilla. Hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä liikkumattomuudesta koituvia terveyskustannuksia, vahvistaa asukkaiden yhteisöllisyyttä liikunnan avulla sekä tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuus osallistua koulujen omiin urheilujoukkueisiin.	Ensimmäisen vuoden kustannukset: 3 projektikoordinaattoria/12 kk 135 000 €, liikuntavälineet ja lähiliikuttajien varustepaketit 7 500 €, ostopalvelut ja koulutuskulut 5 000 €, lähiliikunta-tapahtumat (6–8 kpl/vuosi) 4 000 €, valmennuskulut (a 35 €/h, 40 vko x 32 harjoitusta) 44 800 €, matkakulut (150 €/pelimatka x 80 peliä) 12 000 €, lisenssi ja pelivakuutus (40 €/lapsi, 40 € x 200 pelaajaa) 8 000 €, varusteet (60 € x 200 pelaajaa, joka toinen vuosi) 12 000 €, osallistumismaksu sarjaan (500 €/joukkue x 8 joukkuetta) 4 000 €, muut kulut 2 000 €	Kaupunkikulttuuri, liikuntapalvelut	234 300	222 300	234 300
Yhteensä				692 400	786 000	798 000

4. Kukoistavat kaupunkikeskukset

A. Lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja

Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	2023	2024	2025
Yhteisökehittäjämalli	Tavoitteena on kehittää suuraluetta ja kaupunginosaa yhteistoimintamallilla, jossa pääideana on alueen asukkaiden ja yhteisöjen voimaannuttaminen ja tuominen yhteen. Yhteisökehittäjämalli mukautuisi alueen erityispiirteiden mukaan, mutta yhteisökehittäjän tehtäviin kuuluisi erityisesti alueelle jalkautuminen, tiedonvälitys, alueen toimijoiden välisten tapaamisten ja kokousten järjestäminen sekä yhteiskehittämistä ja hankkeiden eteenpäin viemistä. Yhteisökehittäjällä olisi myös keskeinen rooli muiden alueella toimivien hankkeiden kokoajana. Tämä mahdollistaa yhteistyön tiivistämisen. Lisäksi yhteisökehittäjät tukisivat alueellaan tapahtuvaa tapahtuma- ja kulttuurituotantoa, hyvin laajasti määriteltynä.	• Yhteisökehittäjät (4), 45 000 € x 4, yhteensä 180 000 € • Yleis- ja toimintakulut 4 x 5 000 €, yhteensä 20 000 € • MLL:n Hakunilan lasten ja perheiden yhteisötalotoiminta, erillisrahoitus • Avustusmäärärahojen lisäys MEK-alueille: 30 000 € vuonna 2023, 50 000 € vuonna 2024, 50 000 € vuonna 2025.	Kaupunkikulttuuri, kirjasto- ja asukaspalvelut, kuntalaispalvelut, yhteiset palvelut	230 000	250 000	250 000
Havukosken kaupunginosaan kohdistettu toimintaraha	Havukoski on tilastojen ja kokemusten valossa kaikkein huono-osaisin kaupunginosa Vantaalla. Toimintaraha suunnataan kaupunginosassa tapahtuvien uusien avauksien kehittämiseen tai nykyisten toimintojen vahvistamiseen.	Toimintaraha on 50 000 €. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toimintarahaa jatketaan mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.	Kaupunkikulttuuri	50 000	0	0

Turvallisuusyhteistyö	Vantaan kaupunki kuuluu Nordic Safe Cities -verkostoon, jonka tavoitteena on tuoda kaupungit yhteen, rakentaa resilienttejä paikallisyhteisöjä sekä vähentää polarisaatiota, vihaa ja ääriajattelua. Verkoston avulla kaupungit pystyvät jakamaan kokemuksiaan ja ideoitaan, tukemaan toisiaan sekä innovoimaan uutta turvallisuuskysymysten äärellä. Kaupunkeja on mukana yhteensä 19 kaikista viidestä Pohjoismaasta. Vantaalla on muun muassa perustettu ns. ankkurimalli, jossa kannustetaan vanhempia kiinnostumaan ja tarvittaessa valvomaan lapsen internetin käyttöä. Mallissa tehdään yhteistyötä poliisin, nuorisotyön sekä sosiaalityön välillä. Lisäksi Vantaan kaupunki on lisännyt yhteistyötä poliisin kanssa palkkaamalla poliisikoordinaattorin. Poliisikoordinaattori toimii kaupungin yhteyshenkilönä turvallisuusasioissa ja yhdyshenkilönä poliisin ja kaupungin välillä sekä edistää Vantaan turvallisuussuunnitelman laadintaa ja toteutusta.	Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.	kuntademokratia Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut	0	0	0
-----------------------	--	--	--	---	---	---

B. Raidekaupunkia rakentamassa

Vantaan ratikka	Vantaan ratikka ei ole vain liikennettä vaan koko kaupunkiympäristöä kehittävä hanke, jonka avulla eheytetään ja tiivistetään kaupunkirakennetta. Asukkaat ja yritykset hyötyvät saavutettavuuden paraneemisesta. Ratikka vahvistaa huomattavasti vaikutusalueellaan joukko liikenteen palvelutasoa ja kytkee sen entistä paremmin lähimpiin kaupunki- ja palvelukeskuksiin ja seudulliseen raideverkkoon.	Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristö	0	0	0
-----------------	--	------------------------------------	-------------------	---	---	---

Kaupunkikeskustat ja niiden projektinjohtajat sekä kehittämissuunnitelmat	Projektinjohtajat valmistelevat ja koordinoivat alueellisia kehittämissuunnitelmia sekä vastaavat niiden seurannasta, tavoitteiden toteutumisesta ja raportoinnista yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Aluekeskustoille tehdään kehittämissuunnitelmat sekä palkataan projektinjohtajat.	Palkataan viisi projektinjohtajaa. Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristö, kiinteistöt ja tilat	0	0	0
Monipuolinen ja sosiaalisesti kestävä asuntotuotanto maa- ja asuntopolitiikan toimilla	Jatketaan asuinalueiden sosiaalisen eheyden varmistamista huolehtimalla vuokra- ja omistusasumisen tasapainosta sekä asuntotarjonnan monipuolisuudesta asemakaavoituksen yhteydessä kaavamääräyksillä ja maankäyttösopimuksilla.	Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristö, kiinteistöt ja tilat, asumisasiat	0	0	0
KATOn segregaatio-työryhmä	Perustetaan segregaatiorajojen torjumiseksi vastaava työryhmä kaupunkiympäristön toimialalle	Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristö, Yhteiset palvelut	0	0	0
Keskustojen vahvuudet esiin viestinnällisellä profiloinnilla	Jokaisen suuralueen keskustalle (7 kpl) on määritelty asukkaita ja kaupungin henkilöstöä osallistaen viestinnälliset profiilit. Profiileissa tuodaan esiin keskustan historiaa, nykypäivää ja keskeisiä vahvuuksia, joilla tähdätään kunkin keskustan tulevaisuuden visioon. Profiileja hyödynnetään maankäytön suunnittelussa, alue- ja kaupunkimarkkinoinnissa ja viestinnässä.	Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristö, Yhteiset palvelut	0	0	0
Osallistuva budjetointi	Helsingistä ja muista kaupungeista poiketen, Vantaalla osallistuvaa budjetointia on kohdennettu huono-osaisimpiin kaupunginosaan, mikä parhaimmassa tapauksessa lisää asukkaiden osallistumismahdollisuuksia, parantaa valmisteluprosessia sekä vähentää segregoitumista.	Osallistuvan budjetoinnin hankkeiden toteutus Myyrmäessä vuonna 2023. Vuosi 2023 rahoitetaan vielä MEKistä, mutta osallistuvan budjetoinnin rahoitus on vielä avoin tuleville vuosille.	Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut	50 000	0	0

Lähiöohjelma	Suomen suurimpien lähiöiden kehittämistä on tuettu ympäristöministeriön koordinoimassa lähiöohjelmassa vuosina 2020–2022. Tavoitteena on ollut asuinalueiden myönteinen pitkän aikavälin kehitys, joka tuottaa asukkaille hyvinvointia ja alueille elinvoimaisuutta.	Toivomme ympäristöministeriön johtaman lähiöohjelman jatkoa myös vuoden 2022 jälkeen. Toimenpide on osa perusrahoitusta, ARA:ta saatu tuki.	KATOn segregaatiotyöryhmä seuraa tilannetta.	0	0	0
Suuralueiden keskeiset hankkeet	KATOn segregaatiotyöryhmä seuraa suuralueiden keskeisten hankkeiden etenemistä.		KATOn segregaatiotyöryhmä seuraa tilannetta.	0	0	0
Taloyhtiöklubit	Taloyhtiöklubit kokoavat yhteen naapuruston taloyhtiöiden hallitukset. Klubit toimivat alustana taloyhtiöiden tarpeiden mukaiselle yhteiskehittämiselle (putkiremonteista energiaremontteihin ja urbaanin ruoan tuotantoon), naapuruston osallistamiselle, taloyhtiöiden asukasosallistumisen mallin kehittämiseksi, sosiaalisen turvan luomiselle, ympäristön viihtyisyyden parantamiseksi ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Kaupunki voi hyödyntää klubeja aluekehittämisessä, kuten täydennysrakentamisen edistämisessä ja alueen turvallisuuden sekä viihtyisyyden parantamisessa.	• 2023: rahoitetaan kahden uuden alueen taloyhtiöklubia: 2 x 15 000, yhteensä 30 000 e (ostopalvelu) • 2024: Rahoitetaan hanketta 30 000 € (ostopalvelu) • 2025: Rahoitetaan hanketta 30 000 € (ostopalvelu)	Kaupunkiympäristö, kaupunkirakenne ja ympäristö Ympäristökeskus	30 000	30 000	30 000
Yhteensä				360 000	280 000	280 000

Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	2023	2024	2025
Toimintaohjelman yleiskulut	Sisältää erityisasiantuntijan palkkakulut, matkakulut, tilaisuuksien järjestämiset, kokouskulut, asiantuntijapalkkiot ym.		Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut	80 000	80 000	80 000
Yhteensä				80 000	80 000	80 000
				2023	2024	2025
Ehdotetut toimenpiteet				2 000 000	2 000 000	2 000 000
Budjetti				2 000 000	2 000 000	2 000 000
Budjettilyijäämä				0	0	0

7. Toimeenpano, seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Valmistelua johtanut MEK-johtoryhmä seuraa Sosiaalisesti kestävä Vantaan strategiaohjelman ja MEK-ohjelman edistymistä ja toteutusta. Toimenpiteille muodostetaan tarvittaessa alatyö- ja asiantuntijaryhmiä, jotka raportoivat MEK-johtoryhmälle. Kaupunkikulttuurin toimialalla on viimesijainen vastuu strategiatyön edistämisestä ja seurannasta (ks. taulukko 6. Strategiaohjelman toimeenpano ja seuranta).

Ohjelma raportoidaan kolme kertaa vuodessa strategiateemojen ohjausryhmälle. Ohjausryhmään kuuluu kaupungin johtoryhmä ja strategia- ja tutkimuspäällikkö. Lisäksi ohjelmasta tulisi raportoida kaksi kertaa vuodessa kaupunginhallitukselle sekä kerran vuodessa kaupunginvaltuustolle iltakouluissa tai infoissa. Ainakin toistaiseksi kevään raportointi kaupunginhallitukselle on ilmiöpohjaisempi, jolloin teemakokonaisuudesta voidaan esitellä jokin rajatumpi teema. Tämä mahdollistaa syventymisen johonkin asiaan, jonka MEK-johtoryhmä näkee tarpeelliseksi. Syksyllä kaupunginhallitukselle raportoidaan tavoitteiden ja mittareiden tilanne sekä kaupunginvaltuustolle näiden lisäksi laajemmin keskeiset toimintaympäristön muutokset ja teemat.

Taulukko 6. Strategiaohjelman toimeenpano ja seuranta

Elin	Kokous- ja raportointimäärä		Ajankohta
Kaupunginvaltuusto	1 kerta / vuosi		Syksy
Kaupunginhallitus	2 kertaa / vuosi		Kevät, syksy
Kaupungin johtoryhmä / ohjausryhmä	3 kertaa / vuosi	Kevät, syksy, vuodenvaihte	
MEK-johtoryhmä	noin 8–10 kertaa / vuosi		Jatkuva seuranta
Asiantuntijaryhmät	Tilanne riippuvainen		Tilanne riippuvainen

Muodostettava uusi ohjelmarakenne vahvistaa strategiateemaohjelman seurantaa ja tiedolla johtamista: erityisasiantuntija, data-analyytikko, korkeakouluharjoittelijat sekä opinnäytteentekijät. Myös yhteistyön edistäminen kaupungin ulkopuolisten tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa on tärkeä osa tätä kokonaisuutta. Näemme, että yhteistyö ja uusi rakenne mahdollistavat jatkossa paremman seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin. Täytyy kuitenkin muistaa, että ohjelman etenemistä ja toteutusta on helpompi arvioida, kun taas yksittäisten toimenpiteiden tai ohjelmakokonaisuuksien vaikutusta asukkaiden hyvinvointiin on huomattavan vaikeaa tutkia ja arvioida. Riskinä pidämme sitä, että yhteistyö kaupungin sisällä ja ulkoisten yhteistyötahojen kanssa ei onnistu suunnitellusti eikä arvioinnista saada sitä hyötyä mitä toivottiin. Tästä huolimatta näemme vaikuttavuusarvioinnin- ja tutkimuksen kehittämisessä potentiaalia vaikuttavampien politiikkatoimien kehittämisessä ja asukkaiden hyvinvoinnin lisäämisessä.

8. Lopuksi

Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman suunnitelma eli Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma (MEK) nojaa vahvasti uuteen hyväksyttyyn Vantaan kaupungin strategiaan. Ohjelma tukee erityisesti eriarvoistumisen estämisen sekä kukoistavien kaupunkikeskusten painopisteitä.²⁵ Strategiaohjelman tavoitteena on asukkaiden ja alueiden hyvinvointierojen kaventaminen. Ohjelma on kaupunkitasoinen, kaikkien toimialojen yhteinen myönteisen erityiskohtelun toimintakokonaisuus. Ohjelmaa toteutetaan vuosina 2023–2025, ja sen toteutukseen varataan kaksi miljoonaa euroa vuosittain, yhteensä kuusi miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala siirtyi osaksi hyvinvointialuetta 1.1.2023, joten se ei ole mukana ohjelmassa. Kuitenkin yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan tiiviisti hyvinvointialueen kanssa.

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma koostuu neljästä kärkiteemasta: 1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella, 2. Lapsikeskeinen investointistrategia, 3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä ja 4. Kukoistavat kaupunkikeskukset. Ensimmäisessä kärkiteemassa, Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella, luodaan paremmat puitteet tiedolla johtamiselle sekä vaikuttavuuden tutkimiselle. Tavoitteena on yhdistää saatavilla olevaa tietoa eriarvoisuudesta ja

²⁵ Vantaan strategiset painopisteet ovat seuraavat: taloudellisesti kestävä ja elinvoimainen kaupunki, hyvät asukaslähtöiset palvelut, eriarvoistumisen estäminen, resurssiviisas ja hiilineutraali Vantaa, kukoistavat kaupunkikeskukset sekä merkityksellistä työtä vaikuttavalla johtamisella. Lue lisää Vantaan kaupungin strategiasta: <https://www.vantaa.fi/fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/talous-ja-strategia/innovaatioiden-vantaa-strategia>.

hyvinvoinnista, kuten koota erilaisista projekteista, rekistereistä sekä väestökyseleistä saatua tietoa ja muodostaa kokonaiskuva. Mallissa edistetään jatkuvan kehittämisen periaatteita, suunnitelmallisuutta sekä yhteistyötä toimialojen ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa. Uudessa rakenteessa ohjelman johdoryhmällä on konsultoiva rooli toimialoille ja se pyrkii arvioimaan eriarvoisuuden tilaa sekä edistämään sen ehkäisyä toimialat ylittävällä työllä.

Toisessa kärkiteemassa, Lapsikeskeinen investointistrategia, on kaksi alateemaa: 1. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta sekä 2. koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen. Kärkiteeman ydinviesti on se, että perheisiin ja lapsiin kohdistuvat panostukset voivat lisätä merkittävästi heidän hyvinvointiaan sekä toisaalta vähentää kalliiden korjaavien palveluiden käyttöä pidemmällä aikavälillä. Erityisesti huono-osaisimmista lähtökohdista ponnistavien lasten tukeminen sekä heidän mahdollisuuksiensa edistäminen ovat vaikuttavia toimenpiteitä. Lapsiperheet ovat keskeisessä roolissa myös segregaaion muodostumisessa, sillä heidän muuttopäätöksensä toimivat keskeisenä alueellisen eriytymisen ajurina. Tavoitteenamme on vahvistaa lasten ja nuorten kiinnittymistä koulupolkuun ja yhteiskuntaan muun muassa nuorisotyön, harrastusten sekä Vanhemmuuden tuki -palvelun avulla. Tulemme myös kehittämään koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuntaan kohdennettuja toimenpiteitä ja kokeiluja. Uskomme, että yhdessä uuden tiedolla johtamisen rakenteen kanssa voimme kehittää uusia vaikuttavampia toimenpiteitä.

Kolmannessa kärkiteemassa, Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä, on myös kaksi alateemaa, jotka ovat koulutus ja työllisyys sekä terveys. Köyhyyden, eriarvoisuuden sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuden ratkaisemisessa avainasemassa on perhe ja siihen liittyvät instituutiot. Näemme siis, että lasten hyvinvointi riippuu vahvasti erityisesti vanhempien hyvinvoinnista, joka on vahvasti yhteydessä perheen sosioekonomisiin taustatekijöihin sekä terveyteen. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajaäitien työllistymisaste Suomessa on erittäin matala verrattuna muihin verrokkiryhmiin tai maihin. Yksi keskeinen keino tukea äitien työhönohjaamista on helpottaa työn ja perhe-elämän yhdistämistä sekä tarjota tukea työllistymiseen ja kouluttautumiseen. Näitä tavoitteita edistetään Vantaalla muun muassa panostamalla työllisyyttä tukevaan suomen kielen opetukseen, aikuisopiston maahanmuuttajille suunnattuun tukeen sekä edistämällä erityisesti maahanmuuttajaäitien kouluttautumista ja työllistymistä (esim. Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke). Lisäksi kaupunginosaan perustetaan vertaisohjaamiseen pohjautuvia lähiliikuntaryhmiä sekä ohjattuja koululaisurheilujoukkueita, jotka edistävät terveydellisten elintapojen ohella asukkaiden yhteisöllisyyttä ja vahvistavat koulujen ja kaupunginosien yhteenkuuluvuutta.

Neljännessä kärkiteemassa, Kukoistavat kaupunkikeskukset, on myös kaksi alateemaa, joista ensimmäinen on Lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja. Koemme, että monissa Vantaan lähiöissä on potentiaalia nousta eläviksi, moninaisiksi sekä yhteisöllisiksi paikoiksi, joissa olisi runsaasti asukaslähtöistä toimintaa tapahtuma- ja kulttuurituotannosta lähiliikuntaan. Kuitenkin tällä hetkellä kasvava ja merkittävä osa vantaalaisista kokee yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta, mikä on riski yhä syvenevään yhteisöllisyyden rapautumiseen, syrjäytymiseen ja välinpitämättömämpään suhtautumiseen yhteisten asioiden hoitoon (ks. kappale 5.4.1). Kaupunginosien suunnan kääntäminen kukoistusta kohti vaatii erityisesti alueille jalkautumista, vuorovaikutusta, alueiden toimijoiden tuomista yhteen, tiiviimpää yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä yhteisöllisyyden rakentamiseen vaadittavia resursseja. Täten tavoitteena on kehittää suuralueita ja kaupunginosia yhteisökehittäjämallilla, jossa pääideana on alueen asukkaiden ja yhteisöjen voimaannuttaminen ja tuominen yhteen. Lisäksi turvallisuuteen, päihteiden käyttöön ja levottomuuteen tullaan kiinnittämään huomiota turvallisuusyhteistyötä tiivistämällä muun muassa Nordic Safe Cities -verkoston sekä kohdistetun toimintarahen avulla.

Kukoistavien kaupunkikeskusten toisena alateemana on raidekaupunkia rakentamassa. Vantaan aluekeskustat ovat usein vaa'ankeihasasemassa, kun tarkastellaan alueiden kehittymismahdollisuuksia. Tähän kiinnitetään huomiota muun muassa keskustojen kehittämissuunnitelmilla ja suuralueiden viestintäbrändeillä sekä kaupunkiympäristön toimialalle perustetulla segregatiotyöryhmällä, joka muun muassa seuraa merkittävien hankkeiden etenemistä (esim. Vantaan raitikka). Monipuolista ja sosiaalisesti kestävästä kaupunkia rakennetaan myös järkevällä ja tietoon pohjautuvalla maa- ja asuntopolitiikalla. Toivomme, että muodostettavat taloyhtiöklubit toimisivat alustana taloyhtiöiden monenlaiselle yhteiskehittämiselle, putkiremonteista energiaremontteihin ja urbaanin ruoan tuotantoon, sekä paremmalle aluekehittämiselle. Lisäksi taloyhtiöklubit, yhdessä yhteisökehittäjämallin kanssa, voivat mahdollistaa paremmat edellytykset naapuruston osallistamiselle, turvallisemman ympäristön luomiselle ja yhteisöllisyyden vahvistamiselle.

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma kohdistaa toimenpiteitä erityisesti viiteen kaupunginosaan. Valittujen neljän kriteerin perusteella (pienituloisuusaste 2019, korkeintaan perusasteen käyneiden osuus 25–44-vuotiaista 2020, työttömyysaste 2019 sekä muunkielinen väestönosuus 0–6-vuotiaista 2021) kaupunginosista nousee neljä melko selkeästi kaikkein huono-osaisinta aluetta, jotka ovat kaikki Itä-Vantaalla: Havukoski, Länsimäki, Hakunila sekä Mikkola. Lisäksi Myyrmäki nousee, erityisesti muunkielisen väestönosan osalta, yhdeksi Vantaan eriytyneimmistä kaupunginosista. MEK-alueeksi valikoitui siis edellisten neljän

lisäksi Myyrmäki sen suuren väestömäärän, sen roolin suuralueen keskuksena ja kaupunginhallituksen iltakoulussa (8.8.2022) tulleiden kommenttien perusteella. Tästä huolimatta ohjelma ei kuitenkaan ole rajattu ainoastaan näihin kaupungi-nosiin, vaan toimia voidaan kohdistaa muillekin alueille, joilla havaitaan alueellis-ta eriytymistä. Lisäksi vakiintuneita hankkeita ja projekteja ei ole välttämätöntä siirtää MEK-alueille käytännöllisten syiden takia tai menestyksestä kaupunki-tasoista toimintaa ei ole järkevää lakkauttaa. Toisaalta eriarvoistumiskehityksen torjuminen voi myös vaatia kaupunkitasoista toimintaa.

Toimintaohjelmaa on rakennettu yhdessä kaikkien toimialojen kanssa, ja sitä on esitelty muun muassa kaupunginjohdolle, kaupunginhallitukselle sekä monikult-tuurisuusasiain neuvottelukunnalle vuoden 2022 aikana. Valmistelutyötä on teh-ty tiiviissä yhteistyössä muun muassa kotouttamisohjelman valmistelun kans-sa, ja ohjelmaan on saatu myös ulkopuolisia asiantuntija-arvioita. Ohjelmatyö on saanut runsaasti positiivista palautetta, ja se on nostettu esiin esimerkkinä sosiaalisesti kestävästä ja laaja-alaisesta hyvinvointityöstä ja kaupunkikehittä-misestä (ks. MEK-seminaari). Toteamme, että ohjelma tulee olemaan puitteena hyvä tulevien vuosien työlle, mutta samalla täytyy tunnustaa sen vajavaisuudet.

Olemme kohdanneet viime aikoina ensin koronan tuomat vaikeudet, sekä sen jäl-keen vuoden 2022 keväänä Ukrainan sodan tuomat kauheudet ja energiakriisin. Nämä kriisit kohdistuvat voimakkaimmin kaikkein heikompiosaisiin, minkä lisäk-si Vantaalle muuttaa enenemässä määrin jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia. Lisäksi eriarvoisuuden ja alueellisen eriytymisen ehkäisy vaativat pitkäjän-teistä työtä, sillä esimerkiksi eriytyneiden alueiden pito- ja vetovoimatekijöiden kasvattaminen vie aikaa. Myös tämänkaltaisten systeemisten ja kompleksisten haasteiden ratkaiseminen edellyttää poikkihallinnollista työtä yli toimiala- sekä organisaatorajojen – mihin tämä ohjelma on vastannutkin hyvin rakentamalla uudenlaista yhteistoiminnan kulttuuria. Täten sosiaalisesti kestävä Vantaan ra-kentaminen ja eriarvoistumiskehityksen torjuminen vaativat useiden toimijoiden välistä pitkäjänteistä yhteistyötä, resursseja ja tietopohjaista päätöksentekoa, mihin pelkästään tämä ohjelma ei anna vastauksia.

Lähdeluettelo

Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus. Haettu: <https://api.alue-sarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: Työllisyys [verkkajulkaisu]. Taulukko: 117e -- Työl-lisyysaste (Rek), 1995-2020. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinomi-nisteriö. [viitattu 14.09.2022]. Saantitapa: https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit__tyoll/01seurlnd_tyoll_pxt_117e.px/?rxid=bb0652b4-52d2-4d6f-97c2-7a89fb59b6bf

Larja, Liisa, TK-01-1537-18. Lausunto koskien teemaa "Maahanmuuttajanaisten työllisyys ja työttömyys". Tilastokeskus (5.11.2018). URL: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMeta-tieto/Documents/EDK-2018-AK-219985.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö, HE 55/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kult-tuurityötoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. URL: <https://okm.fi/paatos?decisionId=0900908f807abe91>.

Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021. Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupun-kien keväällä 2021 toteuttama väestökysely. Verkkajulkaisu pkskysely.kaupunkitieto.fi/sites/de-fault/files/ PKShyvinvointikysely2021_indikaattorit.xlsx. (05.07.2022).

Valtiontaloudentarkastusvirasto (2020). Tuloksellisuustarkastuskertomus: Vuoden 2013 TE-toi-mistouudistuksen vaikutukset, Valtiontalouden tarkastusvirasto 4. DOI: <http://urn.fi/urn:is-bn:978-952-499-483-5>

Kirjallisuus

Acemoglu, Daron. 2002. "Technical Change, Inequality, and the Labor Market." *Journal of Eco-nomic Literature* 40 (1):7–72.

Acemoglu, Daron, and James A. Robinson. 2012. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Pros-perity and Poverty*. 1st ed. New York: Crown.

Anderson, Michael L., Justin Gallagher, and Elizabeth Ramirez Ritchie. 2018. "School meal quali-ty and academic performance." *Journal of Public Economics* 168:81-93. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.09.013>.

Bengtson, Vern L., and Robert A. Harootyan. 1994. *Intergenerational linkages: Hidden connec-tions in American society*. New York: Springer Publishing Co.

Bengtsson, Erik, and Daniel Waldenström. 2018. "Capital Shares and Income Inequality: Evi-dence from the Long Run." *The Journal of Economic History* 78 (3):712–743. doi: <https://doi.org/10.1017/S0022050718000347>.

Bernelius, Venla Helminna, and Katja Vilkkumäki. 2019. "Pupils on the move: School catchment area segregation and residential mobility of urban families." *Urban Studies* 56 (15):3095–3116. doi: <https://doi.org/10.1177/0042098019848999>.

Bernelius, Venla ja Heidi Huilla. 2021. *Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriyty-minen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet*. Vol. 7. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja.

Bernelius, Venla, Heidi Huilla, and Isabel Ramos Lobato. 2021. "'Notorious Schools' in 'Notorious Places'? Exploring the Connectedness of Urban and Educational Segregation." *Social inclusion* 9 (2):154-165. doi: 10.17645/si.v9i2.3838.

Björklund, Anders, Jesper Roine, and Daniel Waldenström. 2012. "Intergenerational top income mobility in Sweden: Capitalist dynasties in the land of equal opportunity?" *Journal of Public Economics* 96 (5):474-484. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2012.02.003>.

Bossart, Klaus. 2021. *Kuntavaalit Vantaalla 2021*. Vol. Tietopalvelu C3: Vantaan kaupunki/Tutkimus ja tietopalvelu.

Böckerman, Petri, Mika Haapanen, and Christopher Jepsen. 2019. "Back to school: Labor-market returns to higher vocational schooling." *Labour Economics* 61:101758. doi: <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2019.101758>.

Carrell, Scott E., Teny Maghakian, and James E. West. 2011. "A's from Zzzz's?: The causal effect of school start time on the academic achievement of adolescents." *American economic journal. Economic policy* 3 (3):62-81. doi: 10.1257/pol.3.3.62.

Chetty, Raj, and Nathaniel Hendren. 2018. "The Impacts of Neighborhoods on Intergenerational Mobility I: Childhood Exposure Effects*." *The Quarterly Journal of Economics* 133 (3):1107-1162. doi: 10.1093/qje/qjy007.

Chetty, Raj, Nathaniel Hendren, Patrick Kline, and Emmanuel Saez. 2014. "Where is the land of Opportunity? The Geography of Intergenerational Mobility in the United States." *The Quarterly Journal of Economics* 129 (4):1553-1623. doi: <https://doi.org/10.1093/qje/qju022>.

Corak, Miles. 2013. "Income Inequality, Equality of Opportunity, and Intergenerational Mobility." *Journal of Economic Perspectives* 27 (3):79-102. doi: <https://doi.org/10.1257/jep.27.3.79>.
Corak, Miles, and Patrizio Piraino. 2011. "The Intergenerational Transmission of Employers." *Journal of Labor Economics* 29 (1):37-68. doi: <https://doi.org/10.1086/656371>.

Cortes, Kalena E., Jesse Bricker, and Chris Rohlfs. 2012. "The Role of Specific Subjects in Education Production Functions: Evidence from Morning Classes in Chicago Public High Schools." *The B.E. journal of economic analysis & policy* 12 (1):1. doi: 10.1515/1935-1682.2749.

Edwards, Finley. 2012. "Early to rise? The effect of daily start times on academic performance." *Economics of education review* 31 (6):970-983. doi: 10.1016/j.econedurev.2012.07.006.

Frederiksson, Peter, Björn Öckert, and Hessel Oosterbeek. 2013. "Long-term effects of class size." *The Quarterly journal of economics* 128 (1):249-285. doi: 10.1093/qje/qjs048.

Frisvold, David E. 2015. "Nutrition and cognitive achievement: An evaluation of the School Breakfast Program." *Journal of Public Economics* 124:91-104. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2014.12.003>.

Georg, Werner. 2004. "Cultural Capital and Social Inequality in the Life Course." *European Sociological Review* 20 (4):333-344.

Goldin, Claudia, and Lawrence F. Katz. 2009. "The Race between Education and Technology: The Evolution of U.S. Educational Wage Differentials, 1890 to 2005." *NBER Working Paper* (12984).

Grönlund, Kimmo, Kaisa Herne, Maija Jäske, Heikki Liimatainen, Lauri Rapeli, Mikko Värttö, Jonas Schauman, Rasmus Siren, and Albert Weckman. 2020. "Implementing a democratic innovation: Online deliberation on a future transport system." *City of Turku, Urban Research Programme, Research reports* 4.

Heckman, James. 2008. *Schools, Skills, and Synapses*. National Bureau of Economic Research, Inc.

Helakorpi, Satu ja Hanne Kivimäki. 2021. "Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021: Iso osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä – yksinäisyyden tunne on yleistynyt." *THL, tilastoraportti* 30.

Hinrichs, Peter. 2010. "The effects of the National School Lunch Program on education and health: The Effects of the National School Lunch Program." *Journal of policy analysis and management* 29 (3):479-505. doi: 10.1002/pam.20506.

Hinrichs, Peter. 2011. "When the Bell Tolls: The Effects of School Starting Times on Academic Achievement." *Education Finance and Policy* 6 (4):486-507. doi: 10.1162/EDFP_a_00045.

Huilla, Heidi. 2022. "Kaupunkikoulut ja huono-osaisuus: alueiden tukeminen tukee kouluja." *Urbaria summaries series* 6.

Ingram, Paul, and Arik Lifschitz. 2006. "Kinship in the Shadow of the Corporation: The Inter-builder Network in Clyde River Shipbuilding, 1711-1990." *American Sociological Review* 71 (2):334-352. doi: <https://doi.org/10.1177/000312240607100208>.

Ishihara, Toru, Toshihiro Nakajima, Koji Yamatsu, Koichi Okita, Masato Sagawa, and Noriteru Morita. 2020. "Relationship of participation in specific sports to academic performance in adolescents: A 2-year longitudinal study." *Scandinavian journal of medicine & science in sports* 30 (8):1471-1482. doi: 10.1111/sms.13703.

Jäntti, Markus, Bernt Bratsberg, Knut Røed, Oddbjørn Raaum, Robin Naylor, Eva Österbacka, Anders Björklund, and Tor Eriksson. 2006. "American Exceptionalism in a New Light: A Comparison of Intergenerational Earnings Mobility in the Nordic Countries, the United Kingdom and the United States." *IZA Discussion Paper* (1938).

Jäntti, Markus, Marja Riihelä, Risto Sullström, and Matti Tuomala. 2010. "Trends in Top Incomes Shares in Finland." In *Top incomes: A global perspective*, edited by Anthony B. Atkinson and Thomas Piketty, 371-447. Oxford: Oxford University Press.

Karlsdóttir, Anna, Hjördís Rut Sigurjónsdóttir, Åsa Ström Hildestrand, and Alex Cuadrado. 2017. "Policies and measures for speeding up labour market integration of refugees in the Nordic region: A knowledge overview." *Nordregio Working paper* 8.

Kauppinen, Timo M. ja Susanna Mukkila. 2022. *Lähiöalueiden väestörakenteen kehitys suurissa kaupungeissa vuosina 1995-2019*. Vol. 38, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäperi. Helsinki.

Kivinen, Osmo, Juha Hedman, and Päivi Kaipainen. 2007. "From Elite University to Mass Higher Education: Educational Expansion, Equality of Opportunity and Returns to University Education." *Acta Sociologica* 50 (3):231-247. doi: <https://doi.org/10.1177/0001699307080929>.

Kopomaa, Timo ja Mikko Salasuo. 2020. "Höntsäilyä - leikkimielisen pelailun ideaalien jäljillä

2020." Teoksessa Harrastamisen äärellä: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus. Toimittanut Mikko Salasuo. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Kosunen, Sonja. 2014. "Reputation and parental logics of action in local school choice space in Finland." *Journal of education policy* 29 (4):443-466. doi: 10.1080/02680939.2013.844859.

Krueger, Alan B. 1999. "Experimental Estimates of Education Production Functions." *The Quarterly journal of economics* 114 (2):497-532. doi: 10.1162/003355399556052.

Leino, K., A. Ahonen, N. Hienonen, J. Hiltunen, M. Lintuvuori, S. Lähteinen, J. Lämsä, K. Nissinen, V. Nissinen, E. Puhakka, J. Pulkkinen, J. Rautopuro, M. Sirén, M.-P. Vainikainen ja J. Vetteranta. 2019. "PISA 18 Ensituloksia: Suomi parhaiden joukossa." *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 40.

Lindert, Peter H. 2004. *Growing Public: Social Spending and Economic Growth since the Eighteenth Century: Volume 1: The Story*. Vol. 1. Cambridge: Cambridge University Press.

Milanovic, Branko. 2019. *Capitalism, Alone: The Future of the System That Rules the World*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.

Milanović, Branko. 2011. *The haves and the have-nots: a brief and idiosyncratic history of global inequality*. New York: Basic Books.

Morelli, Salvatore, and Anthony B. Atkinson. 2015. "Inequality and crises revisited." *Economia Politica* 32 (1):31-51. doi: <https://doi.org/10.1007/s40888-015-0006-y>.

OECD. 2011. *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*. Paris: Organization for Economic Cooperation & Development.

OECD. 2020. *Students' socio-economic status and performance*.

Oittinen, Riikka, Marja Peltola ja Venla Bernelius. 2022. ""Mä tunnistan kaltaiseni, kun mä nään sen" : Etnografinen tutkimus kaupunkikoulun oppilaiden arkitodellisuuksien eriytymisestä." *Terra* 134(1) 3-16. <https://doi.org/10.30677/terra.108013>

Parviainen, Elina. 2022. *Vantaan väestö 2021/2022, Tietopalvelu B3*. Vantaa: Vantaan kaupunki, Strategia ja tutkimus.

Pekkarinen, Tuomas ja Roope Uusitalo. 2012. "Peruskoulu-uudistuksen vaikutukset." *Kansantaloudellinen Aikakauskirja* 2 (108):12.

Pekkarinen, Tuomas, Roope Uusitalo, and Sari Kerr. 2009. "School tracking and intergenerational income mobility: Evidence from the Finnish comprehensive school reform." *Journal of Public Economics* 93 (7):965-973. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2009.04.006>.

Peltola, Marja. 2020. "Everyday consequences of selectiveness. Borderwork in the informal sphere of a lower secondary school in the metropolitan area of Helsinki, Finland." *British journal of sociology of education* 42 (1):97-112. doi: 10.1080/01425692.2020.1861930.

Pihlaja, Ritva. 2017. *Osallistuva budjetointi kunnissa ja maakunnissa*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Piketty, Thomas. 2014. *Capital in the Twenty-First Century*. London, England: The Belknap Press of Harvard University Press.

Ponthieux, Sophie, and Dominique Meurs. 2015. "Gender Inequality." In *Handbook of Income Distribution: Volume 2A*, edited by A. B. Atkinson and Francois Bourguignon, 981-1146. Amsterdam: North-Holland.

Puronaho, Kari. 2014. "Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista." *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 5.

Ristolainen, Heidi, Sampo Varjonen ja Jukka Vuori. 2013. Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä? Poliittikatoimien vaikuttavuuden tieto- ja arviointikatsaus. Teoksessa Valtioneuvoston kanslian raporttisarja: Valtioneuvoston kanslia.

Roikonen, Petri. 2021a. "Income inequality in Finland, 1865-2019." *Scandinavian Economic History Review*:1-18. doi: 10.1080/03585522.2021.1901774.

Roikonen, Petri. 2021b. *Patterns of Inequality: Income Inequality, Homogamy and Social Mobility in Finland, c. 1700-2019*. Vol. 200, Publications of the Faculty of Social Sciences. Helsinki: Unigrafia.

Roikonen, Petri, Jari Ojala, and Jari Eloranta. 2021. "More or less equality? Facts, debates, and policies related to the Nordic model." In *The Nordic Economic, Social and Political Model: Challenges in the 21st century*, edited by Anu Koivunen, Jari Ojala and Janne Holmén, 29. London: Routledge.

Roine, Jesper, Jonas Vlachos, and Daniel Waldenström. 2009. "The long-run determinants of inequality: What can we learn from top income data?" *Journal of Public Economics* 93 (7):974-988. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2009.04.003>.

Rokach, Ami. 2016. *The correlates of loneliness*. Sharjah, United Arab Emirates: Bentham Science Publishers.

Saarinen, Jaana, Kirsi Siekkinen, Tanja Laimi, Arto Ahonen, Venla Bernelius, Kristiina Brunila, Malin Gustavsson, Merja Kauppinen ja Juho Norrena. 2021. *Tasa-arvo teoiksi ja todeksi - Sukupuolten sisäisten ja välisten oppimistuloseurojen syitä ja taustoja perusopetuksessa*. Vol. 19: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Saikkonen, Paula, Katri Hannikainen, Timo Kauppinen, Jarkko Rasinkangas ja Maria Vaalavuo. 2018. *Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla*.

Scheidel, Walter 2017. *The Great Leveler. Violence and the History of Inequality from the Stone Age to the Twenty-First Century*. Princeton: Princeton University Press.

Silliman, Mikko. 2017. "Targeted Funding, Immigrant Background, and Educational Outcomes: Evidence from Helsinki's "Positive Discrimination" Policy." *VATT Working Papers* 91.

Solon, Gary. 2004. "A model of intergenerational mobility variation over time and place." In *Generational Income Mobility in North America and Europe*, edited by Miles Corak, 38-47. Cambridge: Cambridge University Press.

- Tunström, Moa , and Shinan Wang. 2019. The segregated city – A Nordic overview. Edited by Nordic Council of Ministers. Copenhagen, Denmark: Nordiskt ministerråd.
- Turja, Tuomo. 2022. "Yksinäisyysbarometri 2022." Taloustutkimus Oy.
- VTV. 2015. Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus. Vol. 12, Tuloksellisuustarkastuskertomus. Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto.
- Vuorinen, Kaisa. 2022. Character strength interventions: Introducing, developing, and studying character strength teaching in Finnish education, Faculty of Educational Sciences, University of Helsinki. Joensuu: Unigrafia.